

Казакстан Республикасының
Денсаулық сактау министрлігі[—]
Республикалық медицина училищесі

М.Н.Мамандыбай
М.Н.Мамандыбай
М.Н.Мамандыбай

М.Н.Мамандыбай
М.Н.Мамандыбай
М.Н.Мамандыбай

«МЕЙІРКЕШ ІСІ»

МАМАНДЫБЫ
БОЙЫНША
СТАНДАРТЫ
ОҚУЛЫҚТАР

(«Мейіркеш ісінің» негіздері, ішкі аурулар, хирургия, балалар аурулары, жұқпалы аурулар, акушер-гинекология, жүйке аурулары).

М.Н.Мамандыбай
М.Н.Мамандыбай
М.Н.Мамандыбай

М.Н.Мамандыбай
М.Н.Мамандыбай
М.Н.Мамандыбай

Стандартты ОКУЛЫКТАРДЫ Республикалык медицина
училищесінің мына оқытушылары құрастырып, дайын-
даган: Келибетова Ф. К., Матакова Ж. Т., Маклякова Р. К.,
Серикова Л. М., Погодина Р. Н., Каракесов К. К., Леви-
на А. Г., Темірбаева Ш. К., Нұртазина Л. М., Джаксон Н. Л.,
Бисенқұлова Д. У., Салишева С. С., Майлыбаева Г. М.,
Сарсекеева М. Ш., Қыдырымиеva Е. К.

МЕЙРКЕШТІН ҚҰҚЫ МЕН МІНДЕТЕРІ

Стандарттарды баспаға дайындал өзірлеген училищениң базалық
өдіскеі, медицина ғылымының кандидаты БУКАЕВА Г. К.

Мейркеш өзінің жұмысын белім мемгерушісінің
бекіткен кестесі бойынша істейді. Палата мейркеші аға
мейркештің немесе дәрігердің рұхсатының берілген
кетіп қалуға құқы жоқ.

ПАЛАТА МЕЙРКЕШІНІҢ МІНДЕТІ:

1. Сыркеттің «ауру тарихына» орындаған процедураларын, қызууды елшегендे алынған мәліметтерін белгілеуге.
2. Аға мейркешке дер кезінде белімге қажетті дәрі-заттарға талап қағазын толтырып тапсыруға.
3. Дәрігердің сыркеттарды араласына қатысып, олардың жағдайларын хабарлап, ері карай қалай оларды күту және емдеу тұралы нұсқауларын алуға.
4. Сыркетке дәрігер татайында жүргізуғе және оны күн сайын қағазды өз уақытында жүргізуғе және оны күн сайын «ауру тарихындағы» дәрігердің татайындағанда-
рымен салыстырып тұруға.
5. Сыркеттің рентгеноскопияға және лабораториялық зерттеулерге өзірлеуге жауапты.
6. Кабинеттердің, палаталың, көреуеттің жанындағы тұлбоцаның, шомылатын белмелердің, дөретхананың тазалығын бакылауға, сыркеттардың белімдегі күн тәрті-
бін бұздаудың көдәғалау. Тоназыттышылғы сыркеттардың тамактарының сакталу тәртібін, туыстарының әкелген тамактарының диетасын сәйкестігін және оның сапасын тексеруге.
7. Уақыттың тамакта талап қағазын жазып диета құрастыратын мейркешке тапсыруға.
8. Сыркеттің «ауру тарихын» өз уақытында толтыруға, анализдердің, ЭКГ, ЭЭГ, ЭхоЭГ-нің корытындыларын, қызу көзін, орындастың қағаздардың тіркеуге.
9. Жаңадан түскен сыркеттарға аурухананың тәртібі-
мен тәнстырыуға.

10. Ұйымдастыруышылық белгіне күндеңі ырындағар-
дың, қозғалысы туралы мәліметті беруге.
11. Кезекшілікті тапсирғанда, кезекшілікті кабылда-
ған мейрекешке палатадағы сыркетардың арқасысына
берген дерігердің үйғарылдары мен тағайындағанды-
рының берін айтып тапсыруға және ауруханадан шығатын
сыркеттер туралы мәлімдеме беруге.
12. Кіши медицина қызметкерлеріне басшылық етуге.
13. Сыркетардың ортасында үнемі санитарлық ағарту
жұмыстарын жүргізуге.

14. Қызыл Крест қоғамының жұмыссына және санкостағы үйімдастыруға белсенді түрде катысуға.

15. Өзінің көспілк мамандығын және еңбек өнімді-
лігін жағарлатуға ардайым жұмыс істеуге. Ол үшін:
 - мейрекештердің конференциясына, семинарларға,
 - жинальстар жұмыссына белсенді түрде катысуға.
 - жұмыс барысын жаксарту үшін ертүрлі тиімді-
жана әдістер мен тәсілдерді колдануға.
 - мамандық туралы әдебиеттерді жазып алып
окуға («Медсестра», «Сестралық 1с», «Фельдшер-аку-
шер» және Т. Б. журналдарын).

ЖАУАПКЕРШІЛІК

Мейрекеш жауап береді:

- дәрігердің тағайындағандарын уақытында және
сапалы орындауға.
- наркотикалық және басқа да дәрі-дәрмек заттарды
дүріс сактап, қолдануға.
- медициналық инвентарьлар мен палатадағы
шаруашылық жабдықтарды сактауға.
- сыркетардың санитарлық жағдайы мен емдеу
жөне корғау тәртібін бұзбауына,
- уақытында гигиеналық ванна қабылданп, тесек-
орның дұйыстыруға.

МЕЙРКЕШТІК КЕЛЬБЕТІ

1. Устінде таза, етектелген ак халат, калпак ки, немесе
ак орамал байла.
2. Аяқ киімінің екшесі биік болмасын.
3. Саусақтың тырнағы болмасын, лак жағылмасын.
4. Жаккан косметикан, етірін сыркетты тіркендерін
мейтіндей орташа болсын.
5. Сыркетармен айқайлашай сыйайы сөйлес және
оларды ұқыпты тыңдай біл.

«МЕЙРКЕШ ICI» ПӘННІН СТАНДАРТАРЫ

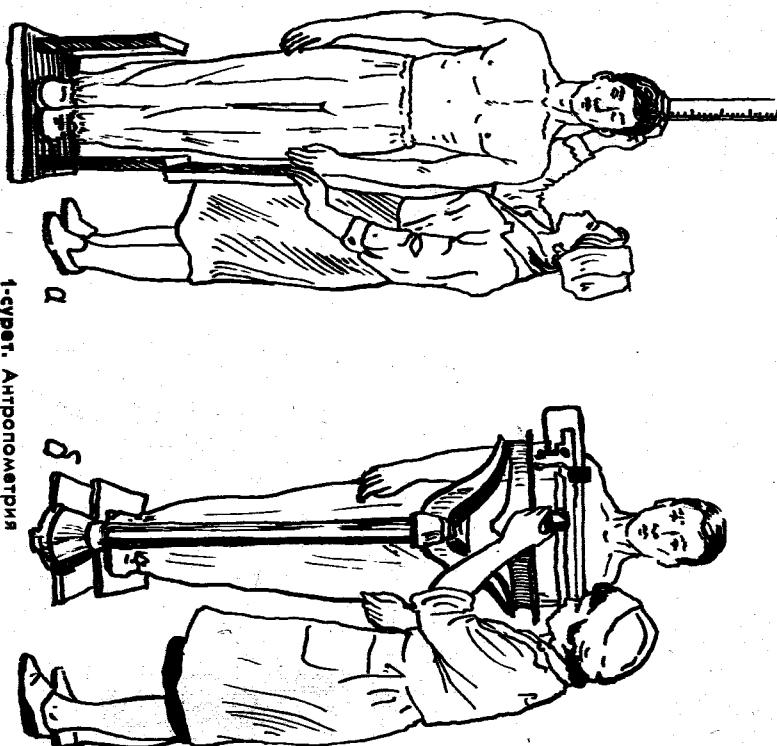
Аударған: АББАСОВА С. Н.
Редакторлар: СЕКЕРБАЕВ Х. У.
ЖАХМЕТОВ Е. Г.

СЫРКАТТЫ АУРУХАНАГА ҚАБЫЛДАУ

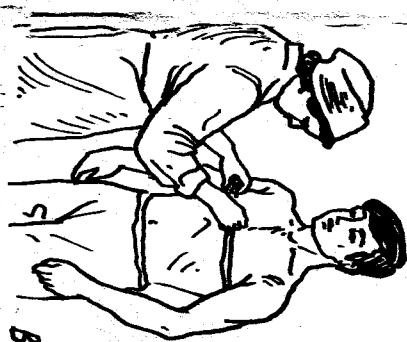
Әзірле: Сыркагитарды тіркейтін журналды, ауру тарихын,

қызыуды белгілейтін кагазды, термометрді, шпателі, дөрді, гигиеналық ванна немесе душты, үстара аспалтарын, медициналық таразыны бой ешінегішті.

1. Ауруханага жатуға жағет барлық күжаттардың түгелділік тексер.

1-сурет. Антропометрия
— көзекіні олшуу;

1-сурет. Антропометрия.
— көзекіні олшуу;

2. Сыркагитарды тіркейтін журналға тіркестіріп жаз.

3. Ауру тарихының паспорт белгін толтыр.

4. Сыркагитын деңесінің қызын елші жеңе алғынан мәліметті, қызыуды белгілейтін кагазға жаз.

5. Антропометриялық елшемдерді жургіз жеңе оны ауру тарихына жаз.

6. Сыркагитын деңесін жеңе түк басқан жерлерінің берін тексер.

7. Сыркагитын жағдайының ауырылығына байланысты (толық немесе жартылай толық) санитарлық тазалықтарды жүргіз.

8. Оған аурухананың кімдерін кигіз.

9. Сыркагиты палатаға алып бар.

2-сурет. Ауруды ваннада жүндиру.

**КУРАДЫНДА ХЛОР БАР ЗАЛАЛСЫЗДАНДЫРАТЫН
ЕРГІНДІЛЕРДІ ӘЗІРЛЕУ ЕРЕЖЕСІ**

**ХАЛЫ АУЫР СЫРКАТЫНЫН
АЙЫН ЖУУ 1С
ӘРЕКЕТТЕРИ**

Әзірле: Хлорлы акті, хлораминді, ағаш күректи, ертіндіде жақет ыдьстырылады.

I. ХЛОРЛЫ ӘК:

1. Жарыктаған хлорлы акті ертіндісін әзірлеу үшін 1 кг күргак хлорлы акті 10 л (бір шелек) салын суада еріт (хлорлы акті ағаш күрекпен ұнтақта).
2. Ертіндін бір тауліке тұндырып кой.
3. Альянан ертіндін баска ыдьстаса күй, аузын тыбымен жап және қаранды жерге сакта.
4. Жұмыс ертіндісін әзірле:
— 0,1%—100 мл 10% хлорлы акті ертіндісін 9,9 л суға күй;
— 0,2%—200 мл 10% хлорлы акті ертіндісін 9,8 л суға күй;
— 0,5%—500 мл 10% хлорлы акті ертіндісін 9,5 л суға күй;
— 1%—1 литр 10% хлорлы акті ертіндісін 9 л суға күй;
— 2%—2 литр 10% хлорлы акті ертіндісін 8 л суға күй.

II. ХЛОРАМИН:

1. Хлорамин ертіндісін әзірле:

1. Хлорамин ертіндісін әзірле:
— 0,2%—2 гр хлораминді 1 л суға еріт;
— 1%—10 гр — » — 990 мл — » —
— 2%—20 гр — » — 980 мл — » —
— 5%—50 гр — » — 950 мл — » —
2. Естеріндіде сактандылар! 1. Залалсыздандыру ертінділердің күйлілігін ыдьстыра атын, көкөлібын және ділдері күйлілігін ыдьстыра ертіндінің атын, көкөлібын және ділдерін күйлілігін ыдьстыра ертінділердің күйлілігін ыдьстыра азірлецен күнін көрсетіп белгілеу керек.
3. Меде өзірлеп сактайды.
4. Жарыктаған 10% хлорлы акті (немесе негізгі) ертіндісін 7...10 кун сактауга және колдануға болады.
5. Жарыктаған 10% хлорлы актін колданардың алдында өзірледі.
6. Залалсыздандыру ертіндісі теріге немесе шырынға кабықта тише, тиғен жерін тез арада судын ағынымен жүзу керек.

**СЫРКАТКА ТЕСЕК ӘЗІРЛЕУ 1С
ӘРЕКЕТТЕРИ**

Әзірле: 1. 35—36°C жылды суды
2. Орамалды, сабынды, табакты.

1. Матрастын аяқ жағын валик секілді етіп ораптап кайыр койып, аяғын сабындалап жу.
2. Кереуеттің үстіне шініде жылды суды бар табакты.
3. Аяғын орамалмалың күрратып сурт.
4. Жақет болса, аяғының тұранған ал.

III. СЫРКАТКАНДЫРЫУ 1С:

- Әзірле:** 1. Дәрет ыдьсын (судно), күміраны (Эсмарх кружкасын), корицанті, салфетканы, макта шариктерді.
1. 37°—38°C-тағы 0,5 перманганат калий ертінділерін әзірле, күмірана немесе Эсмарх кружкасына күй.
 2. Күпшега, халы ауыр сыркаттың тесегіне клеенка тесе.
 3. Сыркаттың шалқасынан жатуына көмектесіп, тізесін бүтіп, шат аралыбын көнірек ашып дәрет ыдьсын кой.
 4. Күміраны сол колпа, макта тампон оралған корицанттың он колпа үсталп, сыркаттың он жағына тұр.
 5. Эзірлецен ертіндімен макта тампонды арқылы жыныс түшесін жоғарыдан темен карай жу.
 6. Салфетка немесе макта тампонымен жыныс түшесін күрратып сурт.
 7. Дәрет ыдьсы мен клеенканы жинал ал.

**СЫРКАТКА ТЕСЕК ӘЗІРЛЕУ 1С
ӘРЕКЕТТЕРИ**

Әзірле: Кереуетті, матрасты, матрастың тысын, акжайманы, көпшікті (күс сауырсын мен мамыктан), сыртында сейсебі (тысы) бар байқи одеяды, клеенканы.

1. Матрастың тысын кигіз.
2. Оны кереуеттің торынын үстінен сал.
3. Зәрі мен нәжіс токтамайтын сыркаттың тесегінің үзін бойына клеенка тесе.
4. Оның үстінен акжайма жап, жиырылғыт жиналғасын оны матрастың астына салып кымта.

ХАЛЫ АУЫР СЫРКАТЫНЫ ТӨСЕГІН АУЫСТАРУ 1С-ӘРЕКЕТТЕРИ

→

Дәріле: Таза акжайманы және кір төсек-орынды салатын клеенка-капты.

БИРНШИ ТӘСІЛ:

1. Таза акжайманы ұзыннан ортасына дейін ора.
2. Сыркатты тесектің кирына ыбыстыр.
3. Кір акжайманы ұзыннан ора.
4. Оның орнына таза акжайманы тесеп, үстінде сыркатты аунат.
5. Керуектің екінші жағынан кір акжайманы алтып, таза акжайманы тегістеп жай.

ЕКІНШИ ТӘСІЛ:

1. Лас акжайманы бас және аяқ жағынан белдемете карай орал, сыркаттың жамбас сүйегін көтеріп шыгарып ал.
2. Таза акжайманы екі жағынан ортасына дейін ора.
3. Сыркаттың күйимшак сүйегінін астына акырын сал.
4. Бас және аяқ жағына тегістеп жай.

АУЫЗ ҚҰЫСЫН КУТУ 1С-ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 2. 0,5% гидрокарбонат натрий немесе 0,5% перманганат калий немесе 5% бура ерітінділерін, ауыз-көргішті, тілустағышты.

1. Лоток, пинсет, кысым, дәке салфетка, тампон, шпатель.
2. Сыркатка ынғайлы жағдай жаса.
3. Сыркатка аузын көнірек ашып, тілін шыгаруды сұра, егер оның халы келмейтін болса ауызкөргіштің көмегімен аузын ашып тілін тілустағышпен шыгар.
4. Әзірлеген ертіндіде салфетканы сұла.

5. Үргілген шпательмен көтеріп, тампонмен ауыз көнегін сыйыпты кабығын, кызылиекті, барлық тәсілдерін сурт.

6. Ерні, ауыз бұрышы тілінсе (езу) сары май немесе вазелин майын жак.

7. Аузын салфеткамен сурт.

Ескерту! Егер сыркагаттың протез тісі болса, оны тунде шешіп алып, сабында жүзп, таза стаканды сакта. Аузынан иіс шығатын болса, ауыз күсының 2% гидрокарбонат натрий, 1% хлорлы натрий немесе әлсіз перманганат калий ерітіндісімен шаю кажет.

СЫРКАТТАНЫҢ ДЕНЕСІН (ТЕРІСІН) КУТУ 1С-ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Залалсыздандыру ерітіндісі: камфора спирті немесе 1—2 ас қасык сірке суы косылған 0,5 жылды суды.

2. Орамал, табак, салфетка.

1. Салфетка немесе орамалдың ушын алтын алтын ерітіндіде сула, аз сыйып ал.

2. Сыркагаттың деңесін келесі жүйеде сурт: бетін, мойнын, күлағынын артын, арқасын, көүгесін және колтырынын астын.

3. Құргак түкті орамалмен күргатып теріні жоғарыдағы жүйемен сурт.

✓ ҚҰЛАКТАНЫ КУТУ ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Лотокты, пинцетті, макта тампонды, дәкеден жасалған дренажды (турұнда), дәрі тамызғышты (пипетка), 3% сутегі тотығы ерітіндісін, 3% бори спирт ерітіндісін Және шприцин.

1. Құлактың ішін дәкеден жасалған дренажбен оны айналдыра отырып тазала.

2. Құлағында құлық болса, сыркагаттың басын екінші жағана кисайт.

3. Құлактың сырғалығынан жоғары тартылған, тамызғышпен бірнеше тамшы 3% сутегі тотығын немесе камфора майын тамыз.

4. Мактадан жасалған дренажбен құлакты шыгар.

5. Құлық ете көп болса, құлактың ішін жу.

6. Жане шприцине 0,1% 150—200 мл, жылы ғурацилин ерітіндісін сорып ал.

7. Сыркагаттың отырызып немесе жатқызып, құлак калканын астына қысып үстайтындағы етіп лотокты колына үстег.

8. Сол колмен құлак калканын жоғары және артқа тартып, он колмен шприцті құлактың сыртқы тесігіне тақап, судын катты абынын оның жоғары, арғы қабырғасына бағыттал жібер.

9. Процедураны істеп болғаннан кейін құлакты салфеткамен сурт.

10. Сыркагаттың кұлағына дәрі тамызу үшін басын сау жағына кисайт.

11. Сол колмен құлакты сырғальктан тартып, он колмен 2—3 тамшы жылды ерітіндіни тамыз.

12. Құлакка бірнеше минутка макта тампон сал.

4-сурет. Құлакқа дәрі тамызу.

ОИЫЛУДЫ ЕМДЕУ

I белгі — терісі қызырып, ісп, кабыршактанған болса емде.

1. Теріні құргак орамалмен сурт немесе кварц шамымен емде.

2. Малерамия болған жерді сабынды салқын сумен жу.

3. Спиртпен сурт және ола сеп.

II белгі — құлбірge пайда болса

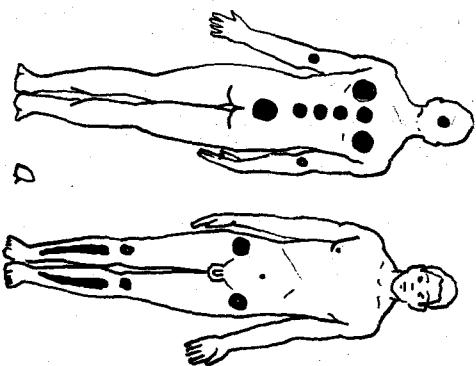
1. Құлбірге брилиант көгінін спирттелен ерітіндісін жак.

2. Құргак танғыш байла.

III белгі — ширу (некроз).

1. Шіріген тканьдерді альп таста.

2. Жараны 1% перманганат қалып **ерітіндісін** суланған, залалсыздандырылған салфеткамен **жап**.

5 -сурет. Теріні күту және дене дегі жара болып тесілген жерді емдең күту.
а — дөңделгі жара болып тесілген жер; дік жайының кепкеу скаттаасы; б — залалсыздандырылған еріндімен теріні сурут.

3. Таңбышты күніне 2—3 рет ауыстыр.

4. Жараны шірлен тканьдерден тазартқаннан кейін синтомицин эмульсиясы немесе Вишневский маймын танып байла.

3. Оны тагайындаған ертіндіде сула, аздал сыв.

4. Сол кезді он колмен сыртқы бұрышынан кеңірекке карай бағыттал жу.

5. Сол котмен басқа макта тампонын алғып, он кезді жоғарыдағыдан етіп жу.

6. Кажет болса, бірнеше рет кайтала.

КЕЗГЕ ДЕРІ ТАМЫЗУ ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Кезге тамызатын деріні (дерілердің тағайындаған).

2. Залалсыздандырылған тамызатышты (пилетка), макта тампонын.

1. Дерілердің тағайындаған дерісінің атын және тамызы шыстын бүтіндігін тексер.

2. Сыркеттегі ынғайларды тырығыз немесе жатқыз.

3. Залалсыздандырылған тамызышка тағайындалған ертіндін сорыл ал.

4. Сыркеттегі басын артка карай шалкайтып және жогары караудың сұра.

5. Сол колдың екінші саусағымен төмөнгі кабакты темен тарт.

6. Тамызышты кірікке тигізбей (1,5 см-ден жакын үстама) дәнекер кабактын төмөнгі күмбезіне ауелі бір тамшы, аз уакыттан кейін екінші тамшыны тамыз.

7., Кабакты босат, айналасын жайлап макта тампонымен сұрг.

8. Екінші кеze деріні осылайша тамыз.

КЕЗГЕ МАЙ ЖАҒУ ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Кеze жағатын майды

2. Шыны калакшаны

1. Шыны калакшаның бүтіндігін тексер, майдын атын оқы.

2. Сыркеттегі алдына карсы отырғыз, басын артқа карай шалкайтып, жогары караудың сұра.

3. Залалсыздандырылған шыны калакшамен майды алып оны келдінен үстап кеңірекке карай бағыттал жақ.

4. Теменгі кабакты темен карай тартып, калакшадағы майды көз алмасына сал.

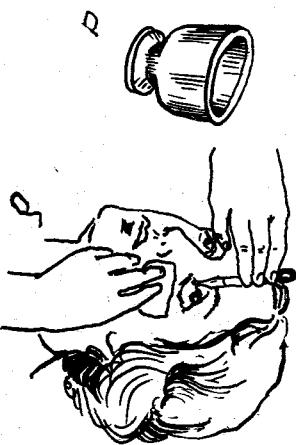
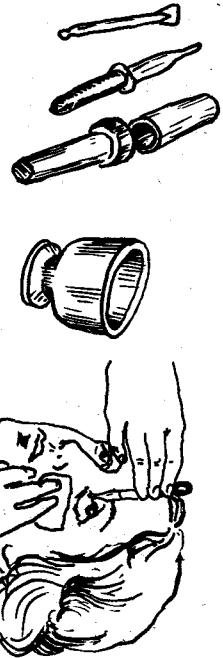
5. Кабакты босатып жіберіп, кабактарын жайлап кабыстыр да, ақырында калакшаны шыгарып ал.

КЕЗДІ ЖУУ 1С-ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Дерілердің тағайындаған ертінді дерісін.

2. Залалсыздандырылған макта тампонын.

2. Залалсыздандырылған тампонды ал.

6-сурет. Көзді күнгү.

— көзди күнгүе арналған заттар: 1 — шыны колпачо, 2 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 3 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 4 — көзді жүргізу үшін айрынған шыны колпачо, 5 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 6 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 7 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 8 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 9 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 10 — дөс тәмьзызыштың салғыны.

3 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 4 — көзді жүргізу үшін айрынған шыны колпачо, 5 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 6 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 7 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 8 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 9 — дөс тәмьзызыштың салғыны, 10 — дөс тәмьзызыштың салғыны.

— 137 —

ДАРЕТ ҮДІССЫН БЕРУ 1С-ЭРЕКЕТТЕРИ

- Сыркеттің жамбасының астына клеенка тесеп, оны басқа сыркеттәрдән шымбылдықтен бел.
- Дарет үдисын жылы сумен шайып, ішне аздал су калдыр.
- Сол колды сезіп көздің астына салып сыркеттің жамбас сүйегін көтеруге көмектес (тізес буғул).
- Он колмен дарет үдисын алып, оның ашык жаһымен сыркеттің аяқ жаһына кой.
- Сыркеттің үстін одеялемен жауап, жалғыз калдыр.
- Дарет үдисының ішіндегің унназга тек, судын ағыннымен ішпей шәй (іш ауруында (жұқталы инфекция) ішіндегі даретті 5% хлорлы экпен залалсыздандыр).
- Сыркеттің жұындырылған, шат араалығын күргатып сурт, клеенканы ал.
- Дарет үдисын бир сағатқа 3% хлорамин (хлорлы эк, дезоксон) ертіндісіне сал.
- Дарет үдисын берер алдында жылы сумен шәй.
- Жалялдықпен күргатып сурт.

ХАП АУЫР СЫРКАТЫ ТАМАҚТАНДЫРУ 1С-ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Мұрынға тамызатын тамшы дәріні (пилетка), вазелин майын, салфетканды.

1. Сыркеттің емдеуеге ынғайлышты етіп отырыз.

3. Тұрунданы вазелин майына батыр.

5. Сол колдың төрт саусақтың мандаға койып, бірнеше саусақпен мұрынның үшін жоғары карай тартып, он жактагы мұрын үшін жоғары карай тартып, он айналдырып отырып, соңан соң сол жағына басқа тұрунданы сал.

1. Жылы тамакты.

2. Табакты, орамадық, салфетканды, кереуегінде жылы суы бар күманды, столды, таза касыкты, тамакты, су ішкізетін үдисти (помадник).

1. Колынды жу.

2. Сыркетка колын жууга көмектес.

3. Сыркеттің жағдайының мүмкіншілігіне карай, оны жоғары көгеріп жатқызы.

4. Сыркеттің кеудесіне салфетка жай.

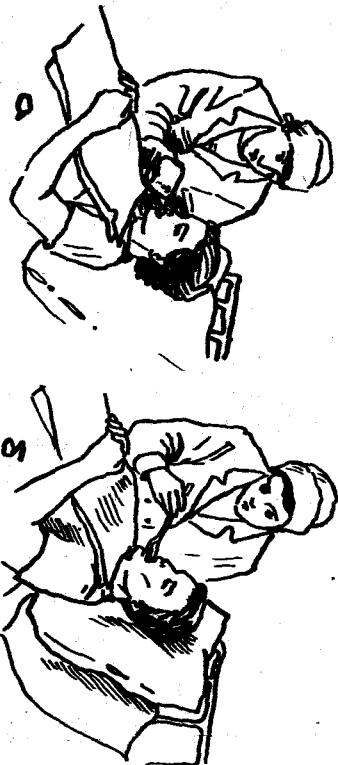
5. Тамактың ыстықтығын тексер.

6. Сыркеттің касыкпен асықтай тамак жағындар.

- Таза тамызышка жақетті мәшінердегі тамшыны сорыңзып ал.
- Әрбір мұрын құсына 2—3 тамшыдан тамыз.
- Мұрынға салфетка сал.

7. Сусынды су ішкізетін ыдыспен (помольникең) бер.

8. Тамактандырып болғаннан кейін сыркаттың аузын шай.

7-сурет. Ауыршып етсіреген адамдерды тамактандыру.
4 — ингаузын тамактандыру, 6 — касыкпен тамактандыру.

СЫРКАТТЫ ГАСТРОСТОМА АРҚЫЛЫ ТАМАКТАНДЫРУ ІС ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: Жуан карын зондын, залалсыздандырылған домалак (түйме) зондты, оймылғы, вазелин майын, Лассар пастасын, 50—250—500 мл 30—35°C дейін кызылдырылған сұйық тамактарды (дерігердін тағайындағанына байланысты).

1. Колынды тазалап жу.
2. Зондтың домалак басына вазелин майын жак.
3. Карынның тесігіне орнатылған домалак (түйме) зонд арқылы, карынға зондты жібер.
4. Зондтың екінші жағына оймылғы жалғастыр.
5. Карынға, әзірлеген сұйық тамакты (көлемі дерігердін тағайындауына байланысты) зонд арқылы жібер.
6. Зондты карында калдыру керек болған жағдайда оны тамактың калдығынан тазарту үшін 20—40 мл кайнаган жылы сүмен жу.
7. Карын тесігінің (гастростоманы) айналасындағы терінің тағайындауынан немесе вазелин маймен тазала.
8. Карын жаңе домалак (түйме) зондты судын ағынмен жуаты өдій арналған ыдыста қайнатып, аузы жабык ыдыста сакта.

8-сурет. Жасанды түрде тамактандыру. Гастростома арқылы тамактандыру

ЗОНД АРҚЫЛЫ ТАМАКТАНДЫРУ ІС ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Жінішке, залалсыздандырылған асказан зондын жөне шприцин.

2. 600—800 мл сұйыкты, тамак, вазелин немесе глицеринди.

1. Әзірлеген сұйық тамакты Жане шприцимен сорып айып, содан сон соң ауасын шыгар.
2. Залалсыздандырылған асказан зондтын ал.
3. Зондың көнірекшектен кеуденің семсершіе есқінін аяғына дейін елшеп (немесе сыркаттың бойының ұзындығынан 100 см ал) белгі сал.
4. Зондтың деңгеленген басына вазелин немесе глицерин майын жак.
5. Зондты теменгі мұрын, мұрын-жұтқыншак күясы арқылы белгілі болікке дейін асказанға жібер.
6. Зондты асказанда екенине көзің жеткендей кейін, азірлеген Жане ширипін зондтың бос жағына косып тамакты акырындал астықтай жібер.
7. Тамактандырып болғаннан соң зонд арқыла калған таза су жібер, содан соң шприці шыгарып ал.
8. Зондты салфеткамен жауып сыркаттың майдасын алmas үшін басына бекітіп кой.
9. Жане ширипін жылы суда тазалап жуат, аузы жабык таза ыдыста сакта.

Есінде болсыны Зонд еңешке немесе асказанга түссе, сыркагаттың хал жағдайы езгермейді. Ал, егер, зонд көнірдекке түссе, сыркат көтеріп, жетеліп, какалады. Бұл жағдайда зондты тез шыгарып алып, сыркатасты оттегімен дем алдыр.

9-сурет. Жасанды түрде тамактанадыру. Мұрын күйісі арқылы асказанға түтік жиберіп тамактанадыру.

ДЕҢЕНІН ҚЫЗУЫН ЕЛШЕУ ІС АРЕКЕТТЕРІ (ТЕРМОМЕТРИЯ)

Әзірле:

1. Термометрді, лотокты, зааласыздандыру ерітін дісі құйылған шыныны (стакан), салфетканы
2. Қызууды белгілейтін журнал мен қызу кагазын.

1. Термометрді алып, резервуардағы сыйнаптың көрсетуі 35°C темен екенин анықта.

2. Сыркагаттың колтық түсінде кабынған пролестердің бар-жоғын тексер, себебі термометр дененін қызыу емес, кабынған жердің қызуын көрсетеді, содан соң колтықты салфеткамен күраратып сурт.

3. Термометрдің резервуарын колтық астына сал және оны сыркат депенесіне ийымен кеуде сүйегіне қысып үстасын.

4. 10 минуттан кейін термометрді алып, сыйнап бағанасынан көтөрілу биiktігіне кәрай көрсеткен көрсеткішті анықта.

5. Мәліметті өзел қызууды белгілейтін журналға жаз, содан соң графикалық кисық сыйып, қызу Кағазына белділ.

10-сурет. Дененін қызуын елшеу кезінде қызу елшеушилік койлуғы.

КАН ҚЫСЫМЫНЫҢ (АДЫ) АНЫКТАУ ІС АРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: Рина-Роочи аппаратын немесе тонометрді, фонендоскоопты

1. Сыркагаттың ынгайлы жағдайда отырып немесе жатқызы.

2. Сыркагаттың колын (алаканын) жоғары каратаң ал.

3. Сыркагаттың ийына, шынтақ иннен 2–3 см жоғары арасына бір саусақ сыйтындағы етіп манжетті байла.

4. Манометрді манжеттің кос.

5. Шынтақ иннен фонендоскоопты орналастырып, ийк

артерияның согуын тексер.

6. Грушаның тиген жауып манжетке біртіндеп тамыр-

дын согуы естілгененше ая жібер және оның үстінен 30 мм с. б. ауаны кос.

7. Ауаның қысымынан шыны түткеген сыйнап көтерілп манометр колданса стрелкасы «0»-ден жоғары көтерілді, ол манжеттегі аяқ қысымының есекенні көрсетеді.

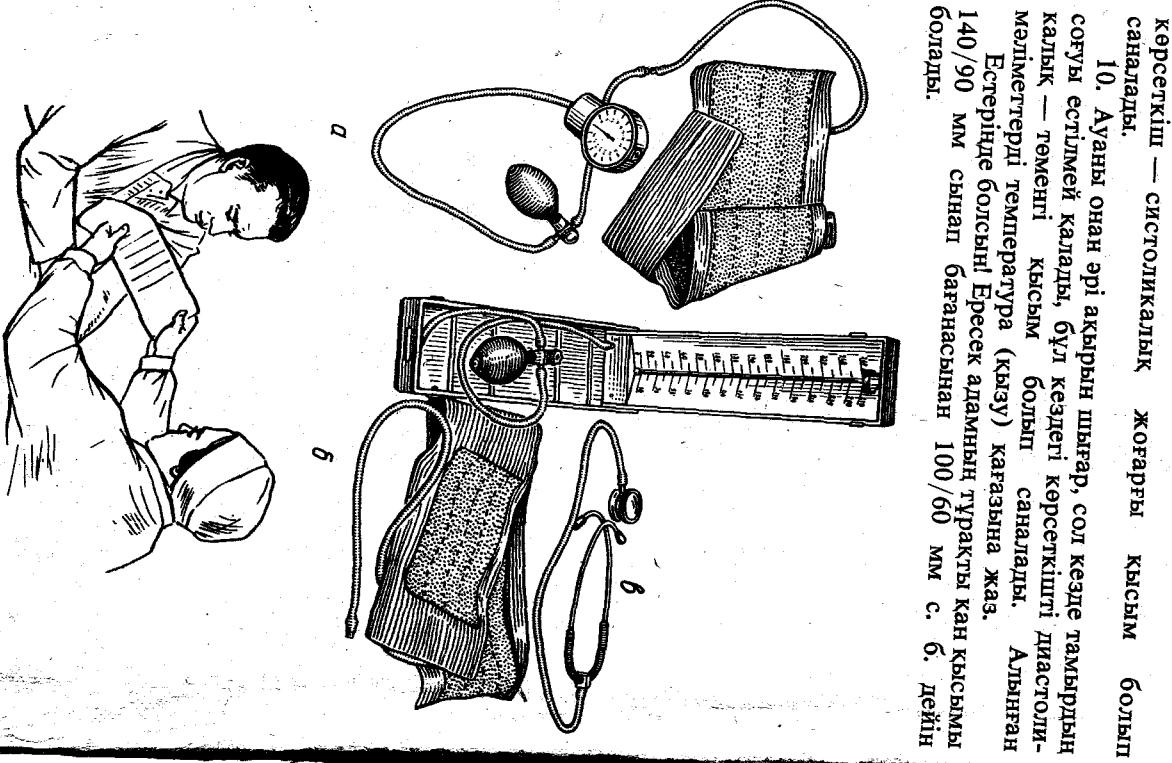
8. Грушаның тиген ақырындан ашып манжеттегі аяқ-

ны жайлап шыгар.

9. Фонендоскооптагы бірнеше естілген дыбыстыры (тамыр-соғуы) сыйнап бағанасы бойынша салыстыр — бұл

6. Термометрді колданып болғаннан кейін, сілкіп сыйнабын түсіріп, 1% хлорамин ерітіндісі құйылған лотокка 30 минутқа сал (экспозиция 30 минут).

7. Термометрді заласыздандыраннан кейін, оны судын ағынымен жупы, салфеткамен құрғатып сүргіп, лотокте құрғак құйнде сакта.

көрсеткіш — системалық жоғарғы кысым болып саналады.

10. Ауаны онан ері акырын шыгар, сол кезде тамырдың соғы естілмей калады, бул кездегі көрсеткішті дистолималитеттерді температура (кызы) көзазына жау.

Егеріндегі болсын! Ересек адамның түрактың кысымы 140/90 мм сынап бағанасынан 100/60 мм с. б. дейін болады.

11-сурет. Күзе тамырдаштың майның онышы.

а — тонометр, б — Риза-Ренчидін аппраты (сфигмоманометр), в — фонендоскоп.

Тәулік диурезі мен су балансының анықтау

ІС. ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: Сыйымдылығы 2—3 л таза шыны ылдыстырын босатады.

1. Сырхат танерттегі сағат 7-де даретке отырып, күннен бір тауліктің ішінде (танерттегі сағат 9-дан келесі күннің танерттегі сағат 7-ге дейін) сырхаттың зерін бір ылдыска жина.
2. Бір тауліктің ішінде (танерттегі сағат 9-дан келесі күннің танерттегі сағат 7-ге дейін) сырхаттың зерін бір ылдыска жина.
3. Зері бар ылдысты салынған жерде сакта (даретканада, кафельді едепте).

4. Сонымен катаң сырхаттың ішкен сұйықының мелшерін есептеле (сорпа, компот, жеміс-жидек пен кекеніс есептеледі).
5. Келесі күні сағат 7-де су балансының аныкта. Бір тауліктің ішінде сүмен шыккан зерді сальстырай.
6. Альянсан мәліметтің кызы көзазына жау (Т-лист).

Кыша көзазының қою іс. ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Кыша көзазыны.

1. Кыша көзазының колдануға жарайтандығын тексер (көзаздан кыша үтімейу және езіне тән ерекше иіс болуы көрек).
2. Логотка 40—45°C жылы су күй (одай жоғары температурада эфирил кыша маиншының касиеті бүзүледі).
3. Сыркеттің ынғайлы жағдайда жағыза.

4. Кыша көзазының жылы суға малғын газдан сүйнілік), денеге кыша жағымен біргелдіктан.
5. Сыркеттің үстін орамалмен жыны (деялмен жап бөрнеше минуттан кейін сыркет жынылдықты және күнгенді сезінеді).
6. Кыша көзазыны 7—10 минуттан кейін ал (дене терісінің кыша көзазының койған жері кызыарады).
7. Терінің жыны суға малғын салфеткамен, соңан соң күргаз орамалмен сүрг. Сыркеттің кайтадан жыны жауып жатқызы.

Есінде сакта кыша көзазының денеде үзак уақыт үстаса, тері күлдіреп күйеді.

Тері күрүларында, килемдерде 38°C-тан жоғары (бәзекте), склероз жаң кеткенде, терінің сезимталдығы тәмемделгенде емес мүлдем жоқ болғанда, категри ісіктерде кыша ағашын колдануға болмайды.

2. Оның шашын орамалмен жат.
3. Онканы жұып, күргатып сурт. Сыркагатын тесегінің жаңына шілде барлық жағет нарслелері бар лотокты кой.
4. Аркасында жұкалап вазелин майын жак.
5. Макта білгенні спирт немесе эфир ерітіндісімен сулақ, аргыбын сыйып болған сон, спирті бар шишенін аузын жап.

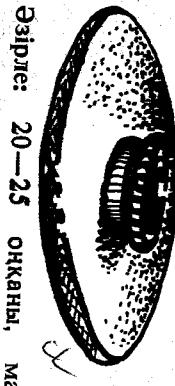

12-сурет. Денеге қыша көзазын кою.
а — Қыша көзазын сұра молып алу, б — әрқара қыша көзазын салу, в — қыша көзазы солының сыркагат адамны күту.

МҰЗДЫ МҰЙЫК КОЛДАНУ 1С ӘРЕКЕТТЕРІ

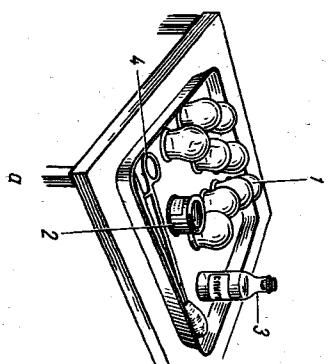
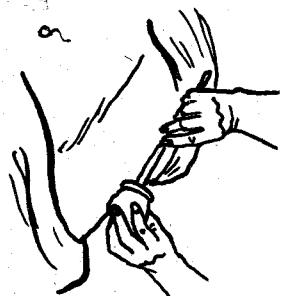
Әзірле: Мұзэлды мұйыкты (немесе салқын су), орамалды 1. Мұзэлды мұйыкты алғы оның тырынын аш. 2. Мұйыктың шілде жартылай мұз немесе салқын су күй, тырынын жал. 3. Мұйыктың тырынын темен караташ тәнкеріп, 4. Мұйыкты орамалмен ора. 5. 10—15 минутка ауырған жерге кой, 10—15 минуттан кейін аустыр.

13-сурет. Мұзға арналған жолы:

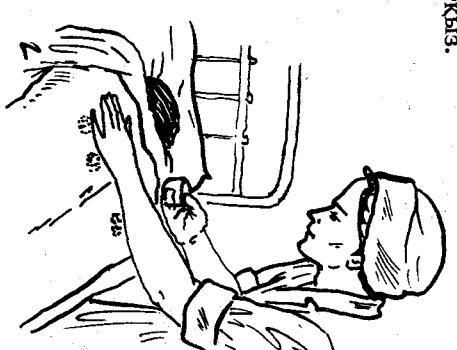

Әзірле: 20—25 онканы, мактанды, корнишантты, спирт немесе эфирді, сірікені және вазелин майын.

1. Сыркагатты експертінен жатқыз.

8. Оңқаны денеден біргінде ал, ол үшін, оны акырын сыртқа кисайтып, екінши колдың саусағымен оңқаның етегіндегі терін бас.
9. Теріні мактамен сұрт, сыркагаттың тез кинуние көмектесіп жылы жауып жатқыз.

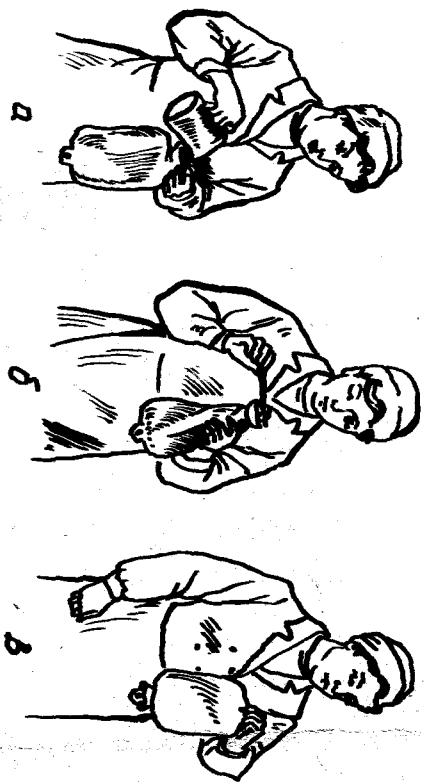

14-сурет. Оңқа салу.
а — Нажетті сәймайдар; 1 — онқадар, 2 — вәзелин, 3 — спирт, 4 — антисептик, 5 — вазелин, 6 — денеге вазелин жаты.

Назарынды аудар! Онканды жүрек тұсна, бауыра, көмірек күйсіні, емшек бәзіне, омыртқа жотасына, жауырнан және бүйректің тұсна салуга болмайды.

Ендеге сакта! Онканды екпелен кан кеткенде, екпе туберкулезінде, кательлі ісікте, тері аурунда, сыркадтың жалпы елсірегенінде, козғанда, кызуы ете жоғары болғанда кояға болмайды.

РЕЗЕНКЕ ЖЫЛЫТЫРЫСТАУАЛЫҚЫНЫҢ СУҒА ТОЛТЫРУ ІС-ӨРЕКЕТТЕРИ

15-сурет. Жылдықтың колдану.

а — жылдықтың суға толтыру, б — жылдықтың каштан көркінгін тасуру, в — жылдық.

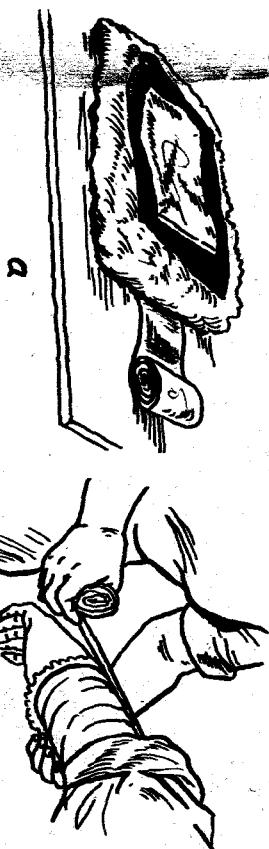
КОМПРЕСС КОЮ ІС-ӨРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Салфетканы, балауыз кагезды, мактанды, бинтті, Компреске арналған ертінділерді.

1. Каждың жылы ертіндікін әзірле.
2. Салфетканы терт кабай етіп ора.
3. Балауыз кагезды салфетканан 2—3 см артык әзірле.

4. Әзірлеген макта алдынғы катардан 2—3 см артык болсын.
5. Әзірлеген салфетканы жылы ертіндіде сулап, аздап салып, перігердің көрсеткен дәнениң белгіне сал.
6. Салфетканы үстіне балауыз кагезды, сонан соң мактанды сал.
7. Компресті кан айналымы бұзылмайтында етіп мактанды салған дүрыс болмайды.

- (Ендеге салған дүрыс болмайды.)
1. Дәрі-дермесек заттар дәнеге тіркепендіргіш есеп етуі мүмкін. Соңыктан компрес салатын деңгөн бейнін иіс майымен немесе вазелин майымен майлау көзет.
 2. Спирт ертіндісінен койынан компрес тез көүп көледі, сондыктан, егер оның алі де кажет болса, оны ербір 4—6 сағат сайын ауыстырып салады.
 3. Иод ертіндісі жағынан дәнеге компрес салуға болмайды, себебі дәнені күйдіреді.

16-сурет. Дәнені жылдықтың компресс.

а — көкшіл салғандар, б — бинттің дүрыс салынуы.

СҮЛІК КОЮ

Әзірле: Жыны суға, залалсыздандырылған макта шариктерін, глюкоза ертіндісін, пробирканы, залалсыздандырылған салфетканы, шілдеде сүлгісін, бинттін.

1. Сүлік көктің жерді оның айналасын жыны суғын салғанда зағалсыздандырылған макта шаригімен сүрт (теріге кан күйалуына кемектеседі).

2. Эзірлекен жерді залалсыздандырылған глукоза ертіндісімен сула (сулік жаксы жабысады).

3. Бір сұлікті артқы жак сорышшымен пробирканын түбіне сал.

4. Эзірлекен жерге пробирканы жакындағы, сұлікті сол жерге бағытта.

5. Сулік теріні сорып, оның алдынды жағы жырылып кимылдағанда, оны пробирқадан босат.

6. Суліктің артқы жак сорышшына залалсыздандырылған салфетканы сал, себебі артқы жак сорышшымен жабысса, канды сору екіншілік едәуір темендеді.

7. Жоғарыдағы тасымен барлық сұлікті кой.

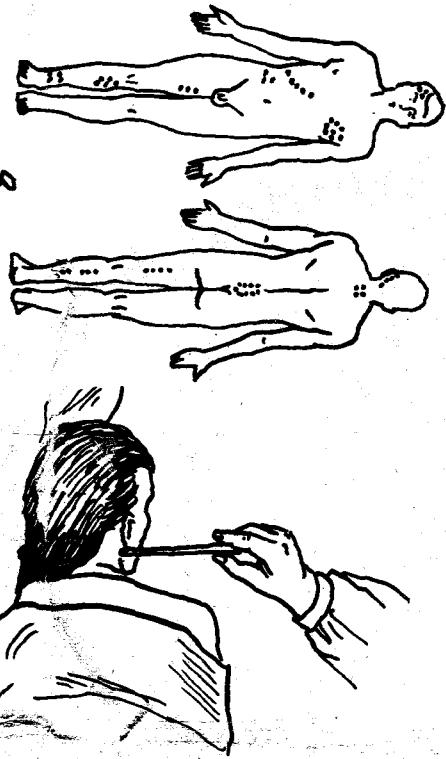
8. Канаға тойжан сұліктөр ездері туседі.

9. Суліктің сорған жерін йод ертіндісімен тазалап, кебірек макта салынған аспептикалық танышшып байла.

10. Колданылған сұлікті 3% хлорамин залалсыздандырылған макта шаритімен тазала, соңан соң 2—3 сал, соңан соң канализация тек.

11. Таныштың бір түткітен кейін шеш, жаракаттанған жерді және теріні 3% сүтегі тотығымен сұланған залалсыздандырылған макта шаритімен тазала, соңан соң 2—3 күнге аспептикалық танышшып байла.

Естерінізде болсын! Сулікті кан тамырларының бойына өсікке коярда кулак калкынан 1 см артка, ал балтырга көк тамыр бойынан екі жағынан 1 см артка, ал балтырга шахмат тәрізді етіп кояды. Суліктің кайталап колдануга болмайды.

17-сурет. Сулік салу. а — сулік салынатын жер.
б — сулік салу.

ОРТАЛЫҚТАН КЕЛГЕН ОТТЕГІНІ БОБРОВ АППАРАТЫ АРКЫЛЫ ЫЛҒАЛАДАП БЕРУ 1С ӘРЕКЕТТЕРИ

Эзіре: 1. Оттегін, Бобров аппаратын түткіті (катетер).

2. Мұрынға жіберетін түткіті (катетер).

3. Залалсыздандырылған вазелин майын.

(1) Бобров аппаратын алып, ішне жартылай су күй.

2. Ұзын шыны түткіті резенке түткітердің жүйесі арқылы оргальыктан келген оттегі тиегімен жаластыр.

3. Резенке түткітердің жүйесі арқылы қыска шыны түткіті залалсыздандырылған мұрынға жіберетін түткішемнін (катетермен) жаластыр.

4. Тиегін ашип, оттегін келу жылдамдығын судағы оттегі көлпілігінің карынымен оргаша болғанша ретте.

5. Түткішени (катетердің) бос жағына залалсыздандырылған вазелин (немесе күнбағыс) майын жағып, мұрынға төмөнгі құбысы арқылы жұтыншака жібер.

6. Оттегін 1—2 минуттың ішінде бер.

7. Оттегін беріп болғаннан кейін түткішени (катетердің) избарағы жу, кайнат, сосын аузы жабық ылдыста сакта.

Күсікан сұркагатка көмек көрсету

1. Егер сұркагатын жағдайы көтеретін болса, оны ингаілы отырыз: а) сұркагатын кеудесін салфеткамен (клеенка, орамалмен) жап.

б) сұркагатын аяғын арасына, жерге табак кой.

в) сұркагатын басын ұста.

г) егер алмалы-салмалы тіс болса алты кой.

2. Егер сұркагат жақтан жағдайда болса: а) сұркагатын басын бір қырына кисайт.

б) сұркагатын кеудесін салфеткамен (клеенка, орамалмен) жап.

в) аузына лоток кой.

3. Сұркагат құсып болған соң салфеткамен аузының ішін құсықтың калдығынан сүрг.

4. Аузын жылды сумен шаға көмектес.

5. Сұркагатын аузын, иегін сүрг.

6. Сұркагаты ылғайлы жатқызы.

Ескерту! Сұркагат кан күссе, тез дәрігерді шакыр! Мейрекендік! Күсіктың дәрігер келгеніне сактап кой, дәрігердің тағайындауы бойынша жолдама жазып лабораторияға жібер.

Мейіркеш, есінде болсын! Күсік тұнис жолына келіп (аспирация) аурудың өміріне кашш тұрақты мұмкін. Одан алдын ала сактау үшін кемей, мұрын езегіндегі күсіктың резенке баллоннан сорыл ал.

ЖЕЛ ШЫГАРАТЫН ТҮТІКТІ КОЛДАНУ

ІС-АРЕКЕТТЕРІ

1. Залалсыздандырылған резенке түтікті (трубка).
2. Клеенканы, дарет ыдышын, вазелин майын, салфетканы, лотокты.
3. Сыркеттің жағдайы көтеретін болса өзел тазалау (тазалау клизмасын жасауң 1с-арекеттерін кара).
4. Шат аралығына ішіне аз ғана су құйылған дарет ыдышын немесе лотокты кой.
5. Күйректы сол колмен аш, жел шыгаратын клизма жасап шектен үзелі 3—4 см кіндікке кара, сосын омыртқаға катараптарын 20-30 см терендікке енгіз.
6. Жел шыгаратын түтікті жел толық шығып болғанда калдар, бірақ екі сағаттан түтіктің ұзақ калдыруға болмайды.
7. Жел шыгаратын түтікшені ақырын шыгарып алып 8. Жел шыгаратын түтікті 3% хлорамин ерітіндісінен 1 сағатқа сал.
9. Түтікті сабынды жынын суда жуу, сосын азайт арналған стерилиторда 15 минут кайнат.
10. Түтікті сыртында белгісі бар аузы жабык ыдышта сакта.

ТАЗАЛАУ КЛИЗМАСЫН КОЮ

ІС-АРЕКЕТТЕРІ

- Әзірле:** Эсмарх кружкасын, оны ілгін шатынғати. Вазелин маңын, клеенканы, дарет ыдышын (егер процесінде палатада орындалатын болса). 35—36°C-дәрі 1,5—2 литр жынын суды.
1. Эсмарх кружкасын 1,0—1,5 литр әзірлеген суды шыгар.
 2. Вентильді ашып судың ағынымен ішіндегі ауаны

3. Кружканы штативке іл және үшілктың басына вәзенін маїн жақ.

4. Клеенка теселен күштегінде сыркеттің сол жақ жағымен тісесін кіндікке жакында бүтіл жаткыз.

5. Күйректы сол колмен аш, он колмен үшілктың ақырын айналдырып тік ішектен алдымен кіндікке кара, содан соң омыртқаға катараптарын 8—10 см терендікке енгіз.

6. Ішекте су ақырын баратындаі етіп, тиегін ақырын ашып, тиегін жауып, үшілктың шыгарып ал.

7. Ішекте ауа келтес үшін кружканын тубне аздал су жаудыр, тиегін жауып, үшілктың шыгарып ал.

8. Сыркеттің шалқасынан жатып, демін терендікке 10 минуттай суды ішекте үстauen сұра.

9. Даретке унитазға, егер палатада жасалған болса дарет ыдышына отырыз.

10. Үшілктың колданып болғаннан кейін, бір сағатка 3% хлорамин ерітіндісіне сал.

11. Үшілктың сабынды жынын суда жуып, 15 минут азайт ариналған стерилиторда кайнат.

12. Аузы жабык, сыртында белгісі бар ыдышта сакта. Есінде сакта! Бирнеше минуттан кейін ішектен сумен бірге нәжіс шыкса, тазалау клизмасының дұрыс жасалғаны болып саналады.

18-сурет. Тазалеңшіл клизма. а)-Эсмарх кружкасына су құйып әзірлеу. б)-тік ішекте суды жіберу

МАЙЛЫ ЖӘНЕ ДӘРІЛІК КЛИЗМАЛАРЫН КОЮ ІС ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Және шприцин немесе резенке баллонды, залалсыздандырылған түтікшени (катетер), салфетканы, күнбағыс, заттарды (шөп кайнатасын, хлоралгидрат және т. б.).

1. 20—30 минут бұрын тазалау клизмасын жаса (кою техникасын тазалау клизмасын жаса (кою 37°—38° С дейн жылытылған 50—100 мл майды немесе дәрі заттарды (шөп кайнатасын, хлоралгидрат және т. б.).
2. Әзірлеген май немесе дәрін (меллшерін дәрілер тағайындауды) Және шприцине сорып ал.
3. Түтікшенин (катетер) домалак жағына вазелин майдын жак.

4. Сыркатты сол жак қырынан жатқызып тізесін кіндігіне жақындастып бук.
5. Құйрыкты сол колмен аш, он колга түтікшени (катетерді) алтып, ақырын айналдырып тік шекке ауегі 3—4 см кіндікке карат, сосын омыртқага катарластыра 10—15 см терендікке енгіз.
6. Түтікшеге (катетер) Және шприцин жалғастырып майды немесе дәрін ақырын жәбер.

7. Түтікшени (катетер) шыгарып ал, сыркатты бірнеше сағатка шалқасынан жатқызып, теренірек демал-сұра (клизманы мұмкіншілігінше түнде жаса).
8. Түтікшени (катетер) колданғаннан кейін, бір сағатка 3% хлорамин ерітіндісіне сал.
9. Шприц пен Түтікшени (катетер) жылы сабынды судын ағынымен жұып, катетерді 15 минут кайнат.

СИФОН КЛИЗМАСЫН КОЮ ІС ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Ұзындығы 1,5 м залалсыздандырылған резенке түтікші (ұзында бірнеше тесігі бар), сымдылыны 1 литр шыны құйышты

2. 10—12 литр белме температурасындағы суды
 3. Құмбыра табакты, алжапқышты, кленканы, вазелин майды.
- 19-турғын. Дәрі жіберуге арналған клизма.**
- а — май клизмасында арналған болған, бүтіншілік бар шприц.**

10. Түтікшени (катетер) аузы жабық сыртында белгісі бар ыстыста сакта.

УБОСАТУ (ГИПЕРТОНИЯЛЫҚ) КЛИЗМАСЫН КОЮ ІС ЭРЕКЕТТЕРИ

ІС ЭРЕКЕТТЕРИ

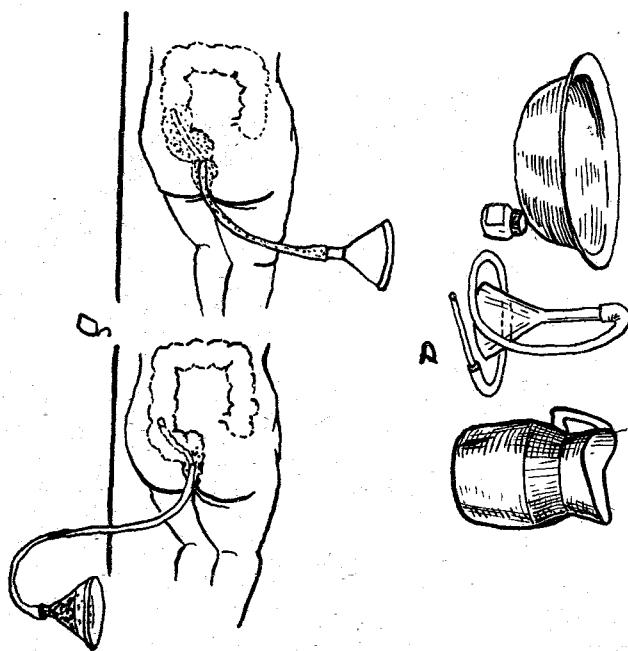
1. Резенке баллонды, залалсыздандырылған Убосату, вазелин майдын тізесін ерітіндісін.
2. 37°—38° С жылы 200—300 мл 10% натрий хлор (пергелдік тағайындауды бойынша) сорып ал, үштықка вазелин майдын жак.

3. Сыркатты сол жак қырынан тізесін кіндігіне жақындастып жатқызып.
4. Сыркатты шалқасынан жатқызып, теренірек демал-дара (клизманы мұмкіншілігінше түнде жаса).

5. Сыркатты шалқасынан жатқызып, теренірек демал-дара (клизманы мұмкіншілігінше түнде жаса).
6. Үштықты колданып болғаннан кейін, бір сағатка 3% хлорамин ерітіндісіне сал.
7. Үштықты жылы сабынды суда жу, содан соң 15 минут арнаулы белінген стерилизаторда кайнат.
8. Үштықты аузы жабық сыртында белгісі бар ыстыста сакта.

Ескеरту! Босату (гипертоникалық) клизмасы тек кана шектін жиырылуын күштейтіп коймайды, сонымен бірге ішк күсынан сары судын жинаудын көбейтіп, сыркаттын шашын еткізеді.

- Күшетка кленка жайып, оның шеңіне су құтын табак немесе шелек кой.
- Сыркагты сол жақ қырынан күшетканын шеңіне тізесін кінділге жақындаға бүтіл жатқызы.
- Резенке түтікте үшінан бастап 20—30 см ұзындықта вазелин майын жақ.
- Күйректы сол колмен аш, он колға резенке түтік ұстап тік ішкеке 20—30 см терендікке енгіз.
- Резенке түтікке құйышты кигіз. Құйышты кисайтып күшетканың деңгейнен темен ұста.
- Әзірлемен құйышты 1 литр еумен толтыр.
- Құйыштың біргіндеп сыркагтың деңесінен жоғары су ауа кірмеуден қадағала).
- Құйыштың бұрынғы калына дейін темендег.
- Құйыштың іштен жұылған суға толуын күт.
- Құйышка толған сұйықты табакка тек.

20-сүрет. Сифондық клизма.
а — көкетті сеймандар; б — сифондық
салуадың көзандар (сизбә — нұсқасы).

- Құйышка кайталан су құйып, жоғарыдағы процесханы жұылған су таза болғаныша бірнеше рет кайтала.
- Құйышты шыгарып алғып, резенке түтікті ішке калған судын тегілуі үшін 15—20 минутка табакка салып кой.
- Тік ішкектен түтікті ақырын шыгарып ал.
- Резенке түтікті колданғаннан кейін бір сағатка 3% хлорамин ерітіндісіне сал.
- Резенке түтікті сабының жылы суда жұып, арнаулы белгіленген стерилитаторда 15 минут кайнат.
- Аузы жабык, сыртында белгісі бар ыдыста сакта. Есімде болсын! Сифон клизмасы ауыр манипуляция, сондайткан проледураның кезінде сыркагтың жағдайына көміл бел.
- Күйкты жуу 1С ӘРЕКЕТТЕРІ
- Әзірле:**
 - Залалсыздандырылған резенке катетерін (түтік), залалсыздандырылған лотокты, пинцетті
 - Жане шприциін
 - Залалсыздандырылған вазелин майын, макта шарикті, спиртті, кленканды
 - 37°C дейін қызылрылған 1:5000 фурацилини ерітіндісін сорып ал.
- Жане шприцине 200—300 мл жылы фурацилини ерітіндісін сорып ал.
- Сыркагты азірле, тазаланаң, залалсыздандырылған резенке катетерді, құйкка катетеризация жасағандай етіп жибер (құйкка катетеризация жасау әрекетін кара),
- Түтікten (катетермен) құйкагы зәрлі шыгарғаннан кейін, оған Жане шприцин кигіз.
- Құйкка 200—300 мл жылы фурацилини ерітіндісін жибер.
- Шприцті шыгарып алғып, түтікті (катетерді) лотокка салып.
- Құйктан таза, мелдір сұйық тегілешіне, проледураны бірнеше рет кайтала.
- Кайтадан Жане шприцине 100—200 мл жылы фурацилини ерітіндісін сорып алғып түтікке (катетерге) жибер, сонан соң ақырын түтікті (катетер) шыгарып ал.
- Сыркагты проледурадан кейін 30—60 минутка жатқызып кой.

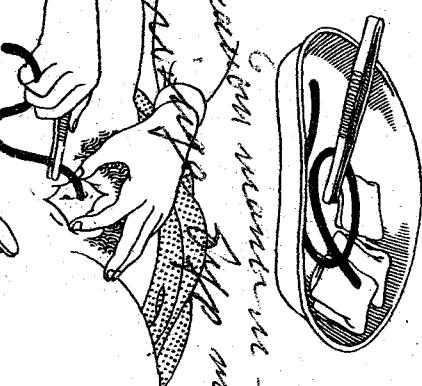
9. Колданған түткіті бір сағатқа 3% хлорамин немесе 6% сутегі төткөн ерітіндісіне сал.
10. Түткіті (катетер) жылы сабынды суда жұп, 15—20 минут кайнатылған суда кайнат.
11. Аузы жабық, сыртында белгісі бар ыдыста сакта.

КУЫҚКА КАТЕТЕР ЖІБЕРУ 1С ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле:

1. Залалсыздандырылған резенке катетерді, пингетті, лотокты, зәркабылдағышты
2. 0,02% фурацилин немесе 0,1% риванол ерітін-дісін.
3. Залалсыздандырылған вазелин майын, макта шаригін, клеенканды
4. Сабындың жылы сумен колынды жу, тыранқын тубін спиртке бағырлыған макта шаригімен сүргіп тазала.
5. Сыркетті шалқасынан жатқызып астына клеенка төсе, тізесін бүгіп, шат аралығын кеңірек аш, арасына лоток немесе зәркабылдағышты кой.
6. Сыркеттің он жағында тұр.
7. Сол колмен жыныстык еріңдерді ажырат, он колына пинцетпен макта шаригін алып, залалсыздандырылған ерітіндімен жыныс «Мүшесі» мен несеп жолдарының тескін жоғарыдан төмен карай 2—3 макта шарикті аустырып жу.
8. Катетердің басына залалсыздандырылған вазелин майын жак.
9. Залалсыздандырылған лотоктан пинцетпен заңылдырылған катетерді он колға алтып, акырын несеп жолына зер көрінгенде жібер.
10. Катетердің екінші бос жағын лотокка немесе зәркабылдағышка зер жинау үшін сал.
11. Сабынды жылы суда жұп, алай арналған стерилитаторда 15 минут кайнат.

12. Аузы жабық, сыртында белгісі бар ыдыста сакта.
- Есіле болсын! 1. Катетерді несеп жолына, жібергенде келдігі сезінсе, оны күштеп жіберуге болмайды, себебі, несеп жолының шырышты қабының закымдануы мүмкін. Асптика ережесін сактамаса несеп жолына микроб туады. Ер адамдарға процедураны эластик және темір катетерлермен жасаңда, ол процедураны дарігерлер орнандайды.

Сабындың жыныс - жиынталық жүйеде жүргізу

Сабында жиынталық жүйеде жүргізу

Сабында жиынталық жүйеде жүргізу

21-сурет. Әйел (а) мен еркектің (б) куынна жиынталық жіберу.

Жиынталық жүйеде жүргізу

**ЗАЛАЛСЫЗДАНДЫРУДЫН АЛДЫНДАҒЫ ШПРИЦ ПЕН
ИНЕҢ ТАЗАЛАУ ІС ӘРЕКЕТТЕРІ**

№ 408 бұйрық МЗ ССРО

ЦИЛИНДРДІН ИНЕ КИГІЗЕТІН КОНУСИНА КИГІЗ.
6. Шприцен ауаны шыгарып, иненің өткізгіштігін тексер.
7. Күрастырган шприцті пакеттің ішкі жағына кой.

Шприц дәрін сорып алуға азір.

Тазалауды жүргізу салындырылған шприцтер	Устасу жакшы	Колданылатын жабдықтар және кай аларда орналасады
1. Шприц пен инен белек күйнде тоғызымен 3% хлорамин ертіндісінде сал (ертінгі кізыл түске болыса, оны ауыстырай).	60 минут	ванна, кішкентай бак (процедура кабонетінде)
2. Шприц пен инен осы ертіндіде жу.	1—1,5 минут	процедура кабинетінде
3. Шприц пен инен жылы абынды сумен жу.	1—1,5 минут	раковинада
4. Шприц пен инен тоғызымен жуушы ертіндіде салып кой (ертіндін 50°C дейн кездір).	15 минут	ванна, кішкентай бак (ОЗБ)
5. Шприц пен инен жуушы ертіндіде еріспен немесе макта тампонмен жымен жу.	1—1,5 минут	ванна, кішкентай бак (ОЗБ) — оргальық залап-сыйдалыру болымі.
6. Шприц пен инен ағанды суда шайка.	3 минут	раковина (ОЗБ)
7. Залалсыздандырулын алдында жүргізген байқаудын сапасын тексер (жасырынды кан мен жуушы ертіндін).	0,5—1 минут	кішкентай бак, ванна
8. Шприц пен инен қайнатылған түзсүз суда шайка.	сүй	быстык — ауа шкафы
9. Шприц пен инен (85°C) ыстық аудақа келтіре.	келтінде	(ОЗБ).

**КРАФТ — ПАКЕТТЕН ШПРИЦТІ КҮРАСТАРЫ
ІС ӘРЕКЕТТЕРІ**

Жабдықтар: Крафт — пакет.

Залалсыздандырылған пинсет.

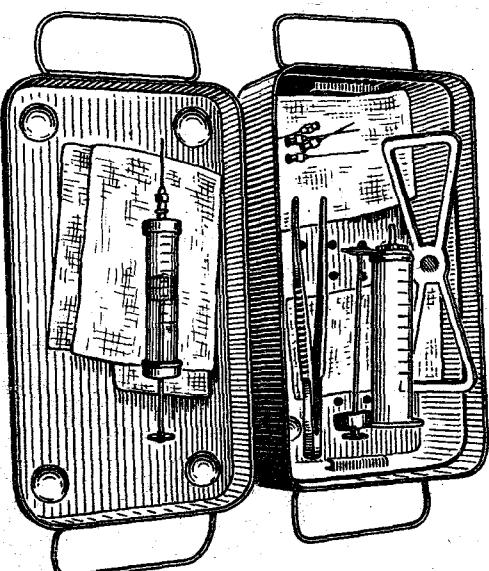
1. Колынды ағанды суда сабындаш шеткамен жу, кептір.

2. Крафт — пакетті санылаусыздығын тексер.

3. Кайшымен крафт — пакеттің бір жағын киып, ішіндегісін зааласыздандырылған столға немесе жаһалықка сал.

4. Залалсыздандырылған пинсеттен шпириттің цилиндрін алып, оған поршеньді түбіне жеткізбей кітіз.

5. Дәрін сорып алу үшін инен пинсеттеп алып, оны

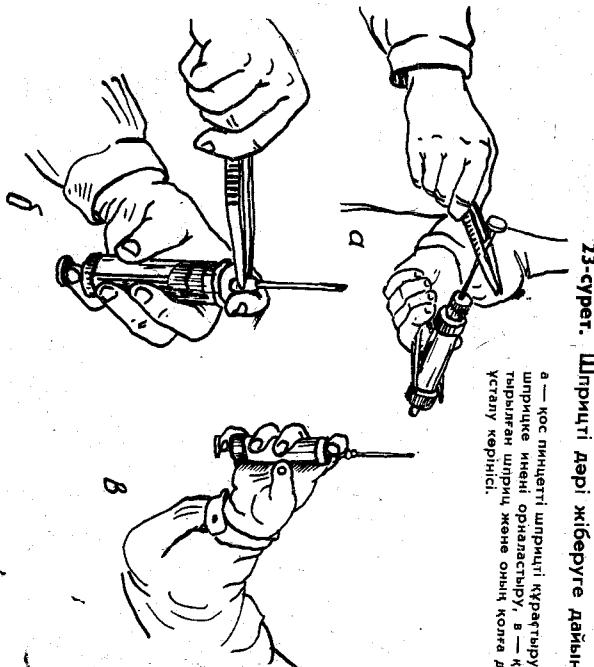
22-сурет. Шпириттер мен инелердің залалсыздандырылғандағы орналасуы.

6. Залалсyzданырылған пинцетпен шприцтің цилиндрін алып, оны сол колына сал.

7. Осы пинцетпен поршеньді сабынан ұстап, цилиндрдін ішіне толығымын кіліп.

8. Имені мұфтасынан ұстап алып шприцтің конусына тағыздағы кіліп.

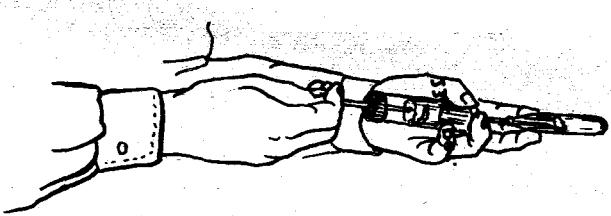
9. Именің еткізгіштің тексер.

23-сурет. Шприцті дарі жіберуге дайындау.

а — көс пинцетті шприцті күрәтіру, б — шприцке имені орналастыру, в — күрас-тағыздағы шрилдік және оның кола дүркіні.

- 5. Ампуланы сол колдың 2-і және 3-і саусактың арасында.**
Он колга әзірледен шприцті ал.
- 6. Имені ампуланың ернеуіне тигізбей енгіз.**
Он колдың 1 және IV саусактарымен шприцтің цилиндрін ұстап, кәжетті мәлшерлердегі ерітіндін ал.
- 7. Имені ампуладан шыгарып, инъекция жасауга арналған инемен аустырып, конуска бекіт.**
10. Шприцтің тіке ұстап, именің еткізгіштің аздап ерітінді мен ауаны шыгарып тексер.
11. Әзірлеген шприцті, спиртке батырылған макта шарылімен залалсyzданырылған лотокка (немесе крафт — пакетке) сал.
Есінде болсын! Майлы ерітіндісі бар ампуланы су монпасында 38°C-ге дейін қызылды. Инъекцияны жылы күйінде жаса!

24-сурет. Шприцке дарі толтыру.
а — ампуланың дарінің шприцке сорыныз.

- СҮЙЫК ДЕРІНІ АМПУЛАДАН АЛУ**
- ІС ЭРЕКЕТТЕРІ**
- Әзірле:
1. Ампулданы сүйык дерілерді.
 2. Залалсyzданырылған шприцтің пен имені.
 3. 70° спирті, макта шарығын, кескіншігін.
1. Ампуланы алып, дерінің атын, мелшерін, колдану мерзімін оқы.
2. Ампуланың ішіндегі ерітінді оның кен жағына төмен тусуи үшін, оны жайылап сілкі.
3. Ампуланың кесеңін жіңінде жағын спиртке малынған шарықпен сұртіп, кескіншіп кесіп, сыйыр.
4. Шприцтің кұрастырылған, именің конусына деріні сорып алу үшін ине кігіз.

АНТИБИОТИКТІ ЕРІТУ МЕН ФЛАКОННAN ЕРІТІНДІН АЛУ

ІС ЭРЕКЕТТЕРІ

- Әзірле: Ішінде дарі бар флаконды, ерікшішті, 1,0-нан 10,0 шприцтерді, еки имені (2 ине). Залалсyzданы-

рылған ертіндіге салынған пинцетті, макта шаригін, 70° спирті, лотокты.

- Флаконды алып онын атын, мөлшерін, колдану мерзімін ұқыпты оқып, сандылаусызыңын тексер.
- Пинцеттін аллюминий кактактың орга белгін аш.
- Резенке тыныны спиртке батырылған макта шарикпен сұргыл тазала.
- 10,0 шприці кұрастырып (шприці кұрастыру техникасын кара), антибиотикті ерту Ушин конуска имені кітіз.
- Шприцке жағетті мөлшердегі ерткішті алып, оны резенке тынын арқылы флаконға құй.

I:I тасіл мен антибиотикті ерту

100.000 Б 1 мл	ерткіш ал.
250.000 Б 2,5 мл	ерткіш ал.
500.000 Б 5 мл	ерткіш ал.

6. Шприцтін флаконды именем бірге шыгарып алып, онын шынделі үнгак дәрі толық ертінше флаконды шайка.

7. 5,0—10,0 шприцті кұрастырып, оны флакондағы мөлшердегі ертінді дәрін сорып ал.

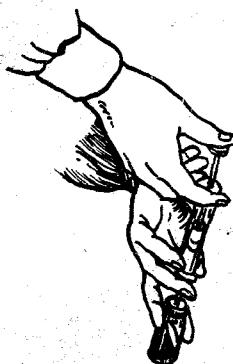
8. БМ (Б) мөлшеріндегі антибиотикті грамга және милиграмма айналдыр.

100.000 Б —0, 1 г.	500.000 Б —0,5 г.
250.000 Б —0,25 г.	1.000.000 Б —1,0 г

тәғайындалды

100.000 Б	1 мл
250.000 Б	2,5 мл
500.000 Б	5,0 мл

9. Ертінді дәрін сорып алғаннан кейін шприцті флакондағы именеді шыгарып алып, оны инъекцияға арналған именен аудастыр, ине кізетін конуска жақсылап бекіт.

24-сурет. Шприцке дәрі төлтүру.

б — флакондегі дәріні шприцке сорызыу.

- Именін еткізгіштің иелден ертінді мен ауаны шығарып тексер.
- Залалсыздандырылған лотокка әзірлекен шприцті спиртке батырылған екі макта шарикті сал.
- Ерткен антибиотиктін калғаны тоназыттышка брекуликті ішінде сакта! Шприцті кұрастырадын алдында колды шеткемен, сабынды судын айнымен жуып, тирнектін түбін спиртке батырылған макта шарикпен сұргыл тазала.

ТЕРІНІҢ ШІШІНЕ ИНЬЕКЦИЯ ЖАСАУ

ІС ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1—2 мл шприцті, 1—1,5 см қыска инерлерді, залалсыздандырылған макта шариктерін, 70° спиртті, дәрі заттарды.

1. Инекция жасауга колыңды әзірле, аспептика ережесімен шприцті жиыстыру іс-әрекеттерін колдана отырып оны жиыстыр.

2. Дәрінін атын, мөлшерін, кай уақытта дейін колдануға болатын мерзімін ұқыпты оқы, тазала, сосын аш.

3. Дәріні керекті мөлшерде сорып алып, имені ауыстырып, ауасын шыгар.

4. Инекция жасайтын жердің терісін спиртке батырылған макта шаригімен жоғарыдан темен карай 2—3 рет сұрт.

5. Инъекция жасайдын жердің терісін сол колмен темен карай тарт.

6. Әзірлеген шприцтін иесінің киылысын жоғары карыппа ұста (екінші саусак бойлай имені канюлидан, ал басқа саусакпен цилиндрді ұста).

7. Имені теріге катарапастыра үстап үшін терінін ішіне енгіз (иленін үшін тері арасынан көрініп тұруы керек).

8. Шприцті он колмен ұстал тұрып сол колдан 2—3-і саусактарымен цилиндрдін жиегін ұстал, бірінші саусакпен поршеньді итеріп дәріні жібер.

9. Инъекция жасаған жерде кішкене (лимон тәрізді) түйін пайда болса, сіз байкауды дұрыс койғансыз.

10. Спиртке батырылған макта шаригімен акырын ба-сып имені теріден шыгарып ал.

ТЕРІНІН АСТЫНА ИНЬЕКЦИЯ ЖАСАУ

ІС ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1—2 мл шприцтерді, ұзындығы 4—5 см ойны залалсыздандырылған макта шариктерін.

Инъекцияның көмі орнандары: Илыктын сыртқы бетінен, сүйегінен (орган жәлік) алдынғы бетінен, жауырын астына, іш-перделсінің алдыңғы бетінен.

1. Инъекция жасауда: Колынды зәирле, аспептика ережесімен шприциті жиыстыру іс әрекеттерін колдана отырып, шприциті жиыстыр.

2. Дәрінің атын, мөлшерін, кай уақытка дейін колдануға болатын мерзімін ұқыпты оқып, тазала, сосын аш.

3. Дәріні керекті мөлшерде сорып алып, инені ауыстырып, ауасын шыгар.

4. Инъекция жасаудың жердің терісін спиртке батырып, макта шаригімен сурт.

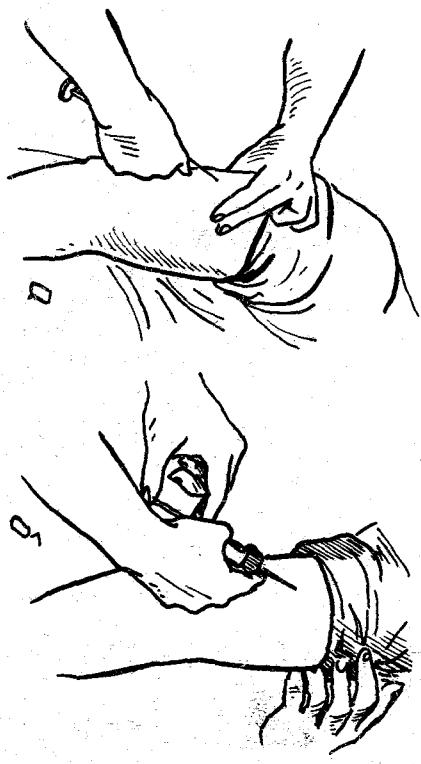
5. Сол колмен инъекция жасаудың жерді үшбұрышты етіп жиыстыр.

6. Шприцитің оң колға, екінші саусаклен инені канюлядан, бесінші саусаклен поршеньді, калғанымен цилиндрді үста.

7. 45° үшбұрыштың тубіне иненің киыльсын жоғары каратып 2—3 см терендікке сал. Екінші саусаклен инені канюлядан үстап түр.

8. Шприцитің оң колмен үстап тұрып сол колын 2—3 саусактарымен цилиндрдің жиегін үстап, ал бірнеше саусаклен поршеньді итеріп, дәріні жібер.

9. Инъекция жасаған жерге спиртке бағырылған паша

25-сурет. Бүлшілк еткө Дәрі жіберу.

а — бірінші кезең, б — екінші кезең.

44

рикten басып, тез кимылмен инені сурып ал да шарикті басып аздаپ укала.

Мейреке! Инъекция жасаудың алдында колынды жылы суда шектамен сабындал жууды ұмытпа. Сонын спиртке бағырылған макта шаригімен тазала.

Ескерту! Майлышерлік макта шаригімен 38°C жылы су моншасына қыздырып, сонаң кейін гана колдан.

БҮЛШІЛК ЕТПІН ШІШІНЕ ИНЬЕКЦИЯ ЖАСАУ

ІС ЭРЕКЕТТЕРИ

Вазирле: 2 мл, 5 мл шприцтерді. 6—8 см ұзын инелерді.

Дәрі-дәрмек заттарды. Залалсыздандырылған макта шариктерін.

1. Дәрінің азірлет, оның атын, мөлшерін, кай уақытка дейін колдануға болатын мерзімін ұқыпты оқып, тазала.

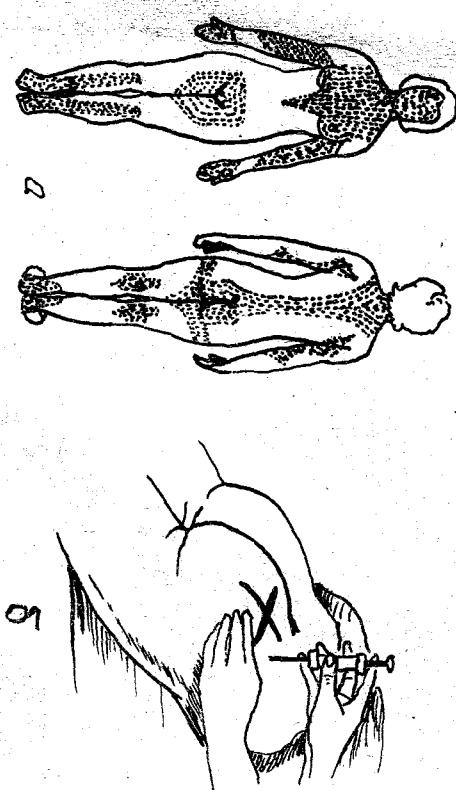
2. Аспептика ережесімен шприциті жиыстыру әрекетін колдана отырып, жиыстыр.

3. Сыркеттің екіншін немесе кырынан жатқыз.

4. Дәрінің жағет мөлшерде сорып алып, инені ауыстырып, ауасын шыгар.

5. Макта тампоннын 70° спиртке сула.

6. Инъекция жасаудың жоғары сыртқы квадратты бір бағыта, жоғарыдан темен карай спиртке бағырылған макта тампонымен 2—3 рет сурт.

26-сурет. Бүлшілк еткө Дәрі жіберу.

а — бүлшілк еткө Дәрі жіберуге болыктайтын жер, б — Дәрі жіберудаң тасын.

45

7. Әзірлеген спирті оң копа алып поршнен екінші саусакмен, именін каноюсын шынашқапен, калған сау-

сакармен цилиндрді ұста.

8. Сол колмен инъекция жасайтын жердің терісін созып тартып тұр.

9. Шприцті деңеге тіке (перпендикулярно) 90°-та үс-
таг, именін 2/3 белгін ырғакпен енгіз, теріндегі ұстап, фла-
кондың 0,8—1 см калдар. Шприцті сол колмен ұстап,

онда колданы 2-i 3-i саусактарымен цилиндрді ұста, ал

10. Терін спиртке батырылған макта шаригмен басып, жерді ұкала.

Назарында ұста! Инъекция жасардын алдында колынды жылы суда шеткамен, сабындаш жууды үмдігін. Спиртке батырылған макта шарик тампонмен тазала.

ҚАН АЛДАРДАҒЫ НЕМЕСЕ ЖІБЕРГЕНДЕ КӨК ТАМЫРДЫ

ТЕСУ (ПУНКЦИЯЛАУ) ІС ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Резенке бұрауды (жұт), валикти, салфетканы, залалсыздандырылған

тесуге колданылатын шариктерді, көк тамырды 70° спиртті, резенке түткіті.

1. Сыркетты жаткыз немесе отырғыз.

2. Иық пен шыншак иинін түсін аш.

3. Шыншак иинін астына валык сал.

4. Иыктын 2/3 орта белгіне көйлектің жәнін салып резенке бұрауден ілмегін төмөн караташты тартып байла.

5. Шыншак иинін спиртке батырылған макта шаригмен тазала.

6. Сыркетка колынызды ашып-жұмып жұмыс істеудің сұра, солдан соң жұдырығын кысып үстасын.

7. Сол колданы әкінші саусақмен көк тамырды бекітіп үста.

8. Именін киыльсын жоғары Караптап, бұрыштап үстап түссеніз именін кан көрінеді (сыркеттың колын каммен бынамас үшін, именін астына залалсыздандырылған макта шаригін сал).

9. Именін каноюсын пробирканы кігіз (егер кан аналигге алынатын болса), немесе резенке түткіті жағас-
тыр (егер кан ағызы керек болса). Кажет мелшерделі 10. Резенке бұрауды шеш. Сыркет жұмын колын ашады.

1. Инъекция жасаған жерді спиртке батырылған макта шаригмен басып имені шыгарып ал.

2. Сыркеттың колын шыншак иинінде кысып үстасын тазала.

3. Лабораторияға жолдама жаз. Есінде сакта! Резенке бұрауды процедура біткеннен кейін имені шыгарардың алдында шешеді.

БІР РЕТ КОЛДАНЫЛАТЫН СИСТЕМАНЫ КҮРАСТАРЫ

ЖӘНЕ ОНЫ, СҰЙЫҚТЫ ТАМШЫЛАП ҚУЮҒА ӘЗІРЛЕУ ІС ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Бір рет колданылатын системаны, жу, тыннатын тубін спиртке батырылған макта шаригін мен тазалап сурт.

2. Залалсыздандырылған стол әзірле.

3. Бір рет колданылатын системаны санлаусыздытын жөне колдану мерзімін тексер.

4. Колданылатын ертіндін санлаусыздығын, колдану мерзімін тексеріп, флаконның алюминий каптағыннан орта белгін аш.

5. Резенке пробканы 70° спиртпен тазалап сурт.

6. Орауды пакетті ашып, ішінен системаны шыгарып, залалсыздандырылған жаяльктың үстінен кой.

7. Ұшында калпакпен жабылған инесі бар кыска ауа шыгарытын түткіті алып, именін калпактан шыгарып, оны флаконның резенке тынынна тақастырып ішіне кіп, ал түткіті флаконға катағластырып байла.

8. Ұзын түткіті тамызышты (капельницаны) алып, онын брандалы қыскашын жал.

9. Системаның ұшындағы именін калпактын шешіп, флаконның резенке тыныны арқылы оған тақастыра ішіне кіргіз.

10. Флаконның тубін жоғары көтеріп, сол колмен тамызыштын (капельницаны) бос жағын ұстап, фланкеттің койып бекіт. Именін калпактын шешіп.

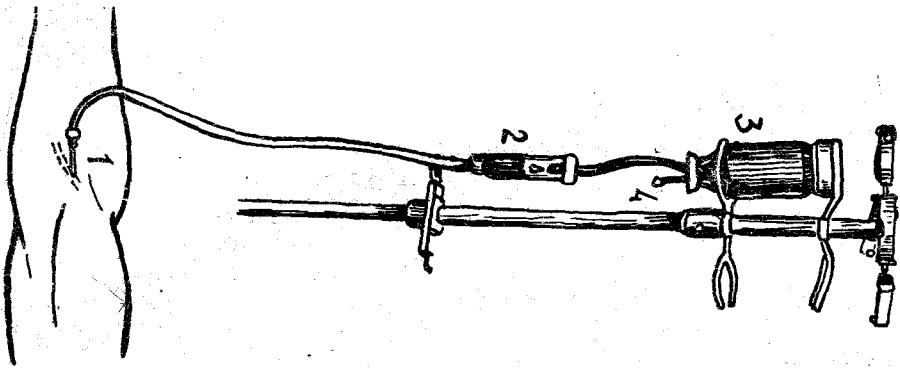
11. Тамызыштын (капельницаны) сүзгісін келдеп, именін ұстап, қыскашы ақырын алып, ауаны шыгарып отырып, түткіті және сүзгін жартылай сұйыктай толтыр.

12. Тамызышты тікесінен ұстап, түткіті төмөнде

жагындағы ауаны шыгару үшін инъекция жасайтын инеден сұйыкты ағыз.

13. Ұзын түткегі ауа система сұйыкка толғаннан кейін, қыскапты жауып, оны штативке орналастырып бекіт.

14. Залалсыздандырылған лотока калпакка кигізілген инъекцияға арналған инені, спиртке батырылған макта шаригін, залалсыздандырылған салфетканы сал. Ұзындығы 4—5 см еki тілм лейкопластиры әзірле.

27-сурег. Күре тамырдағы тамшылатып қую тамшылатып қую.

Сұйыкты көк тамырда тамшылатып қую ІС ӘРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Бір рет колданылатын системаны

2. Дәрі-дәрмек заттарды

3. Штагиті, резенке бурауды, клеенка көпшікті, (валик), салфетканы, ұзындыны 4—5 см лейко-

пластирыді.

1. Бір рет колданылатын системаны күрастыр және тагайынлаган дарин әзірле (бір рет колданылатын системаны күрастыру және оны сұйыкты тамшылатып қуға өзірлеу әрекетін кара).

2. Сыркатты тесекке ынгайлай етіп жатқыз.

3. Сыркаттың шынтынын астына клеенкадан тігілген көпшікті сал, алаканың жоғары жарапты ашып, ийк сүйегінің орта жеріне, астына көйлектің женін салып оның үстінен резенке бураудың тұзарын темен жараптып, көк тамыр іспін көрнегіндегі етіп тартып байда.

4. Инъекция жасайтын жерде спиртке батырылған макта тампонмен тазалаң сүрт.

5. Системадан инъекция жасайтын инені калпақынан шешіл ал. Сыркатка бірнеше рет жұлдырыбынаның ашып жұмыныз деп сұрап, соң соң жұлдырыбын каттырак түйізіп көк тамырды тал, оның үстіндегі теріні тартып тұрып, инемен азелі терінің тес, сосын оны жоғары және аздал теріненекке сұып, тамырдың кабыргасын тес.

6. Инеден кан көрненде, сыркаттың жұлдырыбын аш, резенке бұрауды шеш, оған әзірлеген системаны жаға, инені үстінен лейкопластирымен бекіт, үстін салфеткамен жағ.

7. Тамшының агу жылдамдығын, дөрігердің тагайындауы бойынша, бұрамалы қыскашып ретте.

Ескеरту! Дәрі заттарды тамшы аркылы жибергенде, сыркаттың жалпы жағдайын калагала, себебі алтеријиляк реакции болуы мүмкін.

ӨЛКІТІ РЕТКЕ КЕЛТІРУ ЕРЕЖЕСІ

Әзірле: Акжайманы, каталканы, бинті, бір бет кагазды, 10×10 клеенканы, каламсалты

1. Дағырепе сыркаттың кайтас болғанын хабарла.

2. Дағыреп сыркаттың кайтас болған факсін анықтаіды.

3. Өлкіті шешіндір.

4. Шалқасынан жаткызып аяк-колын түзе.

5. Кабабын түсіріп, көзін жап.
 6. Жағын байла.
 7. Аяқ-көліл дұрыс срестепесе бинтпен байла.
 8. Бетн акжаймамен жауып, екі сағат төсекте калдыр.
 9. Өлік танбасы пайда болғаннан кейін катаалға сал.
 10. Жолдама қаз жаз (фамилиясын, атын, екесінің атын, жасын, ауру тарихының нөмірін, Дұ-бын, өлтөн күнін, сағатын, минутын көрсет).
 11. Өліктің санына жоғарыдағы мәліметті кайталадап жаз, немесе клеенка — биркеге жазып аягына байла.
 12. Өліктің каталкага салып патологоанатомиялық бөлімге апар.
 13. Өліктің киімін және бағалы заттарын тұсында-рына колхатпен тапсыр.
- Ескерту! Ерекше қауілті инфекциямен ауырған сыркаттың жеке басының заттарын және елтін өртейді.

ҰЛТАБАРДЫ ЗОНДТАУДЫҢ ИС ӘРЕКЕТТЕРИ

- Әзірле:
1. Ұлтабар зондын, жұмсак жастькшаны, жылтықшыты.
 2. 20 мл шприцті, пробиркалар салынған штативті
 3. 20—60 мл 60°С температурада жылтылылан 33% магний сульфат немесе 2% сулы карбонат натрий немесе 40% глюкоза ерітінділерін.
 1. Зергүедін карсанында сыркатқа жәнел кешкі тамак және 8 тамшы 0,1% атропин ерітіндісін бер.
 2. Кольцын жу, сыркатты орындаққа отырғыз.
 3. Залапсыздандырылған зондтың алып бірнеше белгінің төмөнгі күрек тістен кіндікке дейін елшеп, оған тағы 15 см-дей көслөн екінші белгімен белгіле.
 4. Он колмен зондтың солапқа жағын калам үшін үстегендің етіп, ал сол колмен оның бос жағын ұста.
 5. Сыркаттың аузын ашып зондтың солапқа жағын ылғалдағап тілдің тубориे салып, оған мұрнынызбен теренірек дем алып жұтының деп, жұтынған сайын зондты бірнеше белгіге дейін итеріп еніз.
 6. Астықтай 20—30 минут жүріп зондты екінші белгіге дейін енгизін сұра.
 7. Сыркатты күштега он жак қырына жаткызып, он жак қабырғасының астына жылтықшы (грелка), жамбас сүйегіне жұмсақ жастыкшаны сал, зондтың бас жағын банкага кітіп (еуел асқазан шырыны белгіне), 30—60 минуттан кейін зондты пробиркага ауыстырып, онда жиналған ақшыл-сары түсті сұйық — ұлтабардағы ет «А» — поршиясы.

8. «В» порциясын алу үшін зондка 40—60 мл жылты 33% магний сульфат немесе басқа ерітіндін жәбер де 8—10 минут қыскашпен зондты қыс.

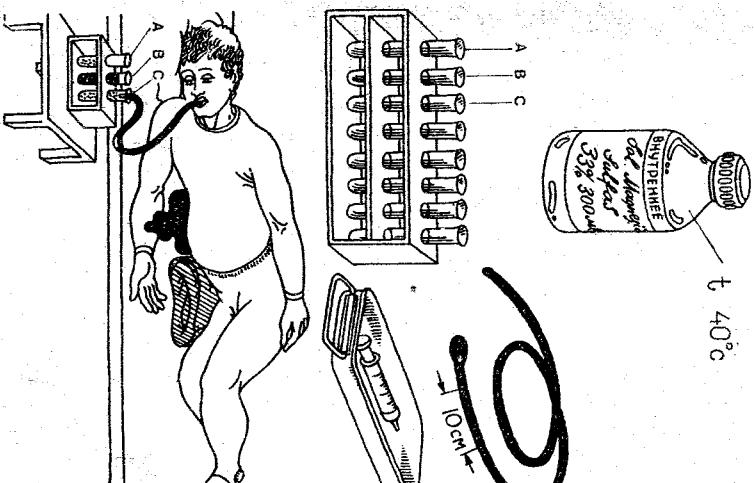
9. Зондты келесі пробиркага ауыстырып қыскашты аш.

10. Зондты келесі пробиркага ауыстырганда, акының сары түсті сұйық жиналады. Ол «С» порциясы — бауырдағы өт.

11. Зондты шыгарып ал.

12. Пробиркаларды А. В. С деп белгіле, жолдама жазып, лабораторияга жәбер.

Ескерту! Пропедуралан кейін сыркатты тамактандыр.

28-сурет. Ұлтабарды зондтаудың іс әрекеттері.

АСКАЗАНЫ АУЫРАТЫН СЫРКАТТАРДЫ РЕНТГЕН АРҚЫЛЫ ЗЕРТЕУГЕ ДАЯРЛАУ

ІС-ЭРЕКЕТТЕРИ

1. Сыркатка 2—3 кун дитетаны ерекше сактауы кажет екенин түсіндір (есіресе, ішне жел жиналыш болса), кара наң, сут, кекөніс тамактарын колдануға болмайды.
2. Зертеу аши карынға жасалатының, зертеуге барада оған тамак жеуе, су ішүге болмайтынын, ал зертеу карсанында сыркаттың ең соңғы тамак ішүү уақыты кешкі 21 сағаттан кем болмауы керек екенин хабарла.
3. Сыркаттың іш катпа ауруы болса, оған зертеу карсанында кешкін және танертен зертеуден еки сағат бұрын тазалау клизмасын жаса.
4. Сыркатты рентген кабинетіне апар.

СЫРКАТТЫ ХОЛЕЦИСТОГРАФИЯ ТАСІЛІМЕН ЗЕРТЕУГЕ ӘЗІРЛЕУ ІС-ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірлеудің жүйелік тәрібі

1. Даирер сыркатка зертеуден 2 кун бұрын калдықсыз диста тағайындауды.
2. Зертеуден 12—14 сағат бұрын, деңгени 15—20 кг салмағына контрасти препараттың 1 гр есептеп алғып ішкіз.
- Есіnde болсын! Контрасти препаратты бір сағаттын ішінде (кантка) күмшілеккеге арадастырып, арбр 10 минут сайын белгі береді.
3. Зертеуден 1—2 кун бұрын кек тамыра 1—2 мл билингносты жағал, препаратка сезімталдырын тексеріп байқау жаса.
4. Сыркатка зертеудің танертен ашқарынға жасалынылдыбын ескерт.
5. Кешкін және зертеуге 1—2 сағат калғанда тазалау клизмасын жаса.
6. Рентген кабинетінде сыркатты көлдененін жаткызып, СУ моншасында 37°С-ге дейін қызыдырылған 30—40 мЛ 20% билингност ерітіндісін ақырындала кек тамыра жібер.

СЫРКАТТЫ КОЛОНОСКОПИЯЛЫК ТАСІЛІМЕН ЗЕРТЕУГЕ ӘЗІРЛЕУ ІС-ЭРЕКЕТТЕРИ

«Колоноскопия»— ток ішектің жоғары орналаскан белгілерін зертеу.

Әзірлеудің жүйелік тәрібі

1. Даирер сыркатка зертеуден 3—5 кун бұрын калдықсыз № 4 диета тағайындауды.
2. Даирер сыркатка зертеуден еки кун бұрын іш жүргістің дарі тағайындауды (Мысалы, 30,0—50,0 касторка майын).

3. Зертеудің карсанында кешкін және одан екі сағат бұрын 3—4 литр 36°—38°C жылдымлықтағы сумен тазалау клизмасын жаса.
4. Даирердің тағайындауы болынша зертеуден 25—30 минут бұрын 1 мЛ—0,1% атропин сульфат ерітіндісін терінің астына ек.
5. Егер сыркаттың іш катпа ауруы болса зертеуден 5—7 кун бұрын калдықсыз № 4 диетадан тағайындауда жүргізетін дәрін күніне екі рет береді. Зертеуден 12,3 және еки сағат бұрын тазалау клизмасын жаса.

- Егер, сыркаттың ішінде № 4 калдықсыз диетадан баска, күніне 3—5 тамшы атты түнбасын (даирердің тағайындауда бойынша) бер. Тазалау клизмасын жаса.

РЕКТОРОМАНОСКОПИЯ СЫРКАТТЫ ӘЗІРЛЕУ ІС-ЭРЕКЕТТЕРИ

Ректороманскопия деңгениміз — ток ішектің симта тәрізді белгі мен тік шырышты кабығын зертеу.

Әзірлеудің жүйелік тәрібі

1. Сыркатка зертеудің танертен ашқарынға жүргізледін хабарла.
2. Сыркатка зертеуден еки сағат бұрын тазалау клизмасын жаса.
3. Сыркат зертеудің туралында жынын босасын, кіші дәректе отытуруға міндетті.

Есіnde сактал Сыркаттың ішегін әзірлеу мен зертеудің арашыны екі сағаттан кем болмауы керек, себебі тазалау клизмасы шамалы уақытка шырышты кабықтың табиғи тусін езтердеді.

ПЛЕВРА КҮЙСІН ТЕСУ (ПУНКЦИЯЛАУ) ІС-ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірлеу: 2 мЛ, 5 мЛ, 20 мЛ шприцтерді, ұзындығы 7—10 см жіншіке және қыска инжерді, 2—3 залалсыздандырылған пробиркаларды, бұдырысзың күсілдіктерін, залалсыздандырылған лотокты, пинцетті, залалсыздандырылған макта шариктерін, 10—15

см резенке туткішени, 0,5%-новокаин ертіндісін, спирті, спиртілген йод ертіндісін. Залалсыздандырылған салфетканы, kleолды

Алгоритм іс әрекеттері:

1. Сыркетты шакырып, тыныштаньдар.
2. Аркасын дәрігерге карағып орындыққа отырғыз.
3. Тесегін жерді (дәрігер көрсетелі) тазала.
4. Шприцке 0,5% новокайн ертіндісін сорып алыш, дәрігерге бер.
5. Ауыргандыбы басылғаннан кейін ұзын инені тесү ушін бер.
6. 20,0 шприцің немесе «Жане» шприциң бер.
7. Сыркеттың жапы жағдайын кадагала.
8. Дәрігер манипуляцияны бітіргеннен кейін, тесілпен жерді йодпен тазала, аспептикалық танышы байла.
9. Сыркетты палатага катаљамен алып бер.
10. Коніл-куйн кадагала.

**ХИРУРГИЯ
БӨЛІМІНДЕ ИСТЕЙТІН
МЕЙІРКЕШТЕРГЕ
АРНАЛҒАН
СТАНДАРТТАР**

Аударған АББАСОВА С. Н.
Редакторлар. СЕКЕРБАЕВ Х. У.
ЖАХМЕТОВ Е. Г.

БАРЛЫҚ БАРМАККА ШИЫРШЫҚ ТЕРІЗДІ ТАНЫШТЫ ТАҢУ ІС ӘРЕКЕТТЕРІ (КОЛГАП)

Әзірле: Бинтті.

1. Ені 5 см бинтті ал.

2. Білезік сүйекті айналдыра орап байла.

3. Бинтті саусактың үстінен кисайтып орап бармактың

ұшына апар.

4. Барлық бармакты негізіне дейін ирекете шырмат ора.

5. Бинтті саусактың үстімен білезік сүйекке апарып, оны айналдырып ора.

6. I, II, III айналымды қайталад әрбір бармакты кезекпен ора.

7. Бинтпен сүйекті айналдыра орап, таныштың салынып ора.

«ДЕЗО» ТАНЫШЫНЫ ТАҢУ ІС ӘРЕКЕТТЕРІ

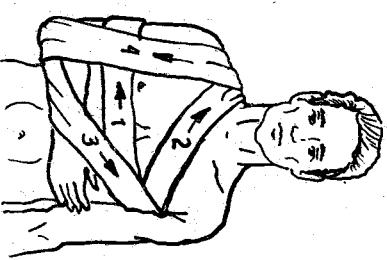
Әзірле: Ені 10 см бинтті.

1. Ені 10 см бинттін сол колға, ал ұшын он колға ұста.

2. Сыркатың жаракаттанған он колын шынтақ бұнынан тіке бұрыштеп буқ.

3. Иық сүйегін денесіне бекітіп, денесін айналдыра байла.

(I-айналым). 4. Бинтті сау жақ колымының астынан бастан, ауру колыны иық сүйегінін үстімен, иықтың артқы жақынан

29-сурет. «Дезо» таныштың таңу.

тікелей шынтақка түсіріп, бинтпен ора.

(II-айналым).

5. Бинтті блекіттің үстімен кисайта орап, сау жақ колтықтың астына апар.

6. Оны жота арқылы ауру ишкін үстімен, ишкін алдының жақ қырына түсіріп, шынтақты жан-жағынан орап, жота арқылы кисайта отырып сау жақ колтықтың астына апар.

7. Таңыш жақсы бекітіліп байлануы үшін I, II және III — айналымды қайтала.

8. Бинттің жақшап тілімен саусакты таныштың бір қырына бекітіп байла.

КРАМЕР ЖАКТАУЫН КОЛГА САЛУ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Крамер жактауын, 2. Бинттерді, мактанды

Ескергү!

Жактауды үш сатымен салады.

1. Жауырын қырынан иық бұнында дейнгі кашыктықты елшеп алғып, соған сایкес жактауды тіке бұрыштап буғіп, майыстыр.

2. Иық бұнынан, шынтақ бұнында дейнгі кашыктықты елшеп алғып, соған сәйкес жактауды тіке бұрыштап буғіп, майыстыр.

3. Жактауды сау колына елшеп тиісті түзетулдерді енгіз.

4. Жактауды ішкі жағын мактамен жауып, оны бинтпен орап бекіт.

5. Жактауды зақымдалған колына сал.

6. Оны бинтпен ораудың ережесін колдана отырып бекіт.

БАЛТЫРҒА ЖАКТАУ [ШИНА] КОЮ ІС ӘРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Крамер жактауын.

2. Бинттерді, мактанды

1. Санның ортасынан табанға дейнгі кашыктықты елшеп алғып, жактауды соған сәйкес тік бұрыштап буғіп, майыстыр.

2. Балтырдың ішкі жағына жұмсак нарсе салып, оны бинтпен бекітіп ора.

3. Эзір жактауды сан мен балтырдың сырт жағынан салып тізе және балтыр табан бұнына бекіт.

4. Бинттің көмелімен оны ора.

5. Жактауды дұрыс койылғаны тексер.

ИЫҚКА РЕЗЕНКЕ БҮРАУ САЛУ ІС ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Резенке бурауды

2. Тканинан жасалған тесемді.

3. Карындашты, қағазды,

1. Ийктын орға жеріне, тканынан жасалған тесемді

қыртсын жазып сал.

2. Резенке бурауды үшінан созып тарт.

3. Жараның шегіне жакындаға резенке бураудын

бірінші айналымын тыңыздап байла.

4. Оның бураулып калмауы үшін, екінші бос ұзын

жарын колдана отырып, келесі айналымын бір-біріне

катарластырып сал.

5. Резенке бурауды бекітіп байла.

6. Резенке бураудың дүріс салынғанын тексер.

7. Резенке бураудың айналымының бірнеше бурауды

салған күнін, уақытын және мактартын көрсетіп жазған

кағазды

қыстырып.

Ескерту: Резенке бурауды кимінің үстіне салуға болады.

САНҒА РЕЗЕНКЕ БҮРАУ САЛУ ІС ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Резенке жүгтүс

2. Тканинан жасалған тесемді

3. Кағазды, Карындашты

1. Санының ортасына немесе жогары үштеген бір белгінен

тканьнан жасалған тесемді сал.

2. Резенке бураудың үшінан колмен үстап барынша

созып тарт.

3. Жараның шетіне жакындаға резенке бураудың

бірінші айналымын тыңыздап байла.

4. Оның бураулып калмауы үшін, екінші бос ұзын

жаяны колдана отырып, келесі айналымын бір-біріне

кагарластырып сал.

5. Резенке бурауды бекітіп байла.

6. Резенке бурау дүріс салынғанын тексер (егер

дүріс салынған болса, жаралдан кан агу токтап, аяны

бозарып, табанини сыртындағы артериянын согуы естил-

мейді).

7. Резенке бураудың айналымының біріне, бурауды

салған күнін, уақытын және мактартын көрсетіп жазған

кағазды қыстырып.

Ескерту: резенке бурауды кимінің үстіне салуға

болады.

БІР КӨЗГЕ ТАНҚЫШ ТАҢУ ІС ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: Еңі 10 см бинті.

1. Еңі 10 см бинт ал.

2. Бастьы айналдыра орал, танқышты бекітеп жүріс

жаса.

3. Бинтің күлактың астымен төмен желкеге карай кигаштай

көгеріп бір көзді жауып ора.

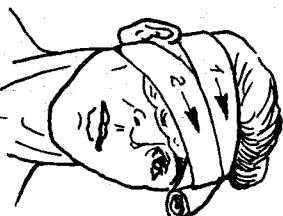
(І-айналым).

4. Кигаштай, дөнгелетіп орап бекіт.

(ІІ-айналым).

5. I және II — айналымды орап алмасыра, көз

түсын толығымен жап.

30-сурет. Бір көзге танқыш таңу

ЕКІ КӨЗГЕ ТАНҚЫШ ТАҢУ ІС ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Еңі 10 см бинті.

1. Еңі 10 см бинт ал.

2. Бастьы айналдыра орал, танқышты бекітеп жүріс

жаса.

3. Бинтің күлактың астымен төмен желкеге карай кигаштай

көгеріп бір көзді жауып ора.

(І-айналым).

31-сурет. Екі көзге танқыш таңу

4. Бингті бастың желке түсінан айналдыра, маңайын орай, оны кигаштай темен түсіріп екінші көзін жауап ора.

5. Бингті қулактың теменің жағынан орай еткізіп және желке арқылы көлдененін екінші қулактың темені жағынан, жоғары карат кигаштай ора.

(III-айналым).

6. I, II және III айналымда кайталай отырып, біргіндегі екі көзді жауап ора.

7. Танышты көлдененін айналыра орап, бекіт.

ОПЕРАЦИЯ ЖАСАЙТЫН АЛАНДЫ ТАЗАЛАУ

ІС-ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Йодонаст ерітіндісін.

2. Залалсыздандырылған макта шаригін, корн-паниты.

3. Операцияның алдында болжаумен кесегін жердің сыйынан, операция жасайтын аландын шетіне карат.

4. Операция жасайтын жердің айналасын залалсыздандырылған акжаймамен орап бел.

5. Операция жасайтын аланды йодонастпен тазала.

6. Операция жасайтын аланды, сыркаты кесер алдында және кесіп болған сон, кайталап йодонастпен тазала.

ЖАЛПЫ ТАЗАЛЫҚ ЖҮРГІЗУ

ІС-ЭРЕКЕТТЕРІ

ОПЕРАЦИЯ БЛОГЫНА АЛДЫН-АЛА ТАЗАЛЫҚ ЖҮРГІЗУ ІС-ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Кемінде 10 л Устіртқұмұрска қышқылы ерітіндісін (0,5% жуушы ерітіндін).

2. Жұмсак шуберекті.

3. Барлық тазалауга жататын нәрселердің бәрін жұмсак шуберектен жоғарыда көрсетілген ерітіндін бірмен молырак сулап алып тазала.

4. Тазалық жасап болғаннан кейін, уш сағатқа бак-териодті шамды кос.

Ескерту! Шанды құрғак, шуберектен сұртп және еденді күркектай сылпыруға болмайды.

ТЫЫЗ, КЫСЫП ТҮРДІН ТАҢЫШТЫ ТАНУ

ІС-ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: Бингтерді.

1. Закымданған жерге физиологиялық жағдай жаса.

2. Кимдерінен босат.

3. Закымданған жерді ирекегеп бингтеп тызыдал айналыра танып байла.

4. Танышты закым алған жерден баска жакка түй-реүншіп немесе жәй байлаш бекіт.

СЫЗАТА ЖӘНЕ ТЕРІНІҢ ЖЕҢІЛ ЖАРАҚАТТАНҒАНДЫҢДА ЖАРДАНЫ ТАЗАЛАУ

ІС-ЭРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Антисептиктерді, спиртті.

2. Залалсыздандырылған лотокті, макта-тампонды, пинцетті, салфеткаларды, бингтерді.

1. Закым алған аламды отырғыз немесе жатқыз.

2. Еcki таңбышын пинцептеп шешіп алғып, жаранды шолып кара.

3. Жаранын айналасын спиртке батырылған макта тампонымен тазалап сурт.

4. Терін үйденатпен қайтап ал сурт.

5. Залалсыздандырылған таңбыш материалды колданып асептикалық таңбыш сал.

6. Таңбышты клеолимен, немесе лейкопластырмен, не- месе бинтпен бекіт.

БИКСІ ЖАН-ЖАҚТЫ ЖИНАКТАУ 1С ӘРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: Биксті, индикаторды, орамалды, акжайманы, масканы, таңбыш материалды, халаттарды.

1. Бикстін масканы, таңбыш материалды, орамалды, халаттарды сурт.

2. Бикстін тубіне және кабыргасына акжайма тесе.

3. Бикстін ішін үш кабатка бел, тементі үшінші кабатын, тікесінен белімдерге беліп, оның он жауна 30 дана артурул көлемдегі салфеткаларды, 30 дана үш түрлі тампондарын, бір орам турунданы 50 дана дәке шарик-терін, 100 грамм ылғал тартқыш мактанды, 10 дана жаккыштарды тігінен сал!

4. Екінші катарына операцияга кажет наұселедерді: он жауна 5 ақ жайманы, орамалды, еki бинтті, карсы жауна — 4 халатты, 5 байлайтын белдіктерді, 4 калпак, масканы тігінен сал.

5. Астына жайған акжайманың шетімен кабыстырып үстін жал.

6. Оның үстінен, яғни бірінші кабатка бір халат сальп, оның үстінен бір белдік, бір калпак, маска, дәке салфеткаларды және кол сүрттегі орамалды сал.

7. Оның үстінен тексеру индикаторын сал (шінде баюя бақтылын, ұнтағы бар пробирканы).

8. Бикстің қаклағын жауып, биркага заттардын аттарын, мәлшерін, күннің және өз фамилияды жаз. Оны бикстің қаклағына байла.

9. Бикстің бүйіріндегі санылауларды аш.

ЖІБЕК ЖІПТІ КОХЕР ТӘСІЛІМЕН ЗАДАЛСЫЗДАНДЫРУ 1С ӘРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. 500 мл. 1:1000 ерітілген алмас (сулема) ерітін-дісін, эфирді, 70°-тық спирти.

2. Бактериологиялық епстік үшін кажет, ішінде коректік ортасы бар залалсыздандырылған пробирканы, заттық шыныны, аузы тығыз тынынмен жабынған шыны банканды.

3. Залалсыздандырылған акжайманы, орамалды, корицантты.

4. Жібек жілті, сабынды, эмаль кастрюлін, суды.

1. Оралған жібек жілтің еки жерінен таңып орап және оны 4—5 данана беліп байла.

2. Суды уши рет аустырып жібек жілті сабынды суда жу.

3. Суда кемінде жеті рет шайқа.

4. Бикстің бүйіріндегі санылауларды аш.

4. Залалсыздандырылған халат, маска және биялай
күні, кольяны первомур ертіндісінде тазала.

5. Залалсыздандырылған столды әзирле.

6. Ораулы жібек жіпти тарқатып, оны заттық шыныга
ора.

7. Оралған жіпти залалсыздандыру үшін, 24 сағатқа
ішінде эфирі бар банкага сал.

8. 24 сағат еткеннен кейін, оралған жібек жіпти, бір
таулікке, ішінде 70°-тық спирті бар банкага ауыстырып сал.

9. Жібек жіпти шыгарып алтып, 10 минуттей 1:1000-ға
ерітілген алмас ертіндісінде кайнат.

10. Ертіндін төгіп, жібек жіпти аузы жабық ыстыста
бір таулікке калдыр. Бір тауліктен кейін, жіптиң кішкене
тілімін алды, оны коректік ортасы бар пробиркага сал.

11. Материалды бактериологиялық естіктік анализне
жібер.

12. Жібек жіпти ішінде 96° спирті бар банкага
ауыстырып салып, колданарага дейін сол жерде сакта.

13. 10 күн сайын спиртін ауыстырып тұр.

14. Жібек жіпти лабораториядан бактериологиялық
естіктік толық залалсыздандырылған деңен негізесі бол-

ғандаған колданылады.

15. Жібек жіпти арбір операцияның алдында 2 минут

боюлмаған 1:1000-ға ерітілген ертіндіде кайнат.

16. Жібек жіп салынған банканиң сыртына бакте-

риологиялық естіктік күні мен номерін және даңылған

кунін көрсетіп жаз.

РЕЗЕНКЕ БИЯЛАЙН АВТОКЛАВТА ЗАЛАЛСЫЗДАНДЫРУ 1С ӘРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Күргак резенке, биялайды, талькті.

2. Дәке салфеткаларын.

1. Күргак резенке биялайды келеміне карай екі-екіден
сал.

2. Ішінде және сыртына тальк сал.

3. Эр биялайды дәке салфеткамен, солан соң екі-
екіден белек салфеткага орап сал.

4. Биялайды бикске сал.

5. Автоглавта 1,1 атм. қысымда 45 минуттан ішінде
залаудың індиші

СОЛДЫ СПАСОКУОЦКИЙ—КОЧЕРГИН Тәсілімен ТАЗАЛАУ 1С ӘРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Ішінде жылы 0,5% мусатыр спирті бар екі
залаудың індиші

1. 1. Ішінде жылы 0,5% мусатыр спирті бар екі
залаудың індиші

2. 5% спирттелген юд ертіндісін.

3. Залаудың індишінан орамалды және салфетканы.

4. 1. Колды екі минуттын ішінде судын ағынымен сабын-
дал шеткамен жу.

2. Колды үш минуттын ішінде дәке салфетканы
0,5% мусатыр спирті ертіндісінде, ауел саусак-
тарды, тыңактын тубойн, содан соң кол басын және

3. Екінші табакка 0,5% мусатыр спиртін күйгіп, үш
минуттын ішінде кол басы жөне білэзік буындарын жу.

4. Саусактын ушынан білекке дейін, залаудың індишінан
орамалмен немесе салфеткамен күрткіліп сурт.

5. 96°-тық спиртке балырлыған залаудың індишінан
салфеткамен екі минуттын ішінде колды тазала, тыңак-
тын тубіне 5% спирттелген юд ертіндісін жак.

БАРЛЫҚ БАРМАҚКА ШИҮҮРШЫҚ ТЕРІЗДІ ТАҢҒЫШТАНЫ 1С ӘРЕКЕТТЕРІ («КОЛФАП»)

Әзірле: Бинтті.

1. Ен 5 см. бинтті ал.

2. Білэзік сүйекті айналдыра орап бармактын

3. Бинтті саусактын үстімен кисатып орап бармактын

үшінша апар.

4. Барлық бармакты негізіне дейін ирекетең дұйрмал
ора.

5. Бинтті саусактын үстімен білэзік сүйектеке апарып, оны
айналдырып ора.

(III-айналым).
6. I, II және III айналымды кайтап алар бармакты
кезекшіл ора.

7. Бинттепен білэзік сүйекті айналдыра орап, танышты
бекіт.

0,5% МУСАТАР СПИРТІ ЕРТІНДІСІНДІ ДАЙЛАУ ТӘСПІЛІ

Әзірле: 1. 30 мл. таза мусатыр спиртін.

2. Екі залаудың індишінан шүңғыл табакка үш
3. 6 литр тазарттылған суды қуй.

1. Эрбір залаудың індишінан шүңғыл табакка үш
литрден тазарттылған суды қуй.

2. Эрбір табакка 15 мл. таза мусатыр спиртін.

САУСАККА ТАНҒЫШ БАЙЛАУ ІС ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзирле: Еңі 5 см., ұзындығы 2,5 метр бинті.

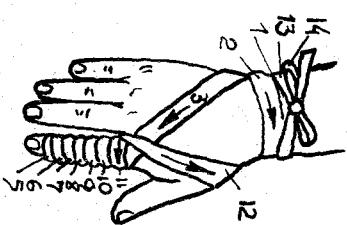
1. Еңі 5 см бинті ал.

2. Білесік сүйекті бекітіп айналдырып байла.

3. Биңгі саусактын үстімен жүргізіп үшіна апар.

4. Саусактың негізіне дейін бірнеше рет иректеле шырмал ора.

5. Биңгі саусактын үстімен білесік сүйекке апарып, айналдырып бекіт.

32-сурет. Саусакқа танғыш байлау

КАННЫҢ ТОБЫН АНЫҚТАУ ІС ӘРЕКЕТІ

Әзіре: 1. Екі серия кан сарысуның біртектес организм еритроцитін, желімдеу сарысуын, спиртті, физиологиялық ерітіндін.

2. Әдей арналған планшетті немесе таза ак тарелкен, шыны таяқшаны, дәрі тамызғышты, саусакты тесетін арнағы үштіктер, мактанды, күм сағатты.

1. Нактылы жүйелілікпен планшетті немесе тарелкеге тамызың арқылы сарысу тамызының тамызы:

- сол жакка О тобы сарысуын
- он жакка В тобы сарысуын
- ортастына А тобы сарысуын.

2. IV саусакты спирке батырылған макта тампонмен тазалап сүртіп, әдей арналған инемен тесіп, канның бірнеше тамызыны залалсыздандырылған макта тампонмен сүртіп ал.

3. Кан тамызыны шыны таяқшамен алып, оны 1:10 пропорциямен сарысуға араластыр.

4. Шыны таяқшаны жүйіп көтір, содан соң, канның жаңа тамызын алып, келесі сарысуға тамыз.

5. ЖАЛКАН АГГЛЮТИНАЦИЯ БОЛМАС ҰШИН, БЕС МИНУТТАН КЕЙІН БР-БР ТАМШЫ ФИЗИОЛОГИЯЛЫК ЕРІТІНДІ КОСЫП, АРАЛАСТАР.

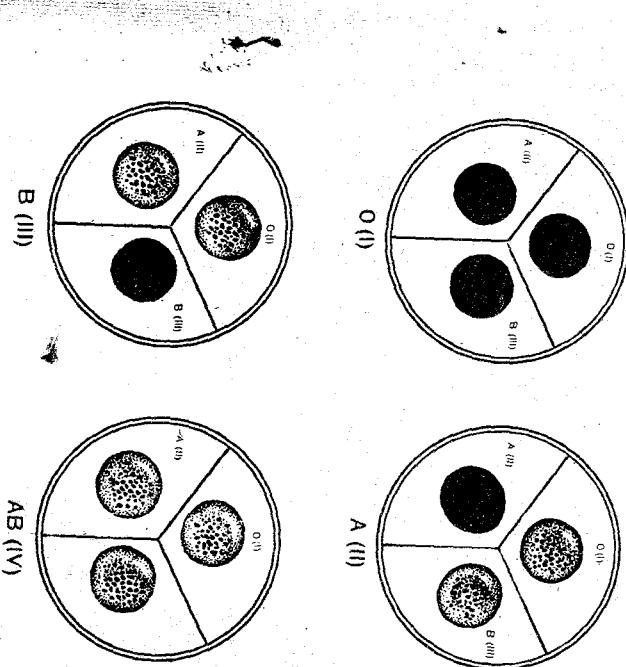
6. Реакцииның нәтижесін бағалағанда, келесі вариантар болтуы мүмкін:

- а) егерде, сарысулын бір-бірімен агглютинация болмаса, онда 0 (I) — бірнеші топ.
- ә) егер, агглютинация сарысулын 0 (I) бірнеші және (IV) канның тобы өткінші болғаны.
- ә) егер, агглютинация үшін сарысула да болса, онда AB В (III) үшінші кан топтарында болса — А (II) екінші топ.

А (II) екінші топтарында болса, онда В (III) — канның үшінші тобы болғаны.

(IV) канның тобы өткінші болғаны.

Алған нағылжаның дарларға көрсет, себебі, алынған нағылжан, дарлар берілді.

33-сурет. Канның тобын анықтау.

ЭКСПРЕСС ТӘСІЛІМЕН КАННЫҢ Р-РЁЗУС ФАКТОРЫН АНДЫЛАУ 1С ЭРЕКЕТИ

Эзірле:

1. Универсалды реагент антирезусты, физиологиялық ертінділік, зертгейтін канды.
2. Пробирканы, ұзын капиллярды, күм сағатты.
1. Пробирканың түбіне екі тамшы универсалды реагент анырезусты капиллярмен жібер.
2. Пробиркаға бір тамшы зертгелетін канды кос (таза эритроцит дұрыс болады).
3. Бес минуттегі пробиркалардың кан мен реагентті айналдырып арадастыр.
4. Бес минуттегі пробиркаға 3—4 мл физиологиялық ертіндін кос. Солдан соң, реакцияның нәтижесін бағала.

НӘТИЖЕ ЕКІ ВАРИАНТТА БОЛЫУ МУМКИН

1. Егер, пробиркада агглютинация болса, онда № — резус фактордың болғаны. (реакция положительный).
2. Егер, агглютинация болмаса, онда № — резус фактордың болмағаны (реакция отрицательный).

АВО СИСТЕМАСЫ БОЙЫНША КАН ТОБЫНЫН СӘЙКЕСТІГІН БАЙКАУ

Эзірле:

1. Сыркагеттан алған сарсууды, флакондағы кан беруші (донор) адамның канын.
2. Тарелканы немесе Петри чашкесін, тамызышты, шыны таяқшаны.
1. Тарелкеге сыркагеттан алған 2—3 тамшы сарсууды тамыз.
2. Сарсууга алған тамшы кан беруші (донордың) адамның канды кос.
3. Сарсуу мен канды шыны таяқшамен арадастыр.
4. Реакцияның нәтижесін бағала.

НӘТИЖЕ ЕКІ ВАРИАНТА БОЛЫУ МУМКИН:

- a) Егер донордың каны мен сыркагеттың сарсуудын арасында агглютинация болмаса, онда байқау теріс нәтиже берген (реакция отрицательный), яғни кан сәйкес.
- a) Егер, агглютинация болса, байқаудың он болғаны (реакция положительный), яғни, канның сәйкес келмелеген. Байқауға бағаны дарігер береді.

ДИТЕРИХС ЖАКТАУЫН САЛУ 1С ЭРЕКЕТИ

Эзірле:

1. Дигерихс жактаудың 1 метрде, мактанды
2. Бинттерді, мактанды
1. Закым алған алмады әзірле жаса (иммобилизедін ережесін есіне сакта).
2. Дөрі-дерімеклен жантсыздандыр.
3. Закым алған жерге функциональды, ынғайлы жағдай жаса (иммобилизедін ережесін есіне сакта).

4. Жактаудың ұлттан жағын сыркагеттың табанына (ақ кімін шешпей) әтпелдік (8) тәрізді тасілмен таңып байла.
5. Жактаудың сыртқы тақтайшасын колтық шұнқырынан бастап 8—10 см табанынан артык шыгарға салып бекіт.
6. Оны жактаудың ұлттындағы сымтемірдін кулак-шашына сал.

7. Жактаудың ішкі жақ белгін шап аралынан бастап, борбайдың бойымен 8—10 см артығымен алтып табанынан шыгарға сал.
8. Оны жактаудың ұлттындағы ішкі сымтемір арқылы еткіз.

9. Тобықка, тізеге, үршық сүйекке және жамбас сүйегінің бойынша, терінің жактау басып, қажал, шірмесүшін арасына макта сал.
10. Тізе, сан, іш және кеуде сүйегі тұсынан бинтпен орап бекіт.
11. Жактаудың сыртқынан бұрау салып, тартып байла.

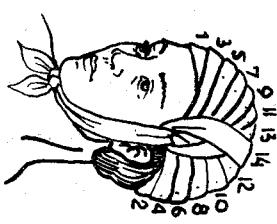
БАСТЫ МИЛДАТА ТАҢУ 1С ЭРЕКЕТТЕРІ [ЧЕПЕЦ]

Эзірле:

1. Ұзындығы 1 метр, бір тілім бинтті дайында.
2. Бұл бинттің үшін төбе сүйегі арқылы құлактың алдынан тустиріп, көмекшіге немесе сыркагеттің өзіне екі үшінан тартып ұстарат.
3. Ені 10 см бинтті алып, басты айналдыра ораФекіп байла.
4. Екінші айналымда бинтті байлауда дейін әкеліп, оны айналдырып орал алтып, бинтті кисайта отырып желке және төбе сүйекті жауып ора.
5. Байлауда арқылы карсы жағына аударып алтып, бинтті кисайта отырып майдай және төбе сүйегін жауып ора.

(І-айналым).

6. Бас сүйегінің күмбезін жапқанша II—III айналымды
кайғыла.
7. Бинтін ұшын тіке тілімнің біріне бекітіп, тілім-
дердің екі ұшын бір-біріне байла.

ЗАСУРЕТ. Басты миңыктата тәнү.

БОЛІМІНДЕ ИСТЕЙТИН
МЕЙІРКЕШТЕРГЕ
АРНАЛҒАН

СТАНДАРТТАР

Аударған К. К. БАЙМУХАНОВА,
Ш. К. ТЕМІРБАЕВА.
Редакторлары Х. У. СЕКЕРБАЕВ,
Е. Г. ЖАХМЕТОВ.

БАЛАНЫН САЛМАҒЫН ӨЛШЕУ

Әзірле: 1. Медициналық табакты, таразыны, таза жергекті 2. 1% хлорамин ертіндісін 2 жасқа дейнігі баланың салмағы медициналық таразымен өлшненел.

Баланың салмағын табудын алдында таразыны жәндеп алу керек.

1. Таразының табагын 1% хлорамин ертіндісін сұрт.
2. Килограммдық және граммдық тастарды «0»-те әкеліп кой.

3. Кілтті ашып, салмак карсылығын (противовесті) бүрап, ръячтартады тенестіріп, карама-карасы кой.

4. Кілтті жап

5. Таразының таракшасына жергек тесе.

6. Баланы еппең, басын табақшаның кең жағына келгіріп салп.

7. Кілтті ашып, килограммдық және граммдық тастарды жылжытп, ръячтартады тенестір.

8: Кілтті жауып, баланы таразыдан ал.

9. Баланың салмағының көрсеткішін килограммдық және граммдық тастардын сол жағынан анықта.

ВАЛАНЫҢ БОЙЫН ӨЛШЕУ

Әзірле: Көлденен бой олшегішті, 1% хлорамин ертіндісін, таза жергекті 1 жасқа дейнігі балажың бойы көлденен өлшегішпен айқындалады.

1. Баланың бойын айқындау алдында бой олшегіштің үстін 1% хлорамин ертіндісімен сұрт.
2. Таза жергек тесе.
3. Баланың басын - козғалмайтын планкаға тіреп, көмекшіге устапын кой.
4. Баланың тізесін бір колынмен басып тұр.
5. Екінші колынмен жылжымалы планканы баланың табандына ақеліп тиे.
6. Шкаладан көрсеткішті анықта.

БАЛАНЫҢ КЕҮДЕ АЙНАЛЫМЫН ӨЛШЕУ

Әзірле: Сантиметрлік лентаны.

1. Сантиметрлік лентаны ал.

2. Баланың көлдерін төмен түсір.

3. Баланың көлдерін төмен түсір.

4. Сантиметрлік лентаның түйіскен жерінен кеуде айналымының көрсеткішін анықта.

САУЫЛҒАН СҰТІ ЗАЛАЛСЫЗДАНДЫРУ

Әзірле: Сұын бар ыдисты, сұті бар шемлектердін.

1. Сут күйилған шемлектерді сұын бар ыдиска кой.
2. ыдистағы су дәңгейі шемлектегі сұттен 1 см жоғары болуы керек.
3. ыдисты отка койып 5—7 минут кайнат.
4. Сүті бар шемлектерді шыгарып әлейі арналған стола кой. Белде температурасына дейн сұйт.
5. Эр шемлекке зааласыздандыру уақытын көрсеткен канаң жазып, жабыстыр.
6. Сұыған сүтті тоназытышка кой.

СҰТТІ САКТАУ

1. Сут және оның костпалары күйилған шемлектердін аузыздарын макта тығынмен жауып тоназытышта сакта.
2. Запалсыздандырылған сұттің сактау мерзімі 6 сағат. 6 сағаттан кейін сүттің салтасындағы керек.
3. Запалсыздандырылған сұтті 12 сағаттан артық, ал сут костпаларын 24 сағаттан артық сактауга болмайды.
4. Эрбір шемлектегі гамактың аты және дайындалған уақыты көрсетпін жағазы болуы керек.
5. Сактау мерзімі откен сут және сут костпаларын шыгарып тұр.

ШЕЛМЕКТЕРДІ ТАЗАЛАУ

Әзірле: Шелмектерді, ас содасын, 100 гр сабынды, суды.

I. 2% соданы және сабынды ертіндің даялра
(100 грамм ас содасы, 100 грамм сабын, температурасы
45°C 10 литр су).

2. Шелмектерді калган тамактан босатып, ағынды

сүмен шай.

3. Жанағы дайындалған ертіндіге 30 минутка сал.

4. Шелмектерді ерішпен тазалап жұптып, ағынды сүмен

шайқал, торға аузын тәмен карытап кой.

5. Шелмектердің күргік шкафта 1 сағатқа кой.

Шкафтың көзүйі 180°C.

6. 1 сағаттан кейин шелмектерді шкафтан шыгар,

арнайы кастрюльгө салып бетін жауып кой.

- Шырынды балага касыкпен бер.
- Ескерту! Шырынды колданар алдында дайындау керек.
- Көкеністерді (себіз, картоп, кызылшаша, капустаны, сүтті, майды, үккішті (елек) тазалап жу.
- Пышмахен аршып тазала.
- Аршылған көкеністерді ағынды сүмен жу.
- Немесе буга дайын болғанша піср.
- Жылжыттың күкішпен немесе елеқ арқылы түйіршіккіз етпі ез.
- Пире сүйығырақ болұлы керек.
- Пюрені балаға касыкпен бер.

ЕМІЗІКТЕРДІ ЖҮҮ

Әзірле: Емізіктерді, кастрюльді жуу, ас содасын, сабынды.

1. 2% содалы және сабынды ертіндін даяяла (100 грамм ас содасы, 100 грамм сабын, температурасы 45°C 10 литр су)

2. Емізіктерді калған тамактан босатып, ағынды сүмен шай.

3. Жанағы дайындаған ертіндіге 30 минутка сал.

4. Емізіктерді ғазалап жұптып, ағынды сүмен шайка.

5. Емізіктерді арнайы кастрюльгө салып, су күйні: 15 минут кайнат.

6. Кәкілағын ашпаң сүйін тәк.

7. Емізіктерді зааласыздандырылған пинсетпен ал.

БОТКАНЫ СҮТКЕ ДАЯРЛАУ

Әзірле: Ұнтак жарманы, суды, сүтті, сары майды, кантты, түзделі.

100 грамм сүйкікка 10 грамм (2 шай касык) жарма альнаады.

1. Ұнтак жарманы етеп ал.

2. 60 мл. мөлшердегі кайнап жаткан түз косылған сүре ұнтақ жарманы себебел сал. Жай отқа койып 15—20 минут аРАЛАСТИРЫП тұрып кайнат.

3. Басқа ылдышка 50 мл. мөлшердегі сүтті бұны шыкканша кызылдырып ал.

4. Кызылдырылған сүтті кайнап жаткан боткага күйніп, жақсылап аРАЛАСТИРЫП.

5. 1 шай касык сары май, дәміне караң кант косып аРАЛАСТИРЫП, отын сөндір.

6. Ботканы балага касыкпен бер.

БАЛҚЫЛАУ ӘПШЕУИН ӘПКІЗУ

Әзірле: Сабзеді, үккішті, ләкені.

1. Себзеді тазалап жу.

2. Тазалап аршып, ағынды сүмен тағы жу.

3. Кайнаң түрған сүмен шай.

4. Пластмассадан жасалған үккішпен сабзеді үк.

5. Дайындалған пюрені екі кабат дәкеге салып сыйып, шырынын шыгар.

- Тараразыны, 1% хлорамин ертіндісін, жерлекті.
- Тараразыны жөндеп ал.
- Баланы жеңтекте.
- Баланы салмағын өлше.
- Баланы анасына емізуге бер.

- Баланын салмағын тағы да етшес.
- Баланның емгел сүтінің мөлшерін есептөн шығар.
- Баланың емгел сүтінің мөлшерін оның жасына сәйкес мөлшерімен салыстыры.
- Сүт мөлшері жеткілікіз болса, дәрігермен бірлесе отырып балаға үстеме тамак тағайынданыз.

КЮВЕЗ КҮТИМІ

- Әзіре:** 1% хлорамин ертіндісін, кайнаган суды, таза шуберек (3) пен кварц лампасын
- Баланы басқа таза кювеге ауыстыр.
 - Кювезді электр торабынан шығар.
 - Сұрын тек, фильтрін ауыстыр.
 - Таза шуберекті 1% хлорамин ертіндісімен сулаап алғып кювездің шин 2 рет сурт.
 - Кювезді жауып, 2 сағатта кой.
 - 2 сағаттан кейін кювезді ашып, кайнаган суға суланып алғынан таза шуберектен 2 рет сурт.
 - Таза шуберекпен күргатып суртіп, кювездің какпағын ашып кой.
 - Кварц лампасын 0,5 м жерге койып 30 минутка кос. Лампаны кювездің ішіне бағыта.
 - Кювездің какпағын жауып тағы да 2 сағатта кой.
 - 2 сағаттан кейін кювезді электр торабына кос.
 - Кювездің шілдегі температурасын 31—35°C, ылғалдылығын 60—80%, оттегі мөлшерін 30—40% етіп ретте. Есіне сакта! Кювездің көрсеткіштерін ердайым кадафал!

ШАЛА ТУҒАН БАЛАНЫ ЖЫЛЫТҚЫШПЕН [ГРЕЛКАМЕН] ЖЫЛЫТЫ

- ШАЛА ТУҒАН БАЛАНЫ ЖЫЛЫТҚЫШПЕН
[ГРЕЛКАМЕН] ЖЫЛЫТЫ**
- Әзіре:** Уш жылтықты, торт жерпекті, көрпені
- Баланы құндақтап, көрлөп ера.
 - Уш жылтықты 45—60°C жылы сумен толтыр.
 - Екі жылтықты шыбынан екі жағына, үшіншісін аяның астына кой.
 - Жылтықтардағы суды кезекпен, арасын бір сағат етіп ауыстырып отыр.

БАЛАНЫҢ КӨЗІН ТАЗАЛАУ

- Әзіре:** Макта тампондарын, 1:500 фурацилини ертіндісін
- Колынды тазалап жу.
 - Баланы жөргектегу столяна жатқыз.
 - Макта шаригін фурацилини ертіндісіне батыр (немесе кайнаган суға).
 - Өр көзді белек тампоннан көздің сыртқы бұрышынан ішкі бұрышына карай тазала.
 - Пайдаланған шариктерді лотокка сал.

МҰРЫН ҚЫСЫНЫҢ ТУАЛЕТИ

- Әзіре:** Потиетлен асказан зондын, 20,0 шприцин, ана сүтін
- Залалсыздандырылған асказан зондын ал.
 - Зондпен семсер таріздес есік пен кенсірік аралығын етшеп, зондка белгі сал.
 - Зондтарға ауа асказанға кептегу үшін, оны алдымен шприцтен сауылған жылы ана сүтімен толтыр.
 - Зондтын шприцтен белгі алып, какпағын жап.
 - Зондтың үшіннен сүмен сула.
 - Зондты мұрын күйсі арқылы белгіге дейін асказанға енгіз.

- Зонд дұрыс енгізілсе, какпағын ашып, суті бар шпирілген жақтастыр.
- Сүрті жаймен жібер.
- Тамактандырыл болғаннан кейін зондты ақырындал шыгарып ал.
- Зондты шпиріл арқылы таза сумен жу.
- 10—15 минут кайнатып, залалсыздандырылған шыны ылдыста сакта.

ҚҰЛАК КҮЙСЫН ТАЗАЛАУ

4. Бұрын салынған лигатураны тартып, тартылмаса астынан жана лигатура салып жақсылап байла.

Әзірле: Макта шырыштықтарын

1. Колынды жу.
2. Мактадан еki шырыштық дайында.
3. Баланы жөртектеу үстеліне жатқызып, басын бір жағына бұр.
4. Құлак калканын сол колынмен артка және төмен карата тарт.
5. Он — колынмен шырыштықты айналмалы қозғалыс жасап құлак күйсінен енгізіп, кері шыгарып ал.
6. Екінші құлак күйсін да осы әдіспен тазала.

Құлак күйсін 10 күнде 1 реттен жиі тазалаудың кажеті жок.

БАЛАНЫҢ ШАТ АРАЛЫҒЫН ЖУУ

Әзірле: Залалсыздандырылған макта шариктерін, залалсыздандырылған есімдік майды, клеенкадан тігілген фаррукті, вазелин майын

1. Колынды мұкияттап жылы сумен сабындал жу.
2. Алжапқышты алдына тұт.
3. Крандағы суды ашып, 37,5—38°C етіп ретте.
4. Баланың күндағын ашып, терісін және тери қыртысын көр.
5. Баланы тесеккен алтып, басын сол карына тіреп, санын сол колданың саусактарымен камты.
6. Кыз баланың астын жогарыдан төмен карата (алдынан артына карата), ал үл баланы — ынғайна карай жу.
7. Баланы жергектін үстінен сал, сорғытып сұрт, әсіресе тери қыртыстарына көнлі бөл.
8. Залалсыздандырылған макта шаригін кайнатылған есімдік майына малып алтып, тери қыртыстарын келесі реттеген сүрг. Құлағының арттан, мойыннын, көлтүк астын, шаптарын, жамбас аралынын.

КІНДІК ҚАЛДЫРЫНЫҢ КҮТИМІ

Әзірле: Залалсыздандырылған пинцетті, макта шариктерін, 96% спиртті, залалсыздандырылған лиматураларды

1. Колынды мұкият ағынды жылы сумен сабындал жу.
2. Колын саусақтарын спиртке малынған макта тампонмен сүрг.
3. Кіндік қалдырын 96% спиртке малынған макта шаригімен төмөннен жоғары карай сүрг.

КІНДІК ЖАРАСЫНЫҢ КҮТИМІ

Әзірле: Залалсыздандырылған макта шариктерін, макта оралған таяқшаларын, 3% H_2O_2 , 2% брилиант жасылы, 5% перманганат калий ерітіндісін

1. Колынды ағынды жылы сумен сабындал жу.
2. Саусактарынды спиртпен сұрт.
3. Кіндік жарасын сол колдан 1 және 2 саусактарымен аш.
4. Он колмен залалсыздандырылған макта шаригін немесе макта оралған таяқшаны пинцетпен алтып 3% H_2O_2 батыр.
5. Кіндік жарасын оргасынан шетіне карай жу.
6. Басқа залалсыздандырылған макта шаригін 5% каллий перманганатына немесе 2% брилиант жасыл ерітін-дісіне батырлып кіндік жарасын күйір.

ЖАНА ТУФАН БАЛАНЫҢ ДЕНЕ ҚЫЗУЫН ӨЛШЕУ

Әзірле: Термометрді, мактанды, вазелинді.

1. Баланың дене қызуын 2 рет өлшейді: танертпен 5 с 30° және кепкістін 18 сағ., көлтүк және шап қыртыстарында, ал үшін жерлерде баздану болғанда, тік ішегінде.
2. Термометрді мактамен сұртпіл, сілкі.
3. Термометрді көлтүккә немесе шапка койып, колын немесе санын басып, 5—10 минут үстап тұр.
4. Тік ішекте өлшегінде — баланы қырынан жатқызы, термометрді вазелинмен майтал, етпен тік ішекке 2—3 см терендікке енгізіп, күрьизін қызып, 2—3 минут үста.
5. Дене қызуын айқындал, температура деңгөріне жаз.
6. Дене қызуын елшегеннен кейін термометрді жылы сумен жуып, залалсыздандыр.

БАЛАНЫ ЖЕРГЕКТЕУ

Жана тұған баланы жөртектеудін 3 түрі бар:

- а) жабық жөртектеу (колмен)
 - б) ашық жөртектеу (жолсыз)
 - в) көн жөртектеу.
- Әзірле: 2 жеректі (жылы, 1 жұка), 1 жылы және 1 жұка артын ашып кейекті, жаялышынан

ГИГИЕНАЛЫҚ ВАННА

- a) Жабық жөргектеу.
- Балага 2 алды ашык көйлек кигіз: жұкасын ашык жабымен арлына, жылдысын ашық жағымен алдына каратаіп.
 - Жөргектеу үстелін 0,5% хлорамин ертіндісімен сұргіп, жылды үш бұрышты кеуде асты жаялькышасын сал. сосын үш бұрышты кеуде асты жаялькышасын сал.
 - Баланы жатқызып кеуде асты жаялькышасы артый бұрышын баланың аянын арасынан өткіз, 2 үшін денесінің айналасына ора (кеуде асты жаялькышасы ашык көйлектердің астынан өтуі керек).
 - Баланың басында орамал құсатып жұка жөргекті ора.
 - Он колмен жұка жөргектін жоғары сол жақ шептін алып баланың астынан бастырып ора, жөргектін төменигі жағын еki аянын ортасынан өткіз. Сол колмен жөргектін он жақ бұрышын алып баланың астынан бастырып ора.
 - Жөргектін төменигі жағын жазып конвертте жоғары көтеріп жағ.
 - Жылды жөргекке де осы әдіспен ора, баланын мойнын дұрыс жабылуын қалагала.
 - Бұл әдістің кемшиліктегі:
 - Баланың дем алуын киындалады.
 - Кан айналуын киындалады.
 - Баланың киммылыш шектейді.

Перзентханадан шыкканнан кейін баланы гигиеналық ваннага 6 айта дейін күнде шомындыру керек. Жұмасына бір рет сабынмен, бір рет марганец, туз ертінділерімен жұындырады.

Әзіре: Эмальданған ваннаны, баланы шаю үшін күмбезлер, судын температурасын өлшептін термометрді, 5% марганец ертіндісін, колгантты, жөргектерді, баланын кімдерін, ак сабынды, 1 шептек кайналыған суды, залалызыздандырылған сұйык майды, макта домалактарын, рефлекторды.

- Рефлекторды бала шомылдыраудын алдында 15 минут ерте көспіл, белмеледегі температураны 24—25°C жеткізу.
- Ваннаны жуюп, тазала, кайнал тұран сүмен шай араластыр, температурасын 36—37°C етіп ретте. Судын температурасын арнаңыз термометрмен өлше.
- Күмбезге шалятын температурасы 36°C таза су алып кой.
- Баланың жөргектерін, жейделерін дайында.
- Баланы еki колынмен үстап, ешпен суға кекірғіне дейін сал. Сол колынмен басын үстап, он колынмен жұындыр.
- Алдымен баланың басын, мойнын, денесін, аяқ-колдарын, есіреле тери қыртыстарын тазартып жу.
- Бетні күмбездағы сұмен жу.
- Баланы судан шыгарып, бетні төменин каратаип үста.
- Күмбездағы суды мойнынан төменин күрай күй.
- Жылды жөргектеп сорғылып сұргіп, күргаз.
- Тері қырғистарын залалызыздандырылған сұйык майга малынған мактамен сұрг.
- Бір аяға дейніп баланың кіндік жарасынан күтімнің өткіз.
- Баланы киіндіріп, жөргекте.

- Көлтығынан төмен жөргекте.
- b) Кең жөргектеу
- Баланың дем алуына киіндік тұлымрайды, үршык сүйектің дамуына жақсы мумкіндік жасайды.
- Жөргектеу үстеліне жылды жөргекті тесе.
 - Жұка жөргектің бүктегі кеуде асты жаялькышасын жаса: терікे бүкте (тұйығы сол жақта, тері бұрышы он жақ жоғарыда болсын) үшін бұрышын басып қалып, жоғарғы бұрышын солға карај тарып соз. Соңда бір шибұрыш, бір шаршы болады. Үшбұрышын астынан көлтіріп аударып, шаршыны бірнеше кабатталған бүкте.
 - Оның кеуде асты жаялькышасын баланы ора.

БАЛАҒА ТУБЕРКУЛЕЗЕ ҚАРСЫ ЕГУ ЖҰМЫСЫНЫҢ ӨТКІЗУ

Әзіре: 2 граммдық шаршылі туберкулин шприцін, 2 инен, үздіксіз 5—6 см (еріту үшін) және үздіксіз 2—3 см (вакцинаны ету үшін).

**«АУЫЗДАН АУЫЗДА УРЛЕУ» ЖӘНЕ
“АУЫЗДАН МҰРЫНГА УРЛЕУ” ӘДІСТЕРИМЕН**

КОЛДАН ТЫНЫС АЛДЫРУ

Әзірле: Салфетканы, валикти.

Баланың беті ете кішкентай болғандықтан бұл әдістер бір мезгілде еткізіледі.

1. Баланы каты жерде жатқыз.

2. Иығының астына биктігі 15—20 см. көпшік немесе

3. Баланың басын барышша көкжіп шалқайт (ауа жүрген жолдардан ауаның еркін етуі үшін).

4. Оң колмен баланың астының иегін тартып аузын аш, бетіне салфетка сал.

5. Терен етіп демінді ал.

6. Еріндірімден салфетка арқылы баланың аузы мен мұрының коса камтып, жартылай демінді шыгар.

7. Колдан тыныс алдыру үйрек жағынан көзде, баланың кеудесін сал көтерілді. Ауаның баланың ас казанына кетпсүін калагала. Колдан тыныс алдыруды баланың езіндік дем алсын пайда болғанша еткіз. Жана тұған балаларға колдан тыныс алдыруды 1 минут ішінде 40—60 рет жаса.

«Вита—I», «Влада» аппаратарын пайдалан.
Асфиксияның ауыр түрінде колдан дем алдыратын 12. Егілген вакцина туралы деректерді баланың даму тарихына енгіз:

- а) уакыттан;
- б) мөлшерін 0,05 мг (0,1 мл)
- в) вакцинаны ету тасілін (тері ішіне)

Бұл вакциналдан кейін иммунитет 1,5—2 ай еткесін пайда болады.

ЖОҒАРҒЫ ТЫНЫС ЖОЛДАРЫНАН

ШЫРЫШТИ СОРЫП АЛУ

Әзірле: Электр сорыншын, зағаласьздандырылған резенке категерін.

1. Резенке категерді шырыш сорыншы жалға.

2. Электр сорыншты электр торабына кос.

3. Резенке категерді мұрын күсына енізіп шырыншты сорып ал (2 жағынан кезекпен)

4. Сорыншты электр торабынан айыр

5. Белек таза резенке категерді алып, шырыншты ауыз күсынан сорып ал.

6. Сорыншты электр торабынан айыр

7. Пайдаланған категерді сабынап арынды сумен жұп, фурацилиниң құйылған ыдыска салып кой.

САЛФЕТКАРДА ОТТЕГІ БЕРУ ӘДІСТЕРИ

Әзірле: Салфетканы, оттегі көпшілін, Бобров аппаратын,

мұрын категерін.

I әдіс — Оттегі көпшінен беру

1. Дәкелден жасалған салфетканы ылғалдаш ал.

2. Салфеткамен оттегі көпшілін мұштігін жал.

3. Мұштікті баланың аузынан 4—5 см кашықтықта

устап оттегі көпшілін вентилин (қаклашын) аш.

4. Оттегі көпшілін шетінен басып бүкте.

— бір көпшік 4—7 минутка жегеді;

— оттегі жеткіліксіз ылғалданылады

II әдіс — Оттегін Бобров аппараты арқылы ылғалдату.

1. Оргальктаң көлтен оттегі түтін немесе оттегі

көпшілін түтігін Бобров аппаратының үзін шыны

түтігіне жалға.

2. Бобров аппаратының резенке түтікшесіне мұрын

категерін жалға.

3. Мұрын категерінің үшін майлап, мұрын күсынна енгіз. (Категердің үшін баланы аузын ашқанда тілшіктін артынан көрініп түру керек).
Есіндегі сакта! Оттегі балага тек ылғалдатылған түрде беріледі!

ЖҮРЕК ТҰСЫН УКАЛАУ

1. Баланы катты жерге жатқыз.
2. Оң колынын екінші және шілдини саусактарын тестіктін етегіне таман салып, баланын кеудесін минутте 100—120 рет катталап ырғакпен бас. (Тестік жотаға карай 2—3 см. жылжуы керек).
3. Жана тұган баланың кеудесін 2 алаканымен камтып, 2 көдін үлкен саусактарын тестіктін етегіне таман койып катылаап ырғакпен басуға болады.
4. Колдан тыныс алдыру мен жүрек тұсын укалауды катар еткізген кезде 1 рет тыныс алдыруға 3—4 рет жүрек укалау откізіледі.

АНТИБИОТИКТЕРДІ ЕРІТУ

Әзірле: Флакондағы антибиотикті, 0,5% новокаин ерітін-дісін, спирт 96°, макта шариктерін, шприцит, инжелерді

Антибиотиктер 0,25—0,5% новокаин ерітіндісімен (немесе ерітуға арналған сумен) ерітіледі. Антибиотиктерді ерітудін 2 түрі бар.

I түр: 1:1—1 мл. еріткіште 100.000 Б антибиотик алады.

Мысалы: шыныда 1.000.000 Б болса оған 10 мл. еріткіш күяды. 500.000 Б—5 мл.

II түр: 2:1—1 мл. еріткіште 200.000 Б антибиотик алады.

Мысалы: шыныда 1.000.000 ЕД. болса оған 5 мл. еріткіш күяды. 500.000 Б—2,5 мл.

1. Шынының корғаныш дискин алып таста.
2. Резенке кактактын спиртпен сұрт
3. Шприцке керекті мөлшерде новокаин сорызын ал.
4. Резенке кактакты инесі бар шприцпен тесіп, еріткішті күй.

5. Флаконды шайқап әбден еріт.
6. Керекті мөлшерде ерітілген антибиотикті шприцке сорызып ал.

Мысалы: а/б 1:1 ерітілген болса:

500.000 Б—5 мл.

250.000 Б—2,5 мл.

80.000 Б—0,8 мл.

ал 2:1 ерітіндісі болса:
500.000 Б—2,5 мл.
250.000 ЕД—1,25 мл.

БАЛАЛARҒA ДӘРІ ТАРАТУ ЕРЕЖЕЛЕРІ

Әзірле: Дәрі белгілеу қажазын, дәрілерді, мензурканы, кайнаган суды, фарфор келісін мөлшерін, күнніне неше рет берілгенін мұқият оқы.

1. Дәрі белгілеу қағазынан дәрінің толық атын, мөлшерін, күнніне неше рет берілгенін мұқият оқы.
2. Дәрілердің сыртындағы атын, мөлшерін, жарамдылығын мұқият көрсет, оқы.
3. Балага белгіленген дәрілерді керекті мөлшерде бөліп ал.
4. Кішкене балага берерде дәрілерді фарфор келде ұнтақтап, мензуркага сал.
5. Кайнаган сумен ез.
6. Ауру бала дәріні сенін көзінде кабылдасын. Есінде сакта! Дәрі таратуды зер салып ісдел Дәрілерді тек дәріханадан көлгөн ыдыста сакта!

ДЕНЕ КҮРҮСЫЛП-ТЫРЫСҚАНДА КӨРСЕГЛІЛЕН КӨМЕК

Дәрінде: Резенке баллонды, шпательді, бинтті, тілтұтышты.

1. Дәрігерді шакырт.
2. Кимдерін шеп.
3. Ауыз және мұрын күсынан шырышты сорып ал.
4. Таза ауамен камтамасыз ет.
5. Баланы жаракаттардан сактандыру үшін тегіс жерге салып, астына жергек тесе.
6. Бинг оралған шпательмен тілін бас немесе тіл-тұтқышпен тілін үста.
7. Күрәсип-тырсысанға карсы дәрілерді және шприц-терді дайында.

см резенке түтікшени, 0,5%-новокаин ерітіндісін, спирті, спиртелең йод ерітіндісін. Залалсыздандырылған салфетканы, клеолды

Алгоритм іс арекеттері:

1. Сыркатты шакырып, тұныштандыр.
2. Арқасын дәрігерге каратып орындықка отырық.
3. Тесетін жерді (дәріер көрсетелі) тазала.
4. Шприце 0,5% новокаин ерітіндісін сорып алып, дәрігерге бер.
5. Ауырғандыбы басылғаннан кейін ұзын инені тесу үшін бер.
6. 20,0 шприці немесе «Жане» шприцин бер.
7. Сыркаттың жалын жағдайын көлдегі.
8. Дәрігер Манипуляциины бітіргеннен кейін, тессілген жерді йолдан тазала, асептикалық тәнкыш байлай.
9. Сыркатты палатаға катаалкамен алып бер.
10. Көнді-күйн калада.

**ХИРУРГИЯ
БӨЛІМІНДЕ ІСТЕЙТІН
МЕЙРКЕШТЕРГЕ
АРНАЛҒАН
СТАНДАРТТАР**

Аударған АББАСОВА С. Н.
Редакторлар СЕКЕРБАЕВ Х. У.
ЖАХМЕТОВ Е. Г.

ДЕҢЕ КЫЗУЫНЫҢ ШАМАДАН ТЫС КӨТЕРЛГЕНДЕ (ГИПЕРТЕРМИЯ) КӨРСЕТЛІГІН ЖЕДЕЛ КӨМЕК

Әзірле: Су, 70° спиртті, мактаны, жөректі, мұзды мұйыкты, мұздатылған сүйесі бар ампулаларды, резенке баллонды, салфеткаларды

1. Дәрігерді шақырт.
2. Баланың киімін шепті.
3. Баланың деңесін жеделкішпен жеддет.
4. Баланың терісін 40—50% спирт ерітіндісіне малынған мактамен сурт.
5. Баланы бөлме жылуындағы суға малынған жергекке ора.
6. Мандаіның салынын компресс кой немесе мұзды мұйыкты мандаіның 1 см жоғары етіп іл.
7. Ірі кан тамырларының түсінна салындалылған сүйегін бар ампулаларды салфеткаға орап кой.
8. Таразарткыш клизма жаса.
9. Кызыуды темен тустиретін дәрілерді және шприцтерді дайында.

КӨМЕЙДІҢ ШЫРЫШТЫ ҚАБЫҚЫНАН ЖӘНЕ МҰРЫННAN БАКТЕРИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУГЕ ЖАҒЫНДЫ АЛУ

Әзірле: Үшінде залалсыздандырылған макта тамлоны бар таяқшасын, пробирканы, шпательді алғаның алдына отырыз: көмекші езінің екі тібесімен баланың аяктарын қыстып, сол көлім мен басын, он көлімнен екі колын үстасын.

1. Сол көлін IV және V саусактарымен пробирканы, калған 3 саусактарымен шпательді калампа үста.
2. Баланың тілін шпательмен басып, аузын алп.
3. Залалсыздандырылған тампонмен көмекші бездерінің шырынты қабынан жаңынды алып, үргана, тілне тигізбей шыгарып пробыркага сал.
4. Тампон салынған пробырканы бактериялық лабораторияға жібер.
5. Мұрын күсынан жаңындыны белек тампондармен ал.

7. Жоולדама жазып лабораторияға жібер.
Есінде сакта! Жағындыны аш карынга, дәрі ішпестен, аузын шаймастан бұрын алу керек!

86

МҰРЫН КҮСІСЫНА ТАМШЫ ТАМЫЗУ

Әзірле: Залалсыздандырылған тамызтың, макта шариктерін, дәрі күйілған фтикоид (протаргол, галазолин, альбуцид, нафтозин, салицил өртінділері)

1. Баланы жөректөу үстелде жатқын.
2. Тамызылған дәрі жинап ал.
3. Сол көлін 4 саусағын баланың мициндин койып, дәрі тамыздан жағына бұр.
4. Дәріні мұрынның сыртқы қабырғасының шырынты кабынғана етпен тамыз.
5. 1—2 минуттан кейін жанағы ережелерді сұктап, дәріні мұрынның екінші жағына тамыз.
6. Есінде сакта! Дәрі тамызу алдында баланың мұрын тазалап ал.
7. Тамызатын дәрінің атын сыртқы этикеткасынан мүкият оқы.

БАЛАНЫҢ ҚҰЛАҒЫНА КЫЗДЫРЫФЫШ КОМПРЕСС КОЮ

Әзірле: 8 кабатты дәре салфеткасын компресс қағазын (целлофан), мактаны, бингти, жартылай спирт ерітіндісін.

1. Жылы ерітіндін ыдыска құйып дайында.
 2. Салфетканы жылы ерітіндіге малып алып, ақырындан сый.
 3. Салфетканы құлак калканына кітіз.
 4. Оның үстіне компресс қағазын, соңан соң мактасын сал. Әрбір келесі кабат астындысынан 2—3 см артык болуы керек.
 5. Бинтпенен жақсылап орап, байла.
- Бір сағаттан кейін компресстің дұрыс қойылғанын тексеру үшін сүк саусакты салфеткаға тигіз. Егер салфетка жылы, ылғалды болса, компресс тағы да 3—4 сағатқа калыптар.

БАЛАНЫ ҚЫША ЕРІТІНДІСІНЕ МАЛЫНГАН ЖӨРГЕККЕ ОРАУ

Әзірле: Жұка жөректі, тыңз матадан піллен дөрбәні, қыша үнтағын, 1 литрлік банкана, сүлгін баланың киімі және жөректер, көрлені, 40°C 1 литр суды, кастрюльді

1. 1 литрлік банкага 40°C суды күй.
 2. Тыбыз Матадан тігілген дорбага 2 ас касык қыша үнтағын салып, оны банкадағы суға салып қыша ерілінше шайқа.
 3. Қыша ерітіндісін 40°C температурасын сактау үшін банканды ыстық су құйылған кастрюле сал.
 4. Баланы жаланаштал көрпеге ора.
 5. Дорбаны банкаден шыгар.
 6. Жұка жеректің банкадағы қыша ерітіндісіне малып, жай сыйып ал.
 7. Суланған жерекке баланы ора, оның сыртынан күргак жыны жерекке және көрпеге ора.
 8. Процедура уақыты 15—20 минут.
 9. Баланы ашып, тез күргак жерекпен сұртіп, киімін киндеріп, орап таста.
- Есіде сакта! Егер баланың қышаға аллергиясы болса, онда оны қыша ерітіндісіне мальнган жерекке орауға болмайды.

КӨП ҚАБАТЫ ҚЫША ҚАҒАЗДЫ АЙНАЛДЫРА ҚОЮ

Әзірле: Қыша қағаздарын, 40—45°C су құйылған ыстыры, жұка жеректі, жаялықтарды, көрпени.

1. Баланы шешіндіріп көрпеге ора.
2. Жұка жеректің төрт қабаттан бүкте.
3. Қыша қағазын суға малып алып, жерекке қышасын үстінде каратаң он жағына 2—3, сол жағына 3—4 қыша қағазын орталарын ашып калдырып (омыртқа жогасына) кой.
4. Жеректің шетімен қыша қағаздарын жап.
5. Баланы көрпеден шыгарып, дайындалған бос жерге жотасын келтіріп, жеректің үстінде салып, кеудесін ора. Жеректің сыртынан көрпеге ора.
6. Балан мазасыздан бастағанда, жеректің шетін ашып көр, егер терісі қызырса қыша қағазын алып таста.
7. Баланы тез киндеріп кайтадан жеректе.

Есіде сакта! Егер балада аллергия болса, қыша қағазын көюға болмайды!

ЖАҢА ТҰҒАН БАЛАНЫҢ АСҚАЗАҢЫН ЖУУ

Әзірле: Полиглилен асказан зондын 24—26°C физиологиялық ерітіндін, Және шприциті, алжапқышты, шайынды суды анализге жинау үшін зааласыздандырылған ыстыры.

1. Зондлен сөмсер тәріздес есік пен кенсірік аралығын етпел, зондка белгі сал.
2. Зондтың үшінна глицерин жақ немесе суда.
3. Баланың алдына алжапқыш тұтып, қырынан жатқыз.
4. Зондты мұрын құсы арқылы етпен енгіз. (Егер бала жөгеріп, жөтелсе зондтың көнірекке тускені. Бүгін жағайда зондты шыгарып, балага отегі бер. Соңан кейін зондты етпен кайтадан енгіз).
5. Жане шприцімен зондка 20—80 мл физиологиялық ерітінді күй (сүйкіткін көлемі баланың жасына тәуелдес, оны дәрігер көрсетеді).
6. Жане шприцімен зондка 20—80 мл физиологиялық ерітінді күй (сүйкіткін көлемі баланың жасына тәуелдес, оны дәрігер көрсетеді).
7. Зондты шприцтен беліп, сүйкік шығу үшін, зондтың үшін төмен түсіріп, лотокка бағытта. (көрек болған жағдайда банкага жинап ал).
8. Осы ережелердің сактай отырып, су тазарғанша, асказанды бірнеше рет кайтадап жу.
9. Манипуляция біткеннен кейін зондты салфетка Есіде сакта! Манипуляция еткізгенде тазалықты мұжият сакта!

БАЛЛАЛАРДА ТАЗАРТҚЫШ КЛИЗМА ЖАСАУ

Әзірле: Үшінші жұмысқақ, резенке баллонның, 24—26°C суды, вазелинді, макта, шариктерін, кленканды, жеректі. Тесе.

1. Жеректеу үстінде кленка, оның үстінде жаялық көтеріп сол кольнмен үста.
2. Баланы шалқасынан жатқызып, екі аяғын жоғары жақ. Судын көлемі баланың жасына караң альналад.
3. Резенке баллонға суды сорғызып, үшінша вазелин тиришін арасын ашып, он кольнмен баллонның үшіннен кіндерікке карай бағытта, тік ішекке енгіз.
4. Сол кольнның 1—2 саусақтырмен баланың құйрықтарының арасын ашып, он кольнмен баллонның үшіннен кіндерікке карай бағытта, тік ішекке енгіз.
5. Баллонды қысыт, сүнн жібер.
6. Баллонды қысылған күйінде тік ішектен шыгар.
7. Колынмен 2—3 минут құйрыктарын қысып тұр.
8. Баланы жылы горшокка отырғыз.
9. Баланың шат аралығын жұып, терісін күргат, майла.

Есіде сакта! Процедура кезінде баланың жалпы жағдайын кадағала!

ЖЕЛ ШЫГАРҒЫШ ТҮТІКШЕНІ ҚОЮ

Әзірле: Зааласыздандырылған жел шыгарғыш түтікшені, сүййылған лотокты, вазелинді

- Бұл процедураны алдыңда балаға тазартқыш клизма жаса.
- Түтікшени үшінна вазелин жак.
- Баланы шалқасынан жатқызып, екі аяғын жоғары көтеріп, сол колынмен үста.
- Он, колынмен жел шыгарғыш түтікшени алып, тік ішекке айналмалы козгалыс жасал кіндікке караи 4—7 см терендікке енгіз.
- Түтікшени тік ішекте ауа шығып білкенине калдыр
- Түтікшени тік ішекте ауа шығып болмайды)
- Түтікшени жергек арқылы шыгар.
- Баланың күйрігін сүргіп, майла.
- Жел шыгарғыш түтікшени ағынды сумен жылып, 15—20 минут кайнатып, суын төгіп, кастрольде сакта.

35-сурет. Жел шыгарғыш түтікшени қою.

ОЙЫЛЫП УЫЛҒАНДАҒЫ АУЫЗ КҮҮСІСІН ТАЗАЛАУ

Әзірле: Жұмсақ үшті резенке баллонды, бүйрек тәріздес лотокті, клеенканы, алжапқышты, пленканы, пингетті, макта тампондарын, 1% метилен кек ерітіндісін, 1:5000 калий перманганатының ерітіндісін түндісін

- Баллончикке калий перманганатының ерітіндісін соревзип ал.
- Баланың кеудесіне клеенка алжапқышты байла.
- Өзің орындықка отырып, алдына клеенка төсе.
- Баланы алдына етбетін жатқыз, көмекші баланың аузының түсінін түсінін үстасын.

90

- Баллончиктің үшін баланың ұртқана енгіз. Елпен шыбын калий перманганатының ерітіндісін шыгар.
- Продураны 2—3 рет кайтала.
- Баланы алдына отырыз.
- Пинцетке макта орап алып, баланың аузының шырышты кабығын 1% метилен кек ерітіндісімен сурт. Есінде сакта! 1% метилен кек ерітіндісі У, сондайктан тампонды аздалы ылғалдат. Калий перманганатының колқаға кепін калмауын қалагала.

МАНГУ БЕЛГІСІН ӘТКІЗУ

Манту белгісін әдей дайындығы бар мейіркеш әткізеді.

Әзірле: Туберкулин шприцин, № 845 және № 415 инелерін, заалалсыздандырылған макта домалакшаларын, 70° спиртті, тазартылған стандартты туберкулин.

- Колынды жылы ағынды сумен мұкимт сабындал жылып, спиртпен сурт.
- Туберкулин шприцин асптика ережелерін сакталадайында.
- Ішінде туберкулин бар ампуланың аузын 70° спиртке малынған макта домалакшасымен сурт.
- Ампуланың аузын ал.

- Туберкулин шприцин № 845 инемен 0,2 мл туберкулии сорызып ал.
- № 845 инені № 415 инеге аустырып, ауасын шыгар.
- Иненің киғыты мен шпириттің шкаласын бір сыйыктың бойына келтір.
- Баланың белегінн органды 1/3 белгін спиртке миллилитр макта домалакшасымен сурт.
- Иненің киғытын тери ішіне енгізіп, 0,1 мл туберкулини (1 доза — 2 ТЕ) тери ішіне ек.
- Инъекция дүрсі жасалған болса ине сальнінған жерде «лимонный» кабығындағ темпешк пайда болады. 15—20 минуттан кейін тарап келеді. Манту белгісінің көтікесін 72 сағаттан кейін тексеру керек.

БАЛАЛАРДЫҢ ЗӘРІН ЖАЛПЫ АНАЛИЗЕ ЖИНАУ

Әзірле: Таза тарелканы, резенке шенберді, жұка жергекті, 0,5% хлорамин ерітіндісін, макта шариктерін, таза банканы, саусакшылар, лейкопластырды.

91

- а) Кыз баланың зерін жинау.
1. Тарелканы жұп, 0,5% хлорамин ерітіндісіне малиннан мактамен сұрт.
 2. Резеке шеңберді үрлең, жұка жөргеклен орап кой.
 3. Кыз баланың шат арамыбын жұп, курат.
 4. Тарелканың үстіне шеңберді орналастырып тесекке кой.
 5. Кыз баланы шеңбердің үстіне шалқасынан бас жағын жоғарындың етті жатқызы.
 6. Бала зәрін белгеннен кейін, тарелканы алавп, зерді таза банките аудар.
 7. Жолдама жазып лабораторияга жібер.
- б) Ұл баланың зәрін жинау
1. Баланың жынысы мүшесіне саусақкады (напальчик) киғізіп, лейкопластирмен денесіне жабыстырып.
 2. Баланың бас жағын кетерінді жатқызы.
 3. Бала зәрін белгеннен кейін, банкага аудар.
 4. Жолдама жазып лабораторияга жібер.

МЕЙРКЕШ
МАМАНДЫНЫНА
АРНАЛҒАН
АКУШЕРЛІК ЖӘНЕ
ГИНЕКОЛОГИЯЛЫҚ
СТАНДАРТТАР

Аударған Е. Г. ЖАХМЕТОВ.
Редактор Х. У. СЕКЕРЕБАЕВ.

БОСАНАТЫН ЭЙЕЛДІ ҚАБЫЛДАУ БЕЛІМІНДЕ ҚАБЫЛ АЛУ ТӘРГІБІ

1. Анамнезді жинал және телкүжаттық маліметтерін туу тарихына жаз.
2. Денесін, көрнегін шырышты қабыктарын кара, жүйе мүшелерін тексер (тыңдау және саусақтеп тықылдатып соғып карау әдістері). Бойын өлшеп, салмағын және артөриялық кысымын анықта.
3. Сыртқы акушерлік тексеруді жүргіз (шпигтің көлемін енше жатыр түбінн тұрған білктігін, жамбастың көлемін енше сыртқы жыныс мүшелерін тексер.
5. Аурухана кимділерін кітіз.
6. Босанатын алдыны белмеге, босанатын залға ертіп алып бар.

АНАМНЕЗ ЖАСАУ ТӘРГІБІ

Максат: Диагноз кою

1. Төлкүжат маліметтері:
2. Карапан күнгі шагымдар:

- a). ауруы.
- b). ак етеккірі.

- c). айналасындағы мүшелердің кызыметтің бұзылуы.

3. Түкім құалаушылық.
4. Гүрміс жиғтайы
5. Бүрінші ауырлап аурулары
6. Ішеккір функциясы.
7. Вез функциясы.
8. Жыныстық функциясы.
9. Балда түу функциясы.
10. Айналасындағы мүшелердің функциясы.
11. Жыныс мүшелерінін аурулары.
12. Жыныс мүшелерінін ауруларының анамнезі.
 - а). аурудан басталған уақыты.
 - б). пайдада болу себептері.
 - в). емдеудегі және нағијесі.
13. Болжамалы диагноз.

ЖАМБАСТЫ ӨЛШЕУ 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

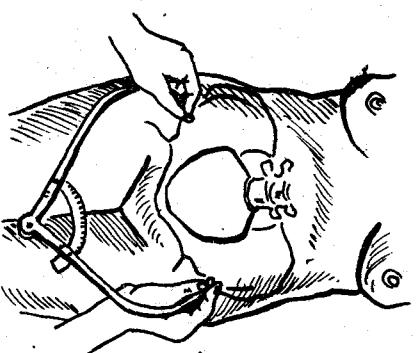
Әзірле: Жамбас өншеуінші

1. Екікабат айелді арқасымен тактай төсекке жатқызып ішін аш.

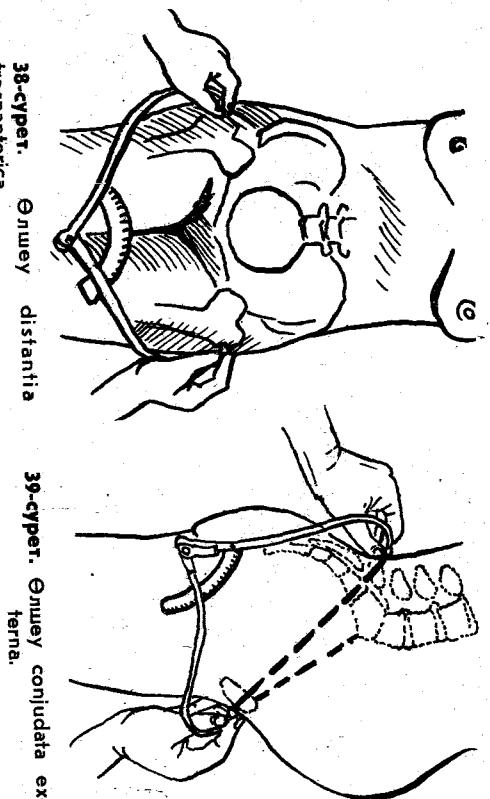
- Он жарына тұр.
- Бас бармак және сүк саусактегі жамбас елшесүштің тиектерінен үстал, шкаласындағы белшектерін жогары карат.
- Сүк саусактармен арасындағы ара кашыктыгарын елшетін нүктелерді тауып ал.
- Жамбас елшесүштің тиегін мықын сүйектерінің алдыңғы — жогары қылқанына койып елше.

36-сурет. Елшесүү distantia spin-

37-сурет. Елшесүү distantia cris-

38-сурет. Елшесүү distantia ex-

6. Жамбас елшесүштің тиектерін мықын сүйектерінің жогасының бойымен ең үлкен ара кашыктының дейін жылжытып елше.

7. Сан сүйектерінің үлкен үршыктарының шыбынны жамбас елшесүштің тиектерін койып, ара кашыктықты елше (аяктарын создырып, бір-біріне кос).

8. Әйелді бір жарына жаткызып, астының аяғын жамбас-сандақ және тізе бұнынарында бүктіріп, үстінгі аяғын тіке күйде калдыр.

9. Жамбас елшесүштің тиектерінің біреуін касага біркілесінің жогары сыртқы шетіне, екінші тиегін сегізкөздің үстіндегі шұнқырына койып елше.

ШІТІН ШЕҢБЕРІН ЖӘНЕ ТУБІНІН БИЛКІТГІН ЕЛШЕУ ІС ӘРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: Сантиметрлік лентаны.

- Екікабат әйелден сактықпен аркасымен жатуын сұрап, ішін аш.
- Сантиметрлік лентаны ал.
- Лентаны белгінен орап, кіндік түсында оның үшіншін түйсіріп, іштің шенберін сантиметрлік елшеме аныкта.
- Жатыр тубінің биіктігін табу үшін лентаның бір үшін он колмен касағаның біркілесінің жогары қырына үста.
- Сол колмен лентаны шіптің үстімен тартып, жатыр тубіне койып биіктігін сантиметрлік елшемімен аныкта.

ЕКІКАБАТ МЕРЗІМІНІҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫНДА АҚУШЕРЛІК ТЕКСЕРУДІН ІС ӘРЕКЕТТЕРІ

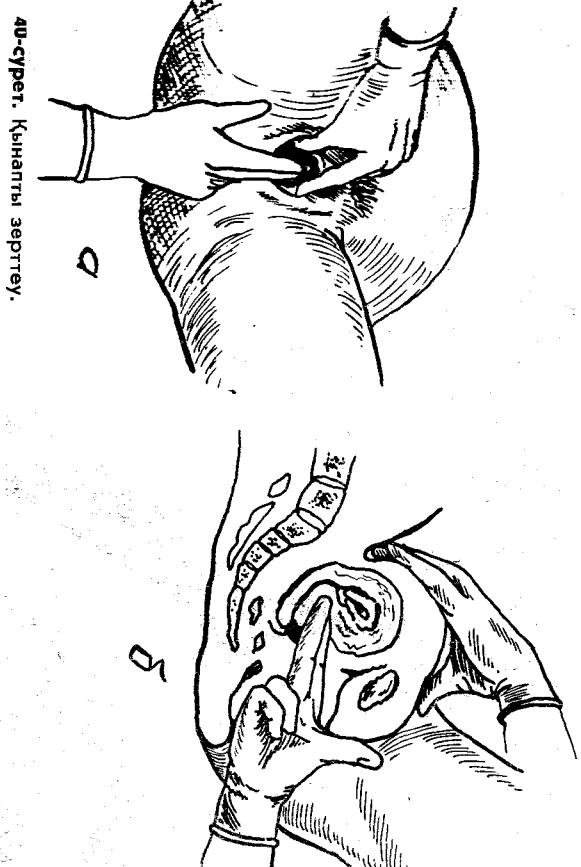
Ішті сипап карау — Леопольдтың 4 әлдістері.

- Екі колдың алакандарын жатырдың тубіне кой.
- Колдардың саусактарын бір-біріне жакындастып, сактықпен төмен карай тарт.
- Екікабат мерзімін білу үшін жатыр тубінің түрган деңгейн аныкта.
- І. Екінші әлдіспен іштегі баланың аркасын және басқа да мүшелерін аныкта.
- Аркасы бойынша кальбы мен түрін аныкта.
- Екі колды жатырдың тубінен төмен карай жылжытып, кіндіктің деңгейнде жатырдың екі жағына әкел.

4. Он және сол колмен біргіндегі іштегі баланың мүшелерін сипал кара.
5. Сол колды біркайында, бір жерде ұста. Он колдың саусактарымен жатырдың сол жақ бүйірін сипалады, іштегі баланың білнегін мүшелерін байқап біл. Осыдан кейін он колды біркайында жатырдың бүйірінде жаткан калдыр. Сол колмен жатырдың он жақ бүйірінде жаткан іштегі баланың мүшелерін сипалады байқап біл. Иштегі бала жатырда ұзыннан жатса бір жағынан оның арқасын, ал екінші жағынан оның аяқ колдарын, басқа да ұсак мүшелерін анықта.
- III. 1. Екікабат әйелде бетпі-бет келіп, он жағына тұр.
2. Бір колды (он) касара буыннан сәл ұстал, Улкен саусакты бір жақта, ал калған төрт саусак жатырдың теменгі белгінін екінші жағында калсын.
3. Ақырын, сактықпен саусактарды темен ішке карай кіргізіл, іштегі баланың алдыңғы жаткан белгін камтып ал.
4. Иштегі баланың басын ұстап кара, ол катты, деңгеленген пішінді болады.
5. Ұшниң алдыңғы іштегі баланың басының жылжымалдығын анықтауда болады.
6. Жайдал түргіл іштегі баланың басын оңдан солға, немесе көрісінше жылжытып қозғауда тырыс.
7. Иштегі баланың алдыңғы жаткан белгіті бекесеі болса, ол көлемді және жұмсақ болады.
- IV. 1. Бетінді екікабат әйелдің аяқ жағына бұрып, он жағына тұр.
2. Екі колдың алакандарын жатырдың теменгі белгінге он және сол жағына кой.
3. Саусактардың ұшын касара біркітесіне дейін келтір.
4. Саусактарды созылған күйінде сактықпен жамбас күсынның шише карат кіргізіл, саусактардың ұшымен іштегі баланың жаткан алдыңғы белгін жөне оның түрган білктігін анықта.

СЫРТҚЫ ЖЫНЫС МҮШЕЛЕРИН ТЕКСЕРУ ІС ӘРЕКЕТТЕРИ

1. Аурудан күрған босату үшін кіші деректе отыруын сұра.
2. Таразарту клизмасын жаса.
3. Аурудағы арқасымен гинекологиялық кресслоға жаткызып, аяқтарының тізе және жамбас-сандаулық буындарын жартылай бүктір.

АИ-СУРЕТ. Қынапты зерттеу.

4. Тексеруді залалсyzданырылған биялаймейн жүргіз.
5. Түктің калай, қандай дөрежеде осуune, үлкен және кіші еріндерінің жетілуіне көніл бел.
6. Сол колдың саусактарымен кіші жыныстық еріндерін ашып, қынаптың кіреберісін, қынап жарғасын, үлкен кіреберіс бездерінің шыгаратын езегін кара.

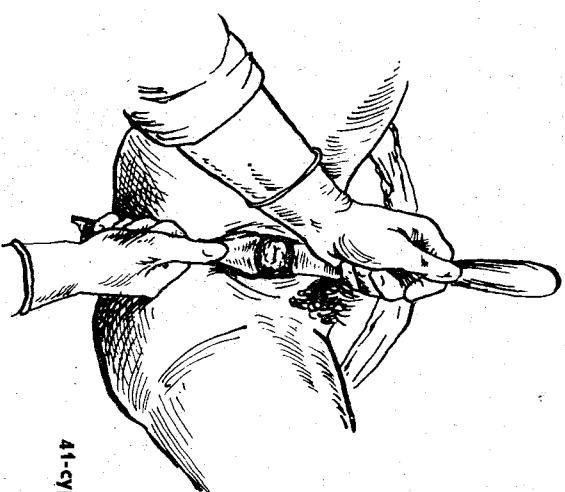
ҚЫНАПТЫ ТЕКСЕРУ ІС ӘРЕКЕТТЕРИ

1. Тексеру он колдың II және III саусактарымен жүргізіледі.
2. Сол колмен жыныстық кіші еріндерді ал.
3. Қынапта біргіндегі аугел үшінші саусакты, сонан кейін екінші саусакты кіргіз.
4. Астаудың тубин жалпы жағдайын анықта.
5. Қынаптың жалпы жағдайын анықта.
6. Қынап күмбезін тексер.
7. Жатыр мойынның пішінді жұмсақтығын, козгалыс мүмкіншілігін анықта.
8. Сыртқы төсектің пішінін анықта.
9. Кіші астаудағы жатырдың жынысын анықта.

АЙНА АРҚЫЛЫ ТЕКСЕРУДИН ІС ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Айналарды.

1. Сол колмен жыныстық еріндөрді аш.
2. Касык тәріздес айнаны ақырын қынаптың артқы күмбашысынан бойымен енгізіп, қынаптың артқы күмбашысынан бейне дейін кіріз.
3. Екінші колмен кетергішігі енгізіп қынаптың алдыңғы кабыргасын тексер.
4. Жатыр мойнын таушы тексер.
5. Айнаны шыгарып, қынаптың кабыргаларын тексер.

41-сурет. Айна арқылы зерттеу

БОСАНАТЫН ЭИЕЛДЕРДІҢ СЫРТҚЫ ЖЫНЫС МУШЕЛЕРІН ЖУЫП ТАЗАРГУ 1С ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Екі залалсыздандырылған корништы, немесе үзын пинцеттерді. Жыныс марганец калий қышқылдарынын ерітіндісін (1:4000—1:6000), спиртті немесе йодты. Эсмарх кружкасын (немесе күмбра) залалсыздандырылған дәретсыздандырысын. Залалсыздандырылған макта шариктерін, залалсыздандырылған биялайларды.

1. Масканы киіп, колды жу.
2. Залалсыздандырылған биялайларды ки.

100

3. Жамбастың астына езінің жеке дәретсыздырысын сал, аяқтарын тізесінен бүгіп, бір-бірін алшактатуын сұра.

4. Эсмарх кружкасымен залалсыздандыратын ерітіндіні сыртқы жыныс мушелеріне күй.
5. Корнданған залалсыздандырылған макта шариктерін алған, сыртқы жыныс мушелерін касағалық темпениң тен темен карай шат аралығы мен санның ішкі жағын, артқы тесіктің аймағын жу.
6. Залалсыздандырылған макта шаригімен күрагат.

ЖАТЫР КҮЙСЫН ТАЗАРГУА АРНАЛГАН КАЖЕТТІ КУРАЛДАР ЖИНАҒЫН ӘЗІРЛЕУ

1. Касык тәріздес қынаптың айналар.
2. Корндан — 2
3. Ок тәріздес қышқаштар.
4. Жатырлық зонд.
5. Кенейткіштер жинағы.
6. Кореткалар жинағы (2, 4, 6)
7. Спирт.
8. Йод тұндырмасы.
9. Залалсыздандырылған макта шариктері.
10. Залалсыздандырылған сулыктар.

СОЗДЫ ӘРШІГУ ӘДІСТЕРИ

1. Физиологиялық.
Жатыр мойнын езегінен, несеп ағардан, артқы тесіктен жынысында ал.

2. Биологиялық.

500 млн. МТ (0,2 мл.) гоновакцинасын бүлшук етіне ек.

3. Қыздыру.

Қыздыру өмір балышина батырылған 4—5 қынаптың тамшыны сал.

4. Химиялық.

a). Несеп ағар мен тік ішектің шырышты кабатын 1 % протарғол ерітіндісін жак.

b). Жатыр мойнынын езегіне 5% күміс нитраты ерітіндісін жак.

5. 24, 48, 72 сағаттан кейін жағынды ал. көрсетілген адістерді колданғаннан кейін).

БАКТЕРИОСКОПИЯЛЫК ТЕКСЕРУГЕ МАТЕРИАЛ АЛУДЫН 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Айналарды, Фолькман касыпласын, немесе науа тәріздес зондты, заттык шыныны.

1. Ауруды гинекологиялык креслоға жатқыз.
2. Сол көлмен жыныстық еріндерді ал.
3. Айналарды қынапка кіргіз.
4. Он колданы науа тәріздес зондтың көмегімен жатыр мойны өзегінен белгінетін затты алып, заттык шыныға жақ.
5. Екінші зондпен артқы күмбезден белгінетін затты алып, заттык шыныға жақ.
6. Несеп агардан сон ретпен жағынды ал.
7. Лабораторияга жолдама жаз.

ГИСТОЛОГИЯЛЫК ЗЕРТЕУГЕ МАТЕРИАЛДЫ АЛУДЫН 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

1. Кажетті құралдарды дайында:

- а). Касык тәріздес айналарды.
- б). Корнпанты.
- в). Пинипетті.
- г). Ок тәрізді қысқыштар — 2.
- д). Скальпельді.
- е). Кайшыларды.
- ж). Инеріл мер ине ұстасынты.
- з). Кетгүлтү.
- и). Спиртті, йод тұндырмасын, зааласыздандырылған куралдарды.
- л). 10% формалин ерітіндісі бар флакон.
2. Альянан материалды 10% формалин ерітіндісі бар флаконға сал.
3. Лабораторияға жолдама бланксын толтыр.
4. Флаконна жаз.

ЦИТОЛОГИЯЛЫК ЗЕРТЕУГЕ КАЖЕТТІ МАТЕРИАЛДЫ АЛУДЫН 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Қынаптык айналарды, қынапка арналған үштыкты, калакашасын.

102

мойны өзегінен белгінетін затты алып, заттык шыныға жақ.

5. Екінші зондпен артқы күмбезден белгінетін затты алып, заттык шыныға жақ.

1. Несеп агардан сон ретпен жағынды ал.
2. Лабораторияга жолдама жаз.

БАКТЕРИОСКОПИЯЛЫК ЗЕРТЕУГЕ КАЖЕТТІ МАТЕРИАЛДЫ ҚЫНАЛТЫН АРТҚЫ КҮМБЕЗІНЕН АЛУДЫН 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Қынаптык айналарды, Фолькман касыпласын, немесе науа тәріздес зондты, заттык шыныны.

1. Қынаптык айналарды, Фолькман касыпласын, немесе науа тәріздес зондты, заттык шыныны.
2. Фолькман касыпласымен артқы күмбезден белгінен затты ал.
3. Заттык шыныға материалды жұқалап жағып, аудада кеттір.
4. Лабораторияга жолдама жаз.

ШАШЫРАТЫП БҮРКІТУ 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Эсмарх кружкасын, қынапка арналған үштыкты, дәретсындырыны.

2. Дәрігер тагайындалған дәрі ерітіндісін.

1. Эсмарх кружкасын 1 литр дәрі ерітіндісін күй.
2. Эсмарх кружкасын тесектен 70—100 см. жогары түшіркек ішп кой.
3. Ауруды тесек үстінде дәретсындырыға тізесінен бүгіл, аяқтарын ашызып жатқыз.
4. Сол колдан екі саусағымен жыныстық еріндерін аш.
5. Сол колдан екі саусағымен жыныстық еріндерін аш.
6. 7 см. терендікке жәйлап кіргіз.
6. Шұмекті ашып, сұйыкты қажетті жылдамдықпен жібер.
7. Емді істеп болған сон үштыкты шығар.

ҚЫНАПТЫ БҰЛАУ 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Жарма айналарды. Дәрігер тагайындалған дәрі ерітіндісін.

1. Жарма айнаны қынапка кіргіз.

2. Оны козғалмайтын етіл орындыр.

3. Кынапка дәрі ертіндісін күй (бұлаудын үзактығы 10—15 минут).

4. Айнаны кисайтып, ертіндін тек.

5. Задалсыздандырылған тампонмен күргат.

ҚЫНАПКА ДӘРІ СЕБУ 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: 1. Кынаптык айналарды, корништеги, дәке және макта шариктерін, резенке бүркішті.

2. Дәрі үнтағын (дәрігерден тағайындауы бойынша).

1. Айнаны кынапка кіргіз.
2. Кынаптын ішін күрек дәке тампонымен сурт.
3. Үнтақты айнага сал.
4. Резенке бүркіштің үнтақты кынаптың барлық кабырғасына бүркіп шашырат.
5. Айнаны шыгар.

ТАМПОНДЫ САЛУ 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Стрептоцид эмульсияны (немесе балық майын, синтомицин эмульсиясын, Вишневский майын).

Кынаптык айналарды, залалсыздандырылған макта — дәқіл тампонын, пинцетте.

1. Кынапка айнаны кіргіз (кынаптык айналарды кіргізуін іс әрекеттерінен кара).
2. Пинцетten макта — дәқіл тампонына стрептоцид эмульсиясын немесе дәрігердің тағайындалған майын мол кылғып жақ,
3. Тампонды кынапка сал.
4. Айнаны ал.

5. Ауруга тампонды 12—24 сағаттан кейін алып тастауын ескерт.

ҚЫНАПКА ТЫҢЫЗ ТАМПОНДЫ САЛУ 1С ЭРЕКЕТТЕРИ

Әзірле: Жалпак бинттен тампонды 4 см бүктеп дәңгелетіп ора.

1. Ауруды гинекологиялық крестоға жатқыз.
2. Сол колмен жыныстын кіші еріндерін ап.
3. Кынапка айнаны ақырын кіргіз.
4. Ұзын пинцеттеп тампонның бір шетінен алып кынаптың күмбезіне, содан кейін кынапка тығыздап сал.
5. Айнаны шыгар.
6. Тампонды 12 сағаттан кейін шыгарып ал.

ЖУЙКЕ АУРУЛАР БӨЛІМІНДЕ ИСТЕЙТИН МЕЙІРКЕШТЕРГЕ АРНАЛҒАН СТАНДАРТТАР

Аударған С. Н. АББАСОВА
Редакторлары Х. У. СЕКЕРБАЕВ,
Е. Г. ЖАХМЕТОВ

**МЕЙРКЕШ ӨЗ БӨЛІМІНДЕГІ ЖҰМЫС КҮНІН
КЕЗЕКШІЛІКТІ, НАРКОТИКАЛЫҚ ЖӘНЕ
ӨТЕ ҚАЖЕТ ДАРЛЕРДІ,
СЫРҚАТТАЫҢ ТОСЕГІНІК ЖАНЫНДА ТҮРҮП
ТАПСЫРУДАН ЖӘНЕ ҚАБЫЛДАУДАН БАСТАЙДЫ**

Міндеттері:

Неврология беліміндегі мейркеш дәрігердің тағайындауы бойынша, емдеу беліміндегі мейркештердің орындастын барлық манипуляцияларын және оған косымша келесі манипуляцияларды орындауда тиисті:

1. Дәрігердің жұлынға пункция жасаудына инструменттерді әзірлеу.
2. Сырқаттың тырыста үстемасы үстеганды бірінші көмек көрсетуге.
3. Психомоторлы коузуды бәсендегүте.
4. Арадық ми белгінің (типоталамус) кризісінде бірінші көмек көрсетуге.
5. Ми соктасында бірінші көмек көрсетуге.
6. Ми сүйегінің закъмында бірінші көмек көрсетуге.
7. Сырқатты омыртка рентгенографиясына әзірлей білуге.

ЖҰЛЫНГА ПУНКЦИЯ ЖАСАУ 1С. ЭРЕКЕТЕРИ

Файл: Шприцті, инени, мандренді, пункция жасайтын инспі. Пинцетті, пробирканы, спиртті, йодты, 0,5% иопокайн еритріндісін. Залалсыздандырылған салфет-капта, макта шаригін, лейкопластирын.

1. Қажетті инструменттерді әзірле.
2. Сырқатты процедура кабинетіне алып бар.
3. Сырқаттың он жақына жатқызы, басын алға караң еткесінің, аяғын ішіне жақындағат кагырақ бук.
4. Дәрігерге көмектес: инструменттерді, дәрілерді, зааластыздандырылған салфеттән, йодка, спиртке батырылған макта шаригін, пробирканы алып бер. Сырқаттың үсті.
5. Пункция жасаған жерге лейкопластирын жасаыр.
6. Сырқатты палатага алып бар.
7. Сырқатты көпшілсіз екі сағатқа етпептін жатқызы, 8. Вір тауліктің ішінде сырқаттың жағдайын бакыла.

МИ СҮЙЕГІНІҢ ЗАҚЫМЫ БОЛҒАНДА КӨРСЕТІЛЕТІН БІРІНШІ КӨМЕК

1. Сыркагатты жатқыз, толық тыныштыкты камтамасыз ет.
2. Басына салқын нарсе кой (мұзды мұйык).
3. Жүрек-тамырларының қызметі бұзылғанда:
 - терінің астына 1—2 мл.
 - 10% кофейн ерітіндісін, 1 мл кордиамин немесе 1 мл 1% мезатон ерітіндісін ек.
 - 4. Тырыстасы үстаса 2 мл—0,5% седуксен ерітіндісін немесе 5 мл—25% магнезий ерітіндісін ек.
 - 5. Құсса 1 мл 0,1% атропин ерітіндісін ек.
 - 6. Басы ауырса бұлшық етке 50% аналигин немесе бараглин ерітіндісін ек.
 - 7. Тыныс алуы бұзылса 1 мл—1% лобелин ерітіндісін ек.

АРАЛЫҚ МИ БЕЛГІГІНІҢ [ГИПОТАЛАМУС] КРИЗІНДЕ КӨРСЕТІЛЕТІН БІРІНШІ КӨМЕК

1. Сыркагатты жатқыз, денесін қыскан кимдерінің тиегін ағыт.
2. Таза ауамен қамтамасыз ет.
3. Сыркагатты тыныштандырып теренірек дем алуын сұра.
4. Дәрігердің тағайындауды бойынша келесі дәрілерді жаса:

 - a) вагонынсулярлы кризде терінің астына 1—2 мл кодфеин ерітіндісін, 1 мл кордиамин немесе 1% мезатон ерітіндісін;
 - b) симпатикалық адреналды кризде — 2% папаверин немесе 0,2% платифилин ерітіндісін;
 - b) тыныштандырығыш дәрілер — 0,5% седуксен, күкірт қылқылы магнезий, немесе папаверин ерітіндісін жібер.

5. Азын бір жағына кисайт.
6. Азу тісінің арасына резенке түтк немесе бинг сал.
7. Ұстамасы үстегеннан кейнгі үйкесінан оятпа! Көніл-куйн, тамырдың соғуын, тыныс алуын қадағала.

- ## МИ СОҚПАСЫ ҮСТАҒАНДА КӨРСЕТІЛЕТІН БІРІНШІ КӨМЕК
1. Сыркагатты пошинылдыратын, тітіркендіретін дыбыстыарды жойып, толық тыныштық жаса.
 2. Сыркагатты қырынан жатқыз. Гемморагиялық инсультта бас жағын көтер, ал ишемиялық закымда көрініше түсір.
 3. Тілдің жансыздынып өнепшікे карай қуламауы үшін, оны тілпестағышпен бекітп үста.
 4. Басына салқын нарсе кой.
 5. Жүрек қызметі нашарлағанда көк тамырға 0,5 мл немесе 1,0 мл—0,06% корглюкон ерітіндісін немесе 0,05% строфантиді 10 мл физиологиялық ерітіндіге косып жібер.
 6. Тыныс алу қызметі нашарлағанда 1 мл—1% лобелин ерітіндісін ек.
 7. Кан қысымы (АД) жогарлағанда көк тамырға немесе бұлшық етке 2 мл дібазол, немесе 5—10 мл күкірт қылқылы магнезий, немесе папаверин ерітіндісін жібер.
 8. Ми ісігіне карсы курсу үшін: көк тамырға 2,4%—10 мл эуфиллин, 2 мл лазис ерітіндісін жібер.
 9. Психомоторлы қозғанда 2—3 мл—0,5% седуксен немесе козуды тез басатын костя: 2 мл—2,5% аминазин мен 2 мл—2,5% пипольфен ерітіндісін ек.
 10. Кан қысымы (АД) темен түсіп кетсе: терінің астына (п/к) 1 мл—10% кофейн ерітіндісін ек.
 11. Кызыу жогарлағанда бұлшық етке амидопирин ерітіндісін жаса.

СЫРКАТЫН ТЫРЫСТА ҮСТАМАСЫ ҮСТАҒАНДА КӨРСЕТІЛЕТІН БІРІНШІ КӨМЕК

1. Сыркагатты жұмсак жерге жатқыз.
2. Денесін қыскан кимдерін ағыт (жағасын, белбеүін).

- ## ПСИХОМОТОРЛЫ ҚОЗУ КЕЗІНДЕ КӨРСЕТІЛЕТІН БІРІНШІ КӨМЕК
1. Сыркагатты кереуетке жатқыз.

2. Қолын, аяғын кереуекте байлан бекіт (сыркеттің ауырсынбауы үшін, оның ішін және кеудесін басып байлауга болмайды).

3. Сыркеттің басын жастықка қызып үсталп, орамалмен маңдаїынан байла.

4. 2—4 мл—2,5% аминазин, немесе 2—4 мл—0,5% седуксен немесе 1 мл—2,5% тизердин ерітіндісін ек.

ЖҰҚПАЛЫ АУРУЛАР БОЛІМІ МЕН КАБИНЕТІНДЕ ІСТЕЙТИН МЕЙІРКЕШТЕРГЕ АРНАЛҒАН СТАНДАРТТАР

Аударған АББАСОВА С. Н.
Редакторлары: СЕКЕРБАЕВ Х. У.
ЖАХМЕТОВ Е. Г.

ЖАҒЫНДЫ ЖӘНЕ ШЫНЫ ӘЗІРЛЕУ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ

Әзірле: 1. Заттық шыныны, кайнатылған түзсyz суды, Никифоров костасын;

2. Пинцетті дәкені, скарификаторды (тері жырып) 70° спиртті, залалсыздандырылған макта шаригін.

1. Жана шыныны азынды суда жу, кайнатылған түзсyz суда шайка, содан соң залалсыздандыру үшін 2—3 күнгө Никифоров костасына сал.

2. Пинцеттен шыныны шыгарып ал, ештеге де калмайтындағы етіп дәкемен сурт.

3. Атаусыз саусакты спиртке батырылған макта шаригімен сурт, содан соң тес.

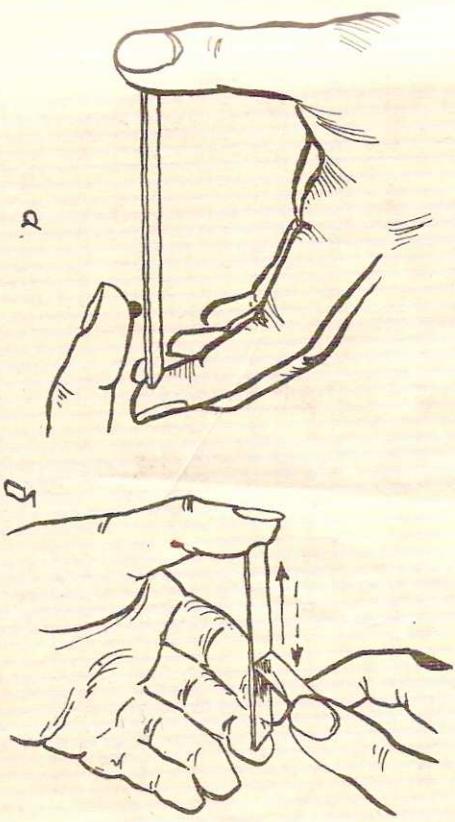
4. Каннның бірінші тамшысын күргак макта шаригімен сурғып ал.

5. Саусакка тиғізбей, әзірлеген шыныны каннның екінші тамшысына сал.

6. Шыныны екінші жағына аударып, он колмен тегістейтін шыныны 45° бұрышпен тамшыға карсы кисайта сал.

7. Оны кан тамшысына карай итеріп, каннның бұрышында тарауын күт, содан соң тегістегіш шыныны кері карай бағытташ, біркелкі жұка жағында болғанша жақ.

8. Жағындыны бояп, спиртке бескігіп, кептір.

42-сурет. Канды заттық шыныға сорғызып алу (а), оны шыныға жағуға дайындау (б).

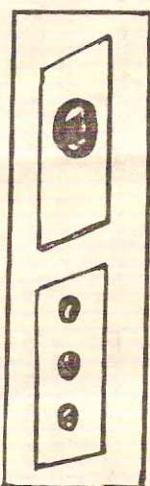
ҚАННЫҢ ҚАЛЫҢ ТАМШЫСЫН ӘЗІРЛЕУ ІС ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле:

1. Майсыз заттык шыныны, скарификаторды (тері тескіші);
2. 70° спирті, залалсыздандырылған макта шариптін, шыныга жазатын карандашпен белгіле.

2. Атаусыз саусакты спиртке батырылған макта шариптімен сұрт, содан соң тес.

3. Канниң бірінші тамшысын күргөз мактамен сұрт.
4. Заттық шынының үстінде 2—3 тамшы кан тамыз, оларды шыныға жактай бір-бірімен үлкен тамшы етіп кос.

43-сурет. Канды үлкен тамшы күйінде тамызып алу.

САРЫСУДЫ ЕГУ ІС ӘРЕКЕТТЕРИ

Әзірле:

1. Жылқыдан әзірлелеген сарысууды және терінің ішіне байқау жасау үшін 1:100 ге дейін ерітілген сарысууды;
2. Залалсыздандырылған бір грамдымкін инені (үзін және қыска);
3. 70° спиртті, залалсыздандырылған макта тампоннын, миллиметрлік линейканы.

1. Сарысуудың және ерітілген сарысуудың атын оқы.
2. Шприцке 0,1 мл ерітілген сарысууды сорғызып ал.
3. Каржіліктің ішкі жағының үшін бір белгін 2—3 рет жоғарыдан темен каярай спиртке батырылған тампонмен сұрт.

4. Инъекция жасайтын жердің терісін томенті жағынан сол колмен сырттынан тарт.
5. Инесі бар шприцтің киыны жоғары каратып, оны аздап кисайтын устап терінің ішіне киығы толығымен енгіше кіргіз. (Инениң киығы терінің арасынан көрініп түруы керек).

6. Терінің ішіне ине кіргеннен кейін поршеньді итеріп, әзірлелен 0,1 мл сарысууды жібер.

7. Инъекция жасаған жерді спиртке батырылған макта тампонымен басып тұрып, инені шыгарып ал.

Инъекция жасаған жерде лимон кабығы секілді түйін пайда болады.

8. 20 минуттан кейін миллиметрлік сыйыншыпен диаметрин елші.

9. Егер түйіннің диаметрі 0,9 см артық болмаса, байқаудың нәтижесін «кайыш» деп оқиды.

10. Байқаудың ($0,9$ см дең артық емес) нәтижесі кайыш болса, терінің астына 0,1 мл ерітілген сарысууды ек.

11. 30 минуттан кейін организмде ешкандай реакция болмаса, терінің астына 0,2 мл сарысууды ек.

12. 1—1,5 сағаттан кейін организмде реакция болмаса, бүлшук етке сарысуудың калған емдік мөлшерін толығымен жаса.

Ескерту! Сарысууды етудін алдында, оны $30—35^{\circ}\text{C}$ ге дейін қызыдыр, күргөз, каранғы жерде $+4^{\circ}\text{C}$ жылдылықта сакта.

ТЕРІГЕ ЖАСАЙТИҢ АЛЛЕРГИЯЛЫҚ БАЙҚАУДЫ ЖАСАУ

Әзірле:

1. Аллергендерді (брүцеллиннің, дизентерияның, тулиярамииниң);
2. Залалсыздандырылған бір грамдымкік спиртті, инелерді (үзін, қыска);
3. Залалсыздандырылған бір грамдымкік шприцті, инелерді (үзін, қыска);
4. Залалсыздандырылған макта тампонын, 70° спиртті, миллиметрлік сұзғышты.

1. Аллергеннің атын, кай уақытқа дейін қолдану мерзімін оқы.
2. Шприцке аллергенді сорғызып алып, онаң 2—3 тамшы ерітіндін ауамен бірге шыгар.

3. Каржіліктің ішкі жағының үшін бір белгін 2—3 рет жоғарыдан темен каярай спиртке батырылған тампонмен сұрт.
4. Инъекция жасайтын жердің терісін томенті жағынан сол колмен сырттынан тарт.
5. Инесі бар шприцтің киыны жоғары каратып, оны аздап кисайтын устап, терінің ішіне киығы толығымен енгіше кіргіз. (Инениң киығы терінің арасынан көрініп түруы керек).

6. Терінің ішіне ине кіргеннен кейін поршень итеріп, 0,1 мл алперген ерітіндісін кішкене түйін пай болғанша жібер (лимон кабығы секілді).
 7. Реакцияның нәтижесін 24 және 48 сағаттан кей міліметрлік сыйышип каржіліктің терісінде пай болған кан кернеуін (тилдеремиясын) және инфильтратын ұзынынан және көлдененінен елшеп.
 8. Реакцияның корытындысын ауру тарихының «Киагазына» жаз.

44-сурет. Бюрге реакциясы.

НӘЖІСТІ БАКТЕРИОЛОГИЯЛЫҚ ЕГІСКЕ ЖИНАУ

Әзірле: 1. Ішінде макта тампоны оралған сым ілтегі бағ залалсыздандырылған пробирканы;
 2. Консерванты бар пробирканы, клеенканы;
 3. Плоскарев және Левина атты коректік ортас бар Петри табакшасын.

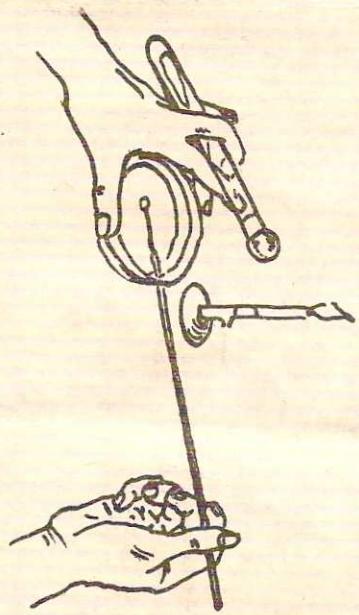
1. Сыркаттың кырынан жағылтай бүтіп жатқызылдыстары, хлорлы акті, 3% хлорамин ерітіндісін;
 2. Сыркаттың жамбас сүйегінің түсінің калтырылғанда шуберекті.

3. Пробирканың ішінен макта тампоны оралған імекті шыгар.

4. Сол колмен күйректы апшып, імекті ақырын айдаура отырып, тік ішкеке 9—10 см терендікке жіпшектің кабыргасындағы затты ал.

45-сурет. Петри ыдысшындағы тұрызкоректік оргага себу.

КОЛДАНЫЛҒАН ЗАТТАРДЫ ЖӘНЕ БӨЛМЕЛЕРДІ ТАЗАЛАУ ТЕРІБІ

Әзірле: 1. 10% хлорлы әк ерітіндісін, кайнатуға кажет ыбысты, хлорлы акті, 3% хлорамин ерітіндісін; 2. Таза клеенка калты, белгісі бар шелек пен шуберекті.

1. Күнделікті ылғалды тазалауды, күніне 2 рет 1% хлорлы әк ерітіндісімен жаса.

2. Ішінде 3% хлорамин ерітіндісі бар бакка лас ішінде көмілдерді толтырып салып, бір сағатқа калдыр.

5. ГІМЕК СЫМДЫ

консерванты бар пробиркага салып, назытқышка кой.

6. Оте жағе болған жағдайда, алған материалды краттың тесегінің жаңында түріп, Петри табакшасына 7. Ілмекті альп, жас нәжістің патологиялық коспа бар ерінен коймалжың шарананы, ірінді аз мөлшерде жікіске косып ал.

8. Нәжісті Петри табакшасына жак. 9. Петри табакшасының қызуы 37°C тағы термостатка өйт. 10. Жолдама жазып, лабораторияга жібер. Ескерту! Материалды антибиотик және сульфаниламиид дарі-дәрмектермен емдемелестен бұрын жинау керек.

- Бактана нәжістің әрбір кабатына хлорлы әк сеүіп, бір сағатка қалдыр.
- Залалсыздандырылған нәжісті унитазға күй.
- Тубек пен дәрет ыдисын 3% хлорлы әк ерітіндісі бар бакка 30 минутта тольғымен батырып ал.
- Ойыншыктарды 1% хлорлы әк ерітіндісінде тазалап, кайнаган суда кайнат.
- Колданған жөкені 15 минут кайнатып, сыртында белгісі бар аузы жабық таза ыдиста сакта.
- Колданған шуберекті 3% хлорлы әк ерітіндісінде, содан соң таза суда шайқап, кептіріп таза клеенкалы қатта сакта.

КОРЕКТІК ОРТАҒА ЕГІСТІК ЕГУ ӘРЕКЕТІ

- Әзірле:**
- Коректік ортасы бар флақонды, спиртпен жана-тын шамды;
 - Крафт-пакетті, залалсыздандырылған пинцетті, макта тампонын, 70° спиртті, резенке бурауды, кішкене көпшілкі, салфетканы.
 - Кольнды әзірле, содан соң крафт пакеттің салдау-сыздырыны тексер.
 - Крафт-пакеттің бір жағын кайшымен кый, оның ішіндегісін залалсыздандырылған столға немесе пеленкага сал.
 - Залалсыздандырылған пинцеттің шприцті цилиндрін үстап шыгар және оған поршеньді тубіріне дейін жеткізбей кигіз.
 - Пинцеттің көк тамырга салуға ариалған инені алғып, оның цилиндрдің ине кигізетін конусына кигіз.
 - Поршеньді итеріл цилиндрдің ішіндегі ауаны шыгар және иненің еткізілшілгін тексер.
 - Шынтақ кек тамырьынан 5—10 мл мелшерде кан ал. (Көк тамырдан биохимиялық және серологиялық зерттеуге кан алу әрекетін кара).
 - Спирт шамын жак, флақонның аузы шамның жағалының үстінде болатындағы етіп, оны тубінен сол колмен ұста.
 - Сүк саусакпен поршеньнің сабынан үстап, он колға каны бар шприцті ал.
 - Флақонның тығының он колын 4-i және 5-i саусактарымен жағынның үстінде аш.

- Иненің үшін жалынға қызыларып, сосын коректік ортасы бар флақонға шприцтен канды күй.
- Тығынның флақонға кітізетін жағын отка шалып, флақонның аузын тығындал жап.
- Гемокультурасы бар флақонның сырт жағына жолдама жазып, жасырып, содан соң оны аузы жасырылған жабылағын бистің ішіне салып, бактериологиялық лабораторияға апар.

Медициналық стандарттар жөнөткіштері

МАЗМУНЫ

«Мейрекеш ісі» пәннің стандарттары	1—4
Ішкі аурулар белгінде істейтін мейрекештерге арналған стандарттар	5—54
Хирургия белгінде істейтін мейрекештерге арналған стандарттар	55—70
Балалар белгінде істейтін мейрекештерге арналған стандарттар	71—92
Мейрекеш мамандығын ариналған акушерлік пен гинекологиялық стандарттар	93—104
Жүйке аурулары белгінде істейтін мейрекештерге арналған стандарттар	105—110
Жұқпалы аурулар белгі мен кабинетінде істейтін мейрекештерге арналған стандарттар	111—120

Кеңес беру

Документтың жаңы тапсынышы